

Kauno technologijos universitetas
Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Mokinių kompetencijų ugdymas per muziejinę edukaciją
Baigiamasis magistro studijų projektas

Inga Nagaitienė
Projekto autorė

Doc. dr. Edita Štuopytė
Vadovė

Kaunas, 2023

Kauno technologijos universitetas
Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Mokinių kompetencijų ugdymas per muziejinę edukaciją
Baigiamasis magistro studijų projektas
Edukologija (6211MX020)

Inga Nagaitienė

Projekto autorė

Doc. dr. Edita Štuopytė

Vadovė

Doc. dr. Berita Simonaitienė

Recenzentė

Kaunas, 2023

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Inga Nagaitienė

Mokinių kompetencijų ugdymas per muziejinę edukaciją

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad:

1. baigiamąjį projektą parengiau savarankiškai ir sąžiningai, nepažeisdama(s) kitų asmenų autoriaus ar kitų teisių, laikydamasi(s) Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatų, Kauno technologijos universiteto (toliau – Universitetas) intelektinės nuosavybės valdymo ir perdavimo nuostatų bei Universiteto akademinės etikos kodekse nustatytų etikos reikalavimų;
2. baigiamajame projekte visi pateikti duomenys ir tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti teisėtai, nei viena šio projekto dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar elektroninių šaltinių, visos baigiamojo projekto tekste pateiktos citatos ir nuorodos yra nurodytos literatūros sąrašė;
3. įstatymų nenumatytų piniginių sumų už baigiamąjį projektą ar jo dalis niekam nesu mokėjęs (-usi);
4. suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo ar kitų asmenų teisių pažeidimo faktui, man bus taikomos akademinės nuobaudos pagal Universitete galiojančią tvarką ir būsiu pašalinta(s) iš Universiteto, o baigiamasis projektas gali būti pateiktas Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybai nagrinėjant galimą akademinės etikos pažeidimą.

Inga Nagaitienė

Patvirtinta elektroniniu būdu

Nagaitienė, Inga. Mokinių kompetencijų ugdymas per muziejinę edukaciją. Magistro studijų baigiamasis projektas / vadovė doc. dr. Edita Štuopytė; Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypčių grupė): Ugdymo mokslai (M02).

Reikšminiai žodžiai: muziejus, edukacija, kompetencija, mokinių ugdymas.

Kaunas, 2023. 86 p.

Santrauka

Vykstanti švietimo kaita sąlygos mokytojo naujų darbo formų bei edukacinių vietų paiešką. Šiuo metu Lietuvoje atnaujinamos bendrojo ugdymo programos, paremtos kompetencijų ugdymu. Programose numatoma iki 30 proc. pasirenkamojo ugdymo turinio, kurį mokytojas turės pasirinkti. Pastaruosiu metu aktualizuojamas mokymasis už klasės ribų, nes tai padeda įveikti mokymosi ribotumus, kai mokiniai mokosi tik namuose ir mokykloje. Muziejai ir juose esantys objektai dėl jų daugiafunkcinio pobūdžio yra ideali aplinka besimokantiejiems, kuri skiriasi nuo įprastos klasės aplinkos. Pagrindinis darbo tikslas nustatyti, kaip turi būti organizuojama muziejinė edukacija, kad ji atliėtų šiandieninius švietimo poreikius, kokiais būdais ugdyti mokinių kompetencijas muziejuje, ką reikėtų tobulinti, siekiant sėkmingo mokinių ugdymo muziejuje. Tyrimo objektas – mokinių kompetencijų ugdymas per muziejinę edukaciją. Tikslas – atskleisti mokinių kompetencijų ugdymą per muziejinę edukaciją. Uždaviniai: 1) atskleisti mokinių kompetencijų ugdymo muziejaus erdvėse galimybes; 2) pagrįsti mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją tyrimo metodologiją; 3) nustatyti mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją ypatumus: X atvejo analizė. Siekiant tyrimo tikslo buvo pasirinkta atvejo analizės tyrimo strategija. Duomenų rinkimo metodai: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, iš dalies struktūruotas interviu, apklausa raštu. Iš dalies struktūruoto interviu (kokybinis tyrimo metodas) duomenys rinkti iš X krašto muziejaus edukatorių. Duomenų analizei taikytas turinio analizės metodas. Apklausa raštu (kiekybinis tyrimo metodas) naudota surinkti duomenims iš X krašto muziejuje apsilankiusių ir edukacijose dalyvavusių mokytojų. Duomenys apdoroti su SPSS programa, naudotas aprašomosios statistikos analizės būdas. Tyrime dalyvavo 40 pedagogų ir 5 muziejaus edukatoriai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad siekiant mokinių kompetencijų ugdymo, būtina užtikrinti mokinių aktyvų dalyvavimą ugdymo procese. Muziejaus edukatoriai dažnai naudoja žaidimus, praktines veiklas, stengiasi mokinių įtraukti užduodant klausimus, skatinant diskusijas ir turinį pateikti taip, kad jis būtų aktualus besimokančiajam. Edukacijų metu sudaromos sąlygos, mokinių sąveikai su aplinka, eksponatai dažniausiai naudojami mokinių kritinio mąstymo ugdymui. X krašto muziejuje edukatorių požiūris geriausiai atitinka meninio – emocinio, bei tapatybės – kultūrinio patartinio mokymo tipą, pagal Dorfsman'o ir Horenczyk'io (2018) modelį. Edukatorių teigimu, po veiklos labai svarbi refleksija, tačiau dėl laiko trūkumo, dažnai tai priklauso nuo pačio mokytojo. Galima teigti, kad mokytojai X krašto muziejaus teikiamų paslaugų kokybę ir edukatorių kompetencijas vertina labai gerai, tačiau patys muziejininkai teigia, kad reikalinga tobulinti darbuotojų kompetencijas edukacijų srityje, kas tiesiogiai turėtų įtakos ir edukacijų kokybei. Mokytojų teigimu, jie dažnai sieja edukaciją su pamokos turiniu ir prieš vizitą iš anksto ruošiasi. Šiuo atveju, edukatoriai pastebi, kad dar daug mokytojų vizito tikslo nesieja su ugdymo turiniu ir mokytojų pasiruošimas yra nepakankamas. Geriausiai vertinamas mokytojų pasiruošimas ir aktyvus dalyvavimas integruotų pamokų metu. Iš muziejaus pusės pasigendama efektyvios komunikacijos su mokykla, dėl to kyla įvairių iššūkių organizuojant

edukaciją. Tyrimo duomenys rodo, kad nors mokytojai išvelgia mokinių ugdymo galimybes muziejuje, tačiau patys savarankiškai organizuoti veiklą be edukatoriaus pagalbos ne ypač linkę ir geba tai daryti. Tačiau tik kiek daugiau nei puse respondentų turėjo aiškų apsisprendimą, kad norėtų dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose, kaip integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo turinį. Tyrimo rezultatai rodo, kad muziejuje galima ugdyti visada kompetencijas, tačiau daugiausiai atliepiamas pažinimo, kultūrinės, komunikavimo, kūrybiškumo ir pilietiškumo kompetencijų ugdymas. Mokinių kompetencijų ugdymui neužtenka tik sudalyvauti kokybiškoje edukacijoje. Tai procesas, kuris turi prastėti dar klasėje. Sėkmingai mokinių kompetencijas ugdyti per muziejinę edukaciją reikalinga: mokytojo išankstinis pasiruošimas ir gebėjimai ją integruoti į ugdymo turinį; sklandi komunikacija tarp muziejaus ir mokyklos; edukatoriaus kompetencijos; edukatoriaus aiškų tikslas, kokias kompetencijas siekiama ugdyti pagal bendrąją ugdymo programą; edukatoriaus parenkamos mokymosi aplinkos, objektų, metodų ir priemonių dermė, numatytų kompetencijų ugdymui; mokytojo įsitraukimas edukacinės veiklos metu; refleksija ir aptarimas po edukacijos mokykloje. Šį darbą sudaro: įvadas, trys skyriai (teorinė, metodologinė ir empirinė dalis), išvados, literatūros sąrašas, informacinių šaltinių sąrašas, 18 lentelių, 25 paveikslai, 4 priedai. Darbo apimtis be priedų — 86 lapai.

Nagaitienė, Inga. The Development of Students' Competences Through Museum Education. Master's Final Degree Project / supervisor assoc. prof. Edita Štuopytė; Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): Educational Science (M02).

Keywords: museum, education, competence, education of students.

Kaunas, 2023. 86 p.

Summary

The ongoing changes in education will determine the search for new work forms for teachers and places for education. Currently, in Lithuania, the general education programs are being updated in accordance with the nurturing of competences. The programs envisage that the teacher will have to select up to 30% of optional educational content. Currently, the learning outside the classroom is being actualized, because this helps to overcome the limitations of learning when students only learn at home and at school. Due to their multi-functional nature, museums and objects therein are ideal environment for learners; it differs from the usual environment of the classroom. The main purpose of the Thesis is to determine how to organize museum education in order to reflect today's educational needs, through what methods should the competences of students be nurtured in museums and what is needed to enhance in order to achieve the successful education of students in the museum? The object of the research is the nurturing of the competences of students through museum education. The goal is to disclose the nurturing of the competences of students through museum education. The tasks: 1) to disclose the possibilities of nurturing the competences of students in museum spaces; 2) to substantiate the research methodology regarding the nurturing of the competences of students through museum education; 3) to determine the features of nurturing the competences of students through museum education: the analysis of Case X. In order to achieve the goal of the research, the case analysis research strategy was selected. Data collection methods: scientific literature analysis, document analysis, semi-structured interview, and written survey. The data from the semi-structured interview (qualitative research method) was collected from the Region X museum educators. The content analysis method was applied for data analysis. The written survey (quantitative research method) was used to collect data from teachers, who visited the Region X museum and participated in educations. The data was processed by using the SPSS program; the descriptive statistical analysis method was used. 40 schoolteachers and 5 museum educators participated in the research. The results of the research disclosed that in order to nurture the competences of students, it is compulsory to ensure active participation of students in the education process. Often, the museum educators use games, and practical activities, and try to include the students by giving them questions, inciting to provide discussions and content in such a way for it to be relevant for the learner. During education, conditions for students to interact with the environment are provided; the exhibits are most often used to nurture the critical thinking of students. In accordance with the Dorfsman and Horenczyk (2018) model, in Region X museum, the point of view of the educators best conforms to the artistic (emotional) and identity (cultural) advisory education model. In accordance to the educators, post-activity-reflection is very important, however, due to the lack of time, this often depends on the teacher. It can be stated that teachers assess the quality of services provided by Region X museum and competences of educators as very good, however, the museum employees state that it is necessary to enhance the competences of employees in the area of education; this would have a direct effect to

the quality of educations as well. According to the teachers, they often associate education with the content of the lesson and prepare for it prior to the visit. In this case, the educators notice that many teachers still do not associate the purpose of the visit with the content of education and that teachers do not sufficiently prepare for this. The preparation of teachers and active participation during integrated lessons is assessed the best. However, the museum lacks effective communication with the school; various challenges in organizing education occur because of this. Research data shows that even though the teachers envisage the possibilities to educate the students in the museums, however, they are not prone to independently organize the activities without the help of the educator nor can do this. However, only a little more than half of respondents stated that they want to participate in the vocational training course on how to integrate museum education into the educational content. The research results show that one can always nurture competences in the museum, however, the nurturing of cognitive, cultural, communication, creative and civil competences is reflected the most. A consistent process, which must start in the classroom, is necessary for the nurturing of the competences of students. Successful education needs the beforehand preparation of the teacher and capability to integrate the preparation into the educational content; fluent communication between the museum and the school; competences of the educator; the clear goal of the educator on what kind of competences to nurture in accordance to the general education program; the harmony of learning environment, objects, methods and measures for the nurturing of the envisaged competences, which are selected by the educator; the inclusion of the teacher during the educational activity; reflection and discussion after education activity in school. This Thesis consists of an introduction, three chapters (theoretical, methodology, and empirical part), conclusions, a list of literature, information sources, 18 tables, 25 images, and 4 annexes. The scope of the Thesis excluding annexes is 86 pages.

Turinys

Lentelių sąrašas	9
Paveikslų sąrašas	10
Santrumpų ir terminų sąrašas	11
Įvadas.....	12
1. Mokinių kompetencijų ugdymo muziejaus erdvėse galimybės	14
1.1. Muziejaus potencialas mokiniams ugdyti	14
1.2. Aktyvus mokymas(is) muziejuje	22
1.2.1. Konstruktivizmu grindžiamas mokymas(is) muziejuje	22
1.2.2. Kompetencijų ugdymo būdai ir metodai	24
1.3. Muziejine edukacija ugdomos mokinių kompetencijos	32
2. Mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją tyrimo metodologija	40
2.1. Tyrimo logika ir organizavimas	40
2.2. Tyrimo metodų pagrindimas	41
2.3. Tyrimo etika	47
3. Mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją tyrimo X krašto muziejuje rezultatų analizė.....	48
3.1. Atvejo pristatymas.....	48
3.2. Apklausoje raštu duomenų analizė	49
3.3. Interviu duomenų analizė	58
3.4. Tyrimų rezultatų aptarimas ir diskusija	72
Išvados	77
Rekomendacijos.....	79
Literatūros sąrašas	80
Informacijos šaltinių sąrašas	86
Priedai.....	87

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Edukatoriaus veiksmai pagal konstruktyvaus mąstymo principus	23
2 lentelė. Patirtinio mokymo muziejaus edukacijos modelis	27
3 lentelė. Duomenys apie respondentes	42
4 lentelė. Demografiniai klausimai	43
5 lentelė. Mokytojų pasiruošimo į muziejų ir edukacinės veiklos vertinimo klausimai	43
6 lentelė. Mokytojų lūkesčių dėl muziejinės edukacijos klausimai	44
7 lentelė. Interviu klausimų pagrindimas	45
8 lentelė. Teiginių blokų vidinis suderinamumas	46
9 lentelė Mokytojų demografinė statistika	49
10 lentelė. Mokytojo pasiruošimas į muziejų	51
11 lentelė. Lankytos muziejinės edukacijos vertinimas	51
12 lentelė. Ugdytos kompetencijos vizito muziejuje metu	52
13 lentelė. Mokytojų atpažįstamos ugdomos kompetencijos konkrečiose veiklose	52
14 lentelė. Kompetencijos, kurias mokytojai norėtų mokiniams ugdyti muziejuje	53
15 lentelė. Muziejaus veiklos padedančios ugdyti mokinių kompetencijas	54
16 lentelė. Mokytojų žinios ir gebėjimai, kaip muziejinę edukaciją integruoti į ugdymo turinį	57
17 lentelė. Edukatoriaus vaidmuo: mokytojų ir edukatorių vertinimas	73
18 lentelė. Mokytojų pasiruošimas: edukatorių ir mokytojų vertinimai	74

Paveikslų sąrašas

1 pav. Kultūrinė kompetencija.....	32
2 pav. Teorinis modelis, kaip ugdyti mokinių kompetencijas per muziejinę edukaciją.....	38
3 pav. Tyrimo etapai.....	40
4 pav. Empirinio tyrimo žingsniai.....	43
5 pav. X krašto muziejaus organizacinė struktūra.....	48
6 pav. Muziejaus ir jo padalinių aktualizuojamos temos.....	48
7 pav. Respondentų skaičius pagal mokyklas.....	49
8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lankymosi dažnumą muziejuje.....	50
9 pav. Ugdomų ir norimų ugdyti kompetencijų palyginimas.....	54
10 pav. Mokytojų pasiūlymai.....	55
11 pav. Mokytojų atsiliepimai.....	56
12 pav. Mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją X krašto muziejuje ypatumų kategorijos.....	58
13 pav. Edukacijos pritaikymo mokinių ugdymui kategorijos subkategorijos.....	59
14 pav. Mokinių aktyvaus įsitraukimo kategorijos subkategorijos.....	60
15 pav. Sąveikos su objektais kategorijos subkategorijos.....	62
16 pav. Edukatoriaus požiūrio kategorijos subkategorijos.....	63
17 pav. Edukatoriaus bendravimo su mokiniais kategorijos subkategorijos.....	64
18 pav. Ugdomų kompetencijų per muziejinę edukaciją kategorijos subkategorijos.....	64
19 pav. Organizacinių iššūkių kategorijos subkategorijos.....	66
20 pav. Iššūkių susijusių su mokykla ir mokytojais kategorijos subkategorijos.....	67
21 pav. Mokytojų pasiruošimo kategorijos subkategorijos.....	69
22 pav. Mokytojų įsitraukimo edukacijos metu kategorijos subkategorijos.....	70
23 pav. Muziejaus veiklos tobulinimo kategorijos subkategorijos.....	71
24 pav. Muziejininkų ugdomų ir mokytojų norimų ugdyti mokinių kompetencijų palyginimas.....	75
25 pav. Muziejinės edukacijos organizavimo modelis.....	76

Santrumpų ir terminų sąrašas

Santrumpos:

KM – krašto muziejus

Terminai:

Muziejinė edukacija – visa muziejaus veikla turinti edukacinių tikslų. Tai mokymosi galimybė nekasdieniškoje muziejaus aplinkoje, leidžiančioje atitrūkti nuo formalaus mokymo metodų ir suteikiančioje teigiamų emocijų (Makauskienė, 2017).

Kompetencija – žmogaus kvalifikacijos raiška arba gebėjimas veikti, sąlygotas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių bei vertybių“ (Jucevičienė, Lepaitė, 2000)

Aktyvus mokymas(is) – procesas, kuriame mokiniai palaikomi aktyvūs protiškai ir dažniausiai fiziškai su tam tikra veikla, kuri apima informacijos rinkimą, mąstymą ir problemų sprendimo paiešką (Altintas, Yenigl, 2020).

Objektinis mokymasis – pedagoginė praktika, kurioje objektai (daiktai, artefaktai, meno kūriniai ir kt.) naudojami siekiant stiprinti mokinių įsitraukimą, empatiją, supratimą ir žinias (Burritt, 2018).

Patirtinis mokymas(is) – mokymo(si) strategija, kai esminis mokymo(si) išteklius yra patirtis. Tai mokymas(is) veikiant, kai besimokantieji kuria savo žinojimą, įgauna įgūdžių, ugdomi gebėjimus ir vertybes iš tiesioginės savo, o kartais ir kitų patirties“ (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019).

Įvadas

Aktualumas. Šiuo metu Lietuvoje atnaujinamos bendrojo ugdymo programos, paremtos kompetencijų ugdymu. Jos pilnai bus pradėtos vykdyti 2024 metų rudenį. Pagal naujas programas, mokytojai turės didesnę laisvę sprendžiant, kokius ugdymo metodus, patį ugdymo turinį rinktis ar kur jį lokalizuoti. Programose numatoma net iki 30 proc. pasirenkamojo ugdymo turinio (Kaunaitė ir kt., 2021). Vykstanti švietimo kaita sąlygos mokytojo naujų darbo formų bei edukacinių vietų paiešką. Pastaruoju metu aktualizuojamas mokymasis už klasės ribų, nes taip skatinama tiesioginė mokinių sąveika su aplinka, mažinami mokymosi ribotumai, kai mokiniai mokymdamiesi tik namuose ar klasėje atitraukiami nuo realaus pasaulio (Abril-Lopez ir kt., 2021; Mažeikienė, 2022).

Pasak Hubbard ir Odebiyi'o (2021), muziejai ir juose esantys artefaktai dėl jų daugiavertinio pobūdžio yra ideali aplinka besimokantiesiems kaip mokymosi erdvės, kurios skiriasi nuo įprastos klasės aplinkos. Muziejuje esantys objektai ir mokymosi aplinkos sudaro sąlygas įvairiapusiškam aplinkos tyrinėjimui ir pažinimui (Hubbard, Odebiyi, 2021). Sėkmingai čia organizuojamas objektinis mokymasis pasitelkiant muziejaus eksponatus pasak Burrit (2018), stiprina mokinių įsitraukimą (Burrit, 2018). Muziejus yra ideali vieta organizuoti patirtinį mokymąsi, kuris yra ypač reikšmingas siekiant išlaikyti mokinių aktyvų ugdymo procese, jį priartinti prie realaus gyvenimo problemų ir supančios aplinkos (Moorhouse ir kt. 2019; Gerulaitis, Vaivadienė, 2019). Siekiant sukurti prasmingą mokymosi patirtį, reikšminga pažvelgti ir į transakcinę muziejaus pedagogiką, kurios tikslas paveikti ir įkvėpti asmenį šiuolaikinio pasaulio problemų sprendimui, tokioms kaip tvarumo klausimai (Hansson, Ohman, 2022). Muziejuje gaunamos ne tik žinios, bet ir ugdomi įvairūs gebėjimai, požiūriai, vertybės, reikalingi savarankiškam problemų sprendimui (Kristinsdottir, 2017; Sitzia, 2018; Uppin, Timoštsuk, 2022). Anot Krucoff (2019), muziejai kaip erdvės, skirtos skatinti smalsumą, atradimais grįstą mokymąsi, yra puiki vieta besimokantiesiems praktikuoti savarankiško mokymosi įgūdžius (Krucoff, 2019). Muziejaus aplinka artima šiandienos vaikų poreikiams (Širiakovienė ir kt., 2016), mokiniai čia jaučiasi visiškai kitaip nei klasėje (Noble, 2021) ir tai didina jų motyvaciją mokytis (Altintas, Yenigul, 2020). Mokymasis muziejuje atveria unikalių mokymosi galimybių (Isa, 2017), kurios gali būti sėkmingai išnaudojamos mokinių ugdymui, jei tik mokytojai žinos, kaip tai tinkamai išnaudoti (Abril-Lopez ir kt., 2021). Daugumos muziejų misijoje švietimas ar edukacija įvardintas, kaip pagrindinis institucijos tikslas ir didžioji edukacinės veiklos dalis orientuota į mokyklinio amžiaus vaikus (Carter, 2017).

Problemos pagrindimas. Muziejaus mokymosi aplinkų potencialą mokiniams ugdyti analizavo Abril-Lopez ir kt. (2021), Isa'as (2017), Dovydaitienė (2020), Brown ir Mairesse'as (2018), Hansson ir Ohman'as, 2022). Išmaniųjų mokymosi aplinkų kūrimą edukacinio poveikio stiprinimui aptarė Tandzegolskienė ir Kasperiūnienė (2020), Chen'as ir Lai (2021). Krucoff (2019), Sonmez'as ir Ozturk'as, (2022), Ates ir Lane (2020) analizavo, kaip mokytojai geriau galėtų integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo turinį. Sąveiką tarp formaliojo ir neformaliojo ugdymo aptarė Mažeikienė ir kt. (2022), Klimavičiūtė-Minkštienė ir Stoškutė (2015), Citvarienė (2014). Kaip muziejuje išlaikyti mokinių aktyvų ugdymo procese analizavo Hubbard ir Odebiyi'is (2021), Burritt (2018), Altintas ir Yenigul (2019).

Šiandien muziejams, įsitraukiant į mokinių kompetencijų ugdymą, kyla įvairūs iššūkiai: turi būti palaikomi muziejų ir švietimo institucijų ryšiai, tarpdisciplininė, holistinė ir socialinė vizija (Abril-Lopez ir kt., 2021). Pedagogai vaidina lemiamą vaidmenį, organizuodami mokinių ugdymą ir sprenddami ko ir kaip mokytis. Hubbard ir Odebiyi'o (2021), tyrimai rodo, kad mokytojams trūksta

žinių, kaip integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo procesą. Vykdamas edukaciją muziejaus erdvėse, išryškėja ypatingas edukatoriaus vaidmuo, kuris įgalina mokymosi erdvę, komunikuoja su lankytojai ir sukuria aplinkas mokinių patirčiai plėtoti. Šiame procese, kaip teigia Kristinsdottir (2017), Hansson, Ohman'as (2022), Tišliar'as (2017), svarbu kaip ir kokią edukacinę veiklą edukatorius organizuoja. Tokių tyrimų vis dar nepakanka, todėl, reikšminga nustatyti, kaip gali susitelkti du komponentai – muziejus su savo erdvėmis, edukacine veikla ir mokykla su savo ugdymo strategija. Šiame kontekste kyla probleminis klausimas: kokiais būdais ugdyti mokinių kompetencijas muziejuje?

Tyrimo objektas – mokinių kompetencijų ugdymas per muziejinę edukaciją.

Tikslas – atskleisti mokinių kompetencijų ugdymą per muziejinę edukaciją.

Uždaviniai:

1. Atskleisti mokinių kompetencijų ugdymo muziejaus erdvėse galimybes.
2. Pagrįsti mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją tyrimo metodologiją.
3. Nustatyti mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją ypatumus: X atvejo analizė.

Tyrimo metodai:

- **Tyrimo duomenų rinkimo metodai:** mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, iš dalies struktūruotas interviu, apklausa raštu.
- **Tyrimo duomenų apdorojimo metodai.** Šiame tyrime kokybiniu metodu (iš dalies struktūruotu interviu) surinkti duomenys apdorojami turinio analizės metodu. Kiekybiniu metodu (apklausa raštu) gauti duomenys apdorojami naudojant SPSS programą. Naudotas aprašomosios statistikos analizės būdas.

Konceptualios tyrimo nuostatos.

- Konstruktyviu požiūriu, mokymasis muziejuje yra aktyvus procesas, kai mokiniai kuria savo žinias ir įgūdžius, remdamiesi jau turimomis žiniomis ir sąveikaudami su aplinka (Bėkšta, Jarockienė, 2016). Šiandien muziejuose edukacinės veiklos didžiają dalimi pagrįstos aktyviu mokymusi, kai per veiklą mokiniai įgyja naujų žinių. Aktyvi veikla apima informacijos rinkimą, mąstymą ir problemų sprendimo paiešką (Altintas, Yenigul, 2020).
- Patirtinio mokymosi nuostata, kad mokymas(is) vyksta, kai mokiniai naudojami praktine, į užduotis orientuota veikla ir ankstesnes žinias susieja su realaus gyvenimo pavyzdžiais (Dorfsman, Horenczyk, 2018). Svarbiausia tampa muziejinės edukacijos įgyta mokinio patirtis, kurią jis galėtų pritaikyti ir ateityje (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019).
- Objektinio mokymo(si) praktika, kad muziejuje esantys eksponatais papildo mokymosi procesą, skatina mokinių įsitraukimą, empatiją, supratimą ir žinias (Burritt, 2018). Taip gerinama patirties kokybė, didinamas asmeninio pasitenkinimo ir pilnatvės jausmas, sužadinas smalsumas, kūrybiškumas (Watermeyer, 2015).

Darbo struktūra: įvadas, trys skyriai (teorinė, metodologinė ir empirinė dalis), išvados, literatūros sąrašas, informacinių šaltinių sąrašas, 18 lentelių, 25 paveikslai, 4 priedai. Darbo apimtis be priedų — 86 lapai

1. Mokinių kompetencijų ugdymo muziejaus erdvėse galimybės

Šiame skyriuje aptariamas muziejaus potencialas mokinių ugdymui: mokymosi aplinkos, edukatorių bei mokytojų vaidmuo. Analizuojama, kaip organizuoti edukacinę veiklą, siekiant aktyvaus mokinio įsitraukimo: aptariama konstruktyvizmo mokymosi teorija ir kaip ją galima taikyti muziejinėje edukacijoje; išsamiau pristatomas objektinis mokymasis muziejuje; patirtinio mokymosi galimybės ir Dorfsman'o ir Horenczyk'io (2018) siūlomas daugiakultūrio patirtinio mokymo muziejaus edukacijos modelis; aptariamas žaidimais grįstas mokymas(is), praktinių užduočių svarba; turinio ir kalbos integruotas mokymasis; edukacinių programų rengimas, refleksijos reikšmė. Pagal bendrąją ugdymo programą išskiriamos kompetencijos, kurios turėtų būti ugdomos per muziejinę edukaciją.

1.1. Muziejaus potencialas mokiniams ugdyti

Jauniems žmonėms reikia pakankamai žinių ir gebėjimų, kad suprastų supantį pasaulį. Tikroms gyvenimo problemos dažnai reikalingi sprendimai, apimantys įvairių suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą. Vadinasi, problemų sprendimas yra stipriai veikiamas socialinių, materialinių ir kultūrinių veiksnių, kurie ne visada tiesiogiai susiję su problema. Prasmingas mokymasis įvairiose mokymosi aplinkose, formaliojo ugdymo metu, turi potencialo tam parengti mokinius (Uppin, Timoštšuk, 2022). Abril-Lopez ir kt. (2021) teigimu, reikalinga organizuoti mokymąsi išeinant už klasės ribų. „Mokymasis už mokyklos ribų virsta tokia erdve ir būseną, kai mokiniai dalyvauja praktinėje veikloje ir įgyja gyvenamosios patirties“ (Mažeikienė ir kt., 2022, p. 67). Pasak Mažeikienės ir kt. (2022), tai padeda mokiniams įgyti praktinių gebėjimų, skatina vertybių ir nuostatų ugdymą, asmeninį, pilietinį ir socialinį augimą. Toks mokymasis atitinka šalies strateginius švietimo tikslus ir padeda spręsti tam tikras problemas, tokias kaip kūrybiškumo ir bendrųjų žinių apie gamtą, kultūrą ir bendruomenę trūkumą, fizinio aktyvumo stoką ir kt. Mokymasis už klasės ribų, padeda įveikti mokymosi ribotumus, kai mokiniai, mokydamiesi tik mokykloje ir namuose, atitraukiami nuo realaus pasaulio. Tad, siekiama aktualizuoti jungtį tarp formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi, organizuojant edukacines veiklas viešosiose erdvėse, tarp kurių yra ir muziejai (Mažeikienė ir kt., 2022).

Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) Lietuvos skyriaus įstatytuose (2012) **muziejaus** sąvoka apibrėžiama, kaip „nesiekianti pelno, vieša, visuomenei bei jos tobulėjimui tarnaujanti institucija, kaupianti, konservuojanti, tyrinėjanti, eksponuojanti ir populiarinanti studijų, mokslo ir laisvalaikio tikslais žmonijos ir ją supančios aplinkos materialius ir nematerialius liudijimus“ (ICOM, 2012, p. 1). Anot Brown ir Mairesse'o (2018), muziejaus apibrėžimo ribos nuolat kinta, keičiasi paskirtis ir vertybės, fondai nebėra tokie svarbūs, kaip buvo anksčiau. Taip pat mano Malinov'as ir kt. (2017), teigdami, kad muziejinė veikla yra kur kas daugiau nei fondų kūrimas, parodų ir ekskursijų organizavimas, nes keičiasi muziejus ir jo bendradarbiavimo formos su įvairiomis socialinėmis grupėmis ir institucijomis (Malinov ir kt., 2017).

Šiuolaikinis muziejus dažnai įvardijamas kaip „raidos procesų katalizatorius, kaip vieta, kuri gali stimuliuoti bendruomenės susidomėjimą ir pasididžiavimą savo istorija, suteikti bendruomenės nariams gebėjimus, patirtį ir pasitikėjimą prisiimti atsakomybę už savo gyvenimą“ (Citvarienė, 2014, p. 35). Pasak Carter (2017), muziejai saugo kultūrinę paveldą ir tarnauja visuomenei. Šiuolaikiniam muziejui būdingas įvairiapusiškumas ir vaidmenų įvairovė. Pastaruosius kelis dešimtmečius, muziejus edukacinę funkciją laikė viena iš svarbiausių (Carter, 2017).

Muziejine edukacija (angl. *museum education*) galima laikyti visą muziejaus veiklą, įskaitant ekskursijas, specialiai parengtas edukacines programas, parodas ir kt. „Siauresne prasme – tai mokymosi galimybė nekasdieniškoje muziejaus aplinkoje, leidžiančioje atitrūkti nuo formalaus mokymo metodų ir suteikiančioje teigiamų emocijų“ (Makauskienė, 2017, p. 241). Jarockienė, (2008) praplečia muziejinės edukacijos apibrėžimą įvardindama ir leidybinę veiklą, konferencijų ir mokymosi programų organizavimą. Muziejuje turi lydėti estetinis pasitenkinimas, naudojant muziejaus objektus. Jarockienės (2008) teigimu „reikia panaudoti visas priemones, metodus ir edukacines teorijas, neužmiršti svarbiausios ir geriausios didaktinės priemonės – nuoseklus ir vaizdaus pačių objektų pristatymo“ (Jarockienė, 2008, p. 62).

Mokslinėje literatūroje dažnai vartojamas „**muziejinės pedagogikos**“ (angl. *museum pedagogy*) terminas. Muziejinė pedagogika yra socialinis mokslas, orientuotas į muziejinę edukaciją. Muziejinės pedagogikos centre – konkretūs muziejuje vykstantys arba su juo susiję edukaciniai procesai. Pastaraisiais dešimtmečiais, susidomėjimas muziejine pedagogika yra išaugęs visame pasaulyje (Jagošova ir kt., 2019). Pasak Malinov'o ir kt., (2017), muziejinė pedagogika, kaip mokslo disciplina atsižvelgia į novatoriškus šiuolaikinio muziejaus raidos ypatumus, kur unikali dalykinė aplinka formuojasi dėl atviro kultūrinio dialogo ir sąveikos su objektais. Muziejinė pedagogika gali būti plačiausiai įvardinama, kaip specifinė edukacinė sritis, tyrinėjanti psicho – pedagoginę ir edukacinę veiklą, muziejui būdingomis sąlygomis. Tokios mokslo disciplinos specifika gali būti apibrėžiama šiais aspektais (Malinov ir kt., 2017):

- muziejaus auditorijos amžius ir asmeniniai ypatumai;
- praktinis dialogo komunikacijos realizavimas;
- dėmesio sutelkimas į žmogaus kūrybinį potencialą;
- šeimos ir mokyklos sąveika.

Malinov'as ir kt. (2017) teigia, kad kultūrinėje ir edukacinėje aplinkoje, šiuolaikinio muziejaus pedagoginė įtaka turėtų būti grindžiama informatyviu dialogu, apimančiu mokinius, mokytojus, muziejaus darbuotojus ir muziejaus mokymosi aplinkas. Watermeyer'io (2015) teigimu, muziejinė pedagogika gali būti suprantama kaip pedagoginė naujovė, atliepianti švietimo iššūkius ir poreikius. Svarbu, kad mokytojai reaguotų į lankstumo ir sklandumo sąlygas, būdingas besimokantiesiems informacijos amžiuje. Tišliar'is (2017) muziejinę pedagogiką apibrėžia, kaip specializuotą mokslinį požiūrį į muziejaus bendravimą su lankytojais. Apžvelgus Makauskienės (2017), Jarockienės (2008), Watermeyer'io (2015), Tišliar'io (2017) Malinov'o ir kt. (2017) muziejinės edukacijos ir pedagogikos apibrėžimus, galima teigti, kad muziejinė edukacija apima visą muziejaus veiklą, turinčią mokymosi tikslų.

Muziejai yra įdomios ir įkvepiančios **mokymosi aplinkos**, todėl planuojamos mokyklos išvykos, turi siekti maksimaliai išnaudoti šį mokymosi potencialą (Noble, 2021). Pasak Jucevičienės ir Tautkevičienės (2004), mokymosi aplinką sudaro tam tikra erdvė, joje esanti informacija, kurią besimokantysis skaito ir interpretuoja įvairiais būdais – individualiai ar bendraudamas su kitais (mokytojais, mokiniais, edukatoriais ir kt.). Kad ir kokia būtų mokymosi aplinka – natūrali ar specialiai sukurta – svarbu, kad ji turėtų edukacinį poveikį ir besimokantysis galėtų pasijusti pajėgus asmeniniam tobulėjimui. „Mokymosi aplinka turi būti ir turtinga, t. y. turėti tiek komponentų, kad užtikrintų galimybę siekiant mokymosi tikslų naudoti įvairius mokymosi stilius ir informacijos, žinių pristatymo būdus“ (Jucevičienė, Tautkevičienė, 2004, p. 104). Bėkštos ir Jarockienės (2016) teigimu, mokymosi aplinka „turėtų būti kūrybiška: skatinanti įvairaus amžiaus žmonių mąstymo lankstumą,

sudaranti sąlygas išvelgti, pastebėti problemas, mąstyti, eksperimentuoti, išgyvenant kūrybos ir atradimo džiaugsmą, ugdanti palankumą naujumui, lavinanti vaizduotę, žadinanti smalsumą bei atvirumą“ (Bėkšta, Jarockienė, 2016 p. 43).

Pasak Isa'o (2017), muziejai išsivystė į mokymosi aplinką, kadangi jie galėjo pasiūlyti daugybę formaliojo ir neformaliojo mokymosi galimybių, aktyvų besimokančiųjų įsitraukimą dėl unikalios muziejų atmosferos, kuri skiriasi nuo įprastos mokyklos aplinkos (Isa, 2017). Muziejai – meno, istorijos, gamtos istorijos, vaikų ir mokslo muziejai – tai patikrinti informacijos šaltiniai, vietos, kuriomis galima pasitikėti (Noble, 2021). Anot Falk'o ir Dierking (2018), tai vietos, kur tiek vaikai, tiek ir suaugusieji gali neskubėdami tyrinėti ir atrasti žmonijos praeitį, dabartį ir ateitį. Čia patenkinamas visuomenės žinių troškimas malonių ir patyriminių būdu, kas lemia ir visų tipų muziejų populiarumo augimą. Visuomenės susidomėjimą muziejais panašiai aiškina ir Das (2015) teigdamas, kad šiuo metu vykta spartus švietimo pramonės augimas. Keičiasi ekonomika – iš pramonės ir paslaugų, į žiniomis grįstą ekonomiką. Tokioje aplinkoje labai svarbus visą gyvenimą trunkantis savarankiškas mokymasis. Muziejuje yra galimybė ne tik mokytis visą gyvenimą, bet ir sudaromos sąlygos tą daryti maloniai (Das, 2015). Apsilankymas muziejuje, anot Noble (2021), suteikia galimybę mokiniams praleisti laiką aplinkoje, kuri atrodo ir priverčia jaustis visiškai kitaip nei klasėje. Krucoff (2019) pastebi, kad klasėje dirbančių pedagogų didelė darbo dalis yra sutelkta į mokinių įgūdžių lavinimą, įgyvendinant įvairias tikslines strategijas, skirtas mokiniams vis labiau prisiiinti atsakomybę už savo mokymąsi. Muziejai kaip erdvės, skirtos skatinti smalsumą, atradimais grįstą savarankišką mokymąsi, yra puiki vieta besimokantiejiems praktikuoti šias strategijas ir įgūdžius. Anot Sitzia (2018), muziejuje gaunamos žinios neapsiriboja vien informacija, bet taip pat apima ir įvairių gebėjimų ugdymą, tokių kaip: analitiniai ar kritinio mąstymo gebėjimai, įvairūs emociniai gebėjimai (pavyzdžiui, empatija ar kūrybiškumas), psichomotoriniai ar socialiniai gebėjimai, susiję su bendravimu (Sitzia, 2018). Tandzegolskienė ir Kasperiūnienė (2020) teigia, kad muziejuje lankytojus traukia patirtis, kurią galima pasiekti sąveikaujant su muziejaus eksponatais ir patiriamomis emocijomis, skatinančiomis mokymąsi ir pažinimą. Lankytojus taip pat traukia istorijos, skatinančios įsijausti į laikmetį ar personažą. Vietos autentiškumas ar įvykio pažinimas sustiprina naujos patirties įsisavinimą (Tandzegolskienė, Kasperiūnienė, 2020). Taigi, galima išskirti pagrindinius muziejaus, kaip mokymosi aplinkos privalumus:

- patikima informacija;
- unikali atmosfera;
- emocinis poveikumas;
- savarankiško ir malonaus mokymosi galimybės.

Išmaniosios mokymosi aplinkos. Skaitmeninių technologijų diegimas muziejuose gali būti vertinamas, kaip pažanga tobulinant mokymosi aplinkas (Sitzia, 2018). Interaktyvių ekspozicijų kūrimas ir šiuolaikinių muziejaus edukacinių technologijų diegimas leidžia naujai, šiuolaikiškai suvokti muziejinę informaciją bei aktyviai susipažinti su aplinka. Muziejuje technologijos derinamos su tradiciniais metodais ir priemonėmis. Modernią muziejaus ekspoziciją papildė įvairūs technologiniai sprendimai: platūs ekranai, audiogidai, piktogramos ir kt. Tačiau, įprasti standai, trimačiai modeliai, meno objektai, istoriniai artefaktai irgi neužmirštami. Visos šios priemonės atgaivina muziejų, kuriame vyksta švietimas susiliejęs su pramogomis (Malinov ir kt., 2017). Tandzegolskienė ir Kasperiūnienė (2020) išmaniąją mokymosi aplinką apibrėžia, kaip mokymosi aplinką, kurioje diegiami dirbtinio intelekto sprendimai, taikomi nauji edukaciniai metodai bei technologijos. Išmanioji mokymosi aplinka pasižymi tokiomis savybėmis kaip: konteksto suvokimas;

adaptyvi parama besimokantiesiems, nedelsiant analizuojant atskirų besimokančiųjų poreikius iš įvairių perspektyvų; gebėjimas prisitaikyti prie individualaus mokymosi stiliaus ir rezultatų.

Mokymosi procesas, pačiame skaitmeninio amžiaus įkarštyje, įgavo skirtingas formas lyginant su ankstesniais laikais. Jaunoji karta dažnai pirmenybę teikia grafiniam, o ne tekstiniam kontekstui, žaidimo ir fantazijos tyrinėjimui, technologijas laiko neatsiejama savo gyvenimo dalimi (Cosovic, Brkic, 2020). Pasak Moorhouse ir kt. (2019), technologijų naudojimas muziejinėje edukacijoje daro įtaką vaikų kritiniam mąstymui, žadina smalsumą ir kt. Dėl to informacinių technologijų, o ypač mobiliųjų technologijų taikymas muziejinėje edukacijoje gali palengvinti vaikų patirtinio mokymosi galimybes muziejuje. Chen'o ir Lai (2021) teigimu, naudojant technologijas galima sukurti visiškai naują mokymosi aplinką, kurioje per įdomų skaitmeninį turinį bus teikiamas įkvepiantis, prasingesnis ir išskirtinis ugdymas. Pats skaitmeninimas apima platų papildytos ir virtualios realybės spektrą, kuris plačiai taikomas šiuolaikinėse technologijose.

Papildyta realybė – skaitmeninė informacija, pateikiama realioje aplinkoje. Virtuali realybė – skaitmeninė informacija, sukurianti naują pasaulį į kurį gali panirti (Chen ir Lai, 2021). Anot Wang'o ir Zhu'io (2022), ribota fizinė muziejų erdvė negali patenkinti didėjančių visuomenės kultūrinių poreikių, todėl virtuali ar papildyta realybė gali padidinti eksponatų turtingumą ir estetinę vertę, papildyti tradicinį eksponavimo būdą, pagerinti patirties kokybę ir edukacinį poveikį. Pasak Wang'o ir Zhu'io (2022), virtuali realybė gali padėti išspręsti pažeidžiamų ir prastos būklės eksponatų problemą. Pavyzdžiui, 3D modeliavimas virtualioje realybėje gali visiškai atkurti pažeistas relikvijos dalis, kas leidžia pagerinti lankytojo vizualinį suvokimą, padidinti įspūdį. Taip sukuriama jutiminė stimuliacija, įtraukianti patirtis, kuri gali sustiprinti lankytojo pažinimą, skatinti motyvaciją mokytis, gerinti įsiminimą ir emocinį įsitraukimą.

Gronemann'as (2017) pastebi, kad technologijų naudojimas muziejuje gali padėti sugriauti jaunųjų lankytojų stereotipinį suvokimą, kad muziejus yra neįdomi, sena, mirusi ir nuobodi vieta. Chen'o ir Lai (2021) teigimu, papildyta realybė yra malonios mokymosi aplinkos katalizatorius. Lankytojai labiau nori naudoti papildytą realybę muziejuose, o tai visiškai patenkina jų norą tyrinėti muziejų (Chen, Lai, 2021). Dar vieną technologijų naudojimo pliusą išskiria Hubbard ir Odebiyi'is (2021) teigdami, kad pasitelkiant technologijas, muziejaus fondus galima padaryti atviresnius. Mokymosi tikslais galima naudoti ir muziejaus skaitmeninių archyvų medžiagą (Hubbard, Odebiyi, 2021). Taip sukuriama virtuali, nauja muziejaus mokymosi aplinka, kuri gali būti pasiekama tiesiog iš klasės. Taigi, muziejus pasitelkdamas technologijas integruoja inovacijas ir taip sukuria naujas, išmaniąsias mokymosi aplinkas. Tokiu būdu gali būti net tik griunamas „nuobodus“ muziejaus stereotipas, bet ir suteikiama galimybė objektus tyrinėti ir atrasti šiuolaikiškais, moderniais metodais, kas ypač patrauklu šio skaitmeninio amžiaus kartai. Išmaniosios mokymosi aplinkos gali skatinti motyvaciją mokytis, didinti edukacinį poveikį, gerinti besimokančiųjų įsitraukimą, papildyti informaciją ir vizualinį vaizdą, suteikti atviresnę prieigą prie muziejaus archyvų.

Pasak Gronemann'o (2017), plačiai paplitusi idėja, kad technologijos suteikia papildomo mokymosi potencialo ir gali patobulinti mokymosi patirtį. Tačiau būtina peržiūrėti edukacinius sprendimus ir atsižvelgti į dabartinius vartotojų poreikius ir lūkesčius, tiesioginį muziejaus kontekstą. Chen'as ir Lai (2021) pastebi, kad vis dar gerai nėra nežinoma ar papildyta realybė palengvina pasiekti mokymosi rezultata. Tandzegolskienės ir Kasperiuonienės (2020) teigimu, kol kas išmaniosios mokymosi aplinkos tyrimai yra priešaringi. Tokia mokymosi aplinka gali padėti geriau įsitraukti besimokančiajam, tačiau kartu gali išprovokuoti ir besimokančiųjų neįsitraukimą, išsiblaškęmą,

mokymosi tikslų keitimą ir kt. Pasak Lee ir kt. (2021), tradiciniai kultūros ir istorijos muziejai dar nesugeba sukurti papildytos realybės technologijos arba jos efektyviai panaudoti. Panašios nuomonės laikosi Gronemann'as (2017), kuris analizuoja, kaip vertinamas planšetinių kompiuterių naudojimas muziejuje. Žvelgiant iš edukacinės perspektyvos, planšetiniai kompiuteriai suteikia naujų galimybių įtraukti besimokantįjį, sudominti vaizdu, garsu bei interaktyviu turiniu, kas puikiai dera su jaunų žmonių poreikiais. Tačiau autorius teigia, kad nors daugelis mokinių yra motyvuoti ir jaučiasi įsitraukę į planšetinių kompiuterių naudojimą, pastarųjų integravimas į mokymąsi muziejuje sulaukia ir neigiamų reakcijų, o kai kuriais atvejais ir apatijos skaitmeninės medijos naudojimui mokymosi procese. Gronemann'o (2017), atlikto tyrimo metu paaiškėjo, kad muziejų sprendimai naudoti planšetinius kompiuterius ir naujas edukacines priemones, prieštaravo daugelio mokinių tradicinėms idėjoms apie muziejus ir mokymąsi juose. Nešiojamųjų planšetinių kompiuterių (ir apskritai skaitmeninės laikmenos) įdiegimas reikalauja mokymosi pertvarkos (Gronemann, 2017). Akivaizdu, kad muziejus, technologijų amžiaus kontekste, susiduria su daugybe iššūkių ir trūksta tyrimų, kaip technologijas tinkamai integruoti, kad jos padėtų, o ne trukdytų edukacijos metu. Tačiau tinkamai integruotos technologijos gali padidinti muziejus mokymosi potencialą.

Muziejinės edukacijos privalumai mokiniui. Muziejuje yra unikalus ir daugiamatis mokymosi kontekstas, kuris suteikia galimybę mokiniui mokytis per tiesioginę patirtį iš realių objektų (Noble, 2021), todėl pasak Hubbard ir Odebiyi'io (2021), muziejai ir juose esantys eksponatai dažnai yra ideali aplinka besimokantiems kaip mokymosi erdvės, kurios skiriasi nuo įprastų klasių. Jie ypač vertingi gerai suplanuotoms tarpdalykinėms studijoms. Muziejinė edukacija didina entuziazmą, stiprina mokinių gebėjimą lengvai išmokti dalyką per praktinę, vietos ir situacinę mokymosi patirtį. Už tradicinių klasės ribų suteikiama erdvė dirbti su tam tikru turiniu, bendraamžiais ir pajvairina patirtį taikant naujoviškus į vaikus orientuotus mokymo metodus (Hubbard, Odebiyi, 2021).

Astuti ir kt. (2021) teigimu, muziejinė edukacija palengvina konkrečiais faktais pagrįstą mokymąsi. Muziejuose eksponatų didžioji dalis yra istoriniai meniniai daiktai, tokie kaip baldai, skulptūros, namų interjero detalės, rūbai ar amatininkų gaminiai. Tai gali būti naudojama kaip priemonė, padedanti geriau suprasti ir įsivaizduoti žmonių gyvenimą praeityje (Astuti ir kt. 2021). Muziejuje sudaromos sąlygos gilesnės informacijos ir kultūros supratimui (Altintas, Yenigul, 2020). Kaip prasmingą mokinių mokymosi rezultatą muziejuje Uppin ir Timoštšuk (2022) išskiria žinių ir gebėjimų ugdymą, reikalingų savarankiškam problemų sprendimui. Kristinsdottir (2017) mokymąsi muziejuje apibrėžia, kaip transformuojančią, emocingą patirtį, padedančią lankytojams diegti naujus požiūrius, pomėgius, įsitikinimus ar ugdyti vertybes. Uppin ir Timoštšuk (2022) įžvelgia ir dar vieną mokymosi muziejaus aplinkoje privalumą – mokinių nenorinčių mokytis užimtumą. Mokiniai, kurie nelinkę vykdyti užduočių klasėje ir trikdo kitų vaikų mokymąsi, muziejuje nėra problema. Muziejuje vaikai gali rasti ką veikti, net jei tai ir nėra susiję su išvykos numatytais mokymosi tikslais. Pavyzdžiui, surasti vietą kur pabūti vienam, žaisti su interaktyviomis ekspozicijomis ar surasti tai, kas jam įdomu (Uppin, Timoštšuk, 2022). Mokinys neatlikdamas paskirtos užduoties, gal būt ir nepasieks suplanuoto vizito tikslo, tačiau besidomėdamas tuo, kas jam aktualu, įgys kitos naudingos patirties individualiai.

Annechini ir kt. (2020) teigimu, muziejuje žavi ne tik esantys objektai, bet ir pati aplinka tampa žavesio objektu. Yra išskiriamos keturios patyrimo kategorijos muziejuje: objektyvi, pažintinė, savęs pažinimo ir socialinė. Mokslininkų siūlymu, turėtų atsirasti ir nauja kategorija – aplinkos patirties, kuri nusakytų kiek pati fizinė muziejaus aplinka veikia lankytojus. Sąmoningai išnaudojama muziejaus aplinka gali turėti teigiamos įtakos vaikams ir jų mokymosi procesui. Muziejus gali padėti

atitrūkti nuo kasdieninio gyvenimo rutinos, o susižavėjimas aplinka ramina, padeda atsipalaiduoti, kas turi įtakos geresniam užduočių atlikimui. Širiakovienė ir kt., (2016) taip pat išvelgia neformalios muziejaus aplinkos įtaką vaikų mokymuisi. Jauki, patraukli, kūrybinė muziejaus atmosfera veikia besimokančiųjų produktyvumą (Širiakovienė ir kt., 2016). Muziejuje sukuriama nauja mokymosi atmosfera, kuri didina ir mokinių motyvaciją mokytis (Astuti ir kt. 2021).

Muziejai turėdami didelį mokymosi potencialą, vadinami kaip klasės be sienų (Abril-Lopez ir kt., 2021). Muziejai tapo neformalaus švietimo įstaigomis, kuriuose, pasak Carter (2017), didžiausia edukacinių programų pasiūla orientuota į mokyklinio amžiaus vaikus. Kaip teigia Brown ir Mairesse'as (2018), kiekvienais metais muziejai atlieka vis svarbesnį vaidmenį neformaliojo ugdymo procese. Tikėtina, kad muziejaus pedagogika pasieks savo aukso amžių (Brown, Mairesse, 2018). Anot Isa'o (2017), švietimo sistema nuolat peržiūrima ir atnaujinama, kad atitiktų XXI amžiaus kontekstą. Tą turėtų daryti ir muziejai, kad išliktų aktualūs šio amžiaus visuomenei. Muziejams reikia išlaikyti vertybes, mokymąsi, žmogaus teises, kultūrų įvairovę ir numatyti ateities galimybes (Isa, 2017). Carter (2017) teigimu, nors muziejai suteikia galimybę patirti unikalią mokymosi patirtį, tačiau jie vis tiek turi kurti tokią aplinką, kurioje vyktų mokymasis, įamžindamas muziejaus, kaip švietimo institucijos vaidmenį (Carter, 2017). Vadinas, muziejus turėdamas unikalias mokymosi aplinkas, suteikia galimybę mokiniams mokytis kitaip nei klasėje, kas gali skatinti jų motyvaciją ir sudaryti sąlygas unikaliai bei prasmingai mokymosi patirčiai. Tačiau muziejus tai turi daryti tikslingai, nuolatos atliepiant visuomenės poreikius ir kontekstą.

Edukatoriaus vaidmuo. Akivaizdu, kad muziejus yra sudėtinga, dinamiška ir įgalinanti mokymosi aplinka, turinti didelį neformalaus ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi potencialą (Kristinsdottir, 2017). Kad potencialas būtų išnaudotas, labai svarbus veiksnys yra muziejaus darbuotojai, kurie komunikuoja su lankytojais, populiaria ir organizuoja muziejaus veiklą. Edukatorius muziejaus mokymosi aplinką gali paversti edukacine, kurią Brazdeikis (2009) apibrėžia, kaip erdvę, „kurioje vyksta ugdymo procesas, veikiamas edukatoriaus, ir kurią lemia ugdymo tikslas, turinys, metodai, priemonės, kultūra“ (Brazdeikis, 2009, p. 58). Tišliar'as (2017) aktualizuoja muziejaus edukatorių vaidmenį dėl to, kad jie yra tie asmenys, kurie rengia ir veda muziejaus edukacinę veiklą ir teikia papildomą informaciją lankytojams.

Hansson ir Ohman'as (2022) akcentuoja edukatoriaus ir parodų kuratoriaus tiesioginę įtaką, kokių žinių ar patirčių lankytojas gali gauti muziejuje, nes jie sprendžia, kokias parodas eksponuoti ir veiklas vykdyti. Pasak Kristinsdottir (2017), muziejų edukatoriai, tai specialistai, kurie padeda visuomenei geriau suprasti gamtos, kultūros ir istorijos kolekcijas, kultūros paveldo svarbą bei pačią muziejaus misiją. Vienareikšmiškai, edukatoriai suteikia muziejui pridėtinę vertę, jei savo darbą suvokia ne tik kaip technines pareigas, kurias turi atlikti (Kristinsdottir, 2017). Galima teigti, kad edukatorius kuria mokymosi ir edukacines aplinkas muziejuje, tad jo požiūris ir pasirinktos veiklos tiesiogiai daro įtaką mokinio patirčiai. Koks konkrečiai turėtų būti muziejaus edukatorius, vienareikšmišką atsakymą rasti sunku. Tam reikėtų atskiros studijos, o tuo pačiu daug veiksnių priklauso ir nuo pačio asmens potencialo, bei ugdymo strategijų, kurias jis taiko organizuojant edukacinę veiklą. Apžvelgus keleto mokslininkų darbus, galima išskirti kelias rekomendacijas, koks turėtų būti geras edukatorius. Kristinsdottir (2017) teigimu, muziejų edukatoriai turėtų būti neformalaus ugdymo ir bendruomenės įtraukimo ekspertai, turintys stiprią vertybių sistemą, gebantys naudojant institucijos išteklius sukurti partnerystės tinklus su ugdymo įstaigomis, gerinantys lankytojų patirtį muziejuje. Edukatoriai turėdami reikiamas kompetencijas, gali padėti spręsti įvairias

problemas ir sukurti teoriškai pagrįstus bei kūrybingus mokymosi metodus. Jie turi būti atviri įvairiems požiūriams, pasižymėti atkaklumu ir kruopštumu.

Uppin ir Timoštšuk (2022) išskiria edukatoriaus asmeninių savybių svarbą. Edukatorius turi būti taktiškas, supratingas, užtikrinantis malonų vizitą. Mokytojams su mokiniais lankantis muziejuose, kur dirba vietiniai ir žinomi edukatoriai, dažnai yra svarbesnė priimančio darbuotojo asmenybė, nei programos vieta ar jos aprašymas. Uppin ir Timoštšuk (2022) tyrimo metu paaiškėjo, kad pasitaikius nekompetentingam edukatoriui, kuris nekorektiškai šaukia ant mokinių – sukuriama nemaloni patirtis, dėl to vėliau gana sudėtinga priversti mokinius vėl grįžti į muziejų. Ates ir Lane (2020) išskiria edukatoriaus komunikacijos svarbą. Edukatorius neturėtų skaityti vien teorinių paskaitų. Jam reikėtų šiek tiek laiko skirti ir bendravimui su mokiniais, rodyti susidomėjimą ir įsitraukti į besimokančiųjų iškilusias diskusijas ar klausimus, aptarti dominančius objektus. Edukatorius turi būti geras pedagogas, gebantis bendrauti su mokiniais (Ates, Lane, 2020). Taigi, geras edukatorius turi būti malonus, gebėti įtaigiai ištransliuoti mokymosi turinį bei pajauti besimokančiųjų poreikius. Būtų galima ir toliau vardinti, kokiomis savybėmis turi pasižymėti ar kokius įgūdžius turi turėti edukatorius, tačiau aišku viena – šis asmuo įprasmina mokymąsi muziejuje ir didele dalimi nulemia, kokią mokymosi patirtį patirs mokiniai.

Mokytojo vaidmuo. Apžvelgusi muziejaus, kaip mokymosi aplinkos turimą potencialą, mokymosi privalumus mokiniui bei edukatoriaus vaidmenį, lieka dar nepaliestas vienas labai svarbus ir būtinas komponentas – mokytojas. Mokytojas yra tas, kuris organizuoja ir vykdo mokymo procesą, sprendžia kada, ko ir kaip reikia mokytis. Šie jo pasirinkimai lemia – mokiniai ateis į muziejų ar ne. Milovanov'as ir kt. (2017) teigia, kad švietimo sistemos ir muziejų bendradarbiavimas lemia asmens pasaulėžiūros formavimąsi. Pasak Abril-Lopez ir kt. (2021), turi būti palaikomi muziejų ir švietimo įstaigų ryšiai. Mokymosi galimybių yra labai daug, jeigu tik mokytojas žino, kaip jomis pasinaudoti. (Abril-Lopez ir kt., 2021). Pasak Hubbard ir Odebiyi'io (2021), mokytojų gebėjimai atpažinti mokymosi teorijos bruožus tam tikrame kontekste lemia palankius mokytojų požiūrio pokyčius į muziejų. Tačiau dauguma mokytojų griežtai mano, kad muziejai teikia baigtines žinias ar temas ekskursijoms apsilankymui su klase. Nors kai kurie mokytojai vertina muziejų potencialą stiprinti gilesnį istorijos suvokimą, tačiau tik nedaugelis atsižvelgia į muziejų daromą reikšmingą mokymosi poveikį, tiek mokytojams, tiek mokiniams bei skatinti istorinį mąstymą (Hubbard, Odebiyi, 2021).

Krucoff (2019) pastebi, kad mokytojai galėtų pasinaudoti muziejumi, pirmiausia jie turi suprasti, kaip muziejai struktūrizuoja mokymosi galimybes. Pirmiausia, mokytojai turi patys patirti prasmingą mokymąsi muziejuje. Asmeninė mokymosi patirtis muziejuose tampa pagrindu, kuria remdamiesi mokytojai kuria struktūras, leidžiančias jų mokiniams patirti panašų, gilų mokymąsi muziejuje. Dėl to, reikalingi mokytojų profesinio tobulėjimo kursai muziejinės edukacijos tema, kuriuose mokytojai susipažintų su muziejaus erdvėmis, atliktų įvairias užduotis, padedančias suprasti, kaip kurti pamokų planus išnaudojant muziejaus aplinką savarankiškai (Krucoff, 2019). Tokie profesinio tobulėjimo kursai, Sonmez'o ir Ozturk'o (2022) teigimu, keičia ir mokytojų požiūrį į patį muziejų – vertinti jį ne tik kaip mokymosi klasėje priedu. Svarbu ir tai, kad mokymai mokytojams padeda lengviau integruoti pedagoginius metodus ir mokymo strategijas muziejaus aplinkoje. Ates ir Lane (2020) netgi siūlo mokytojų rengimo programoms ir universitetams muziejinių ugdymą padaryti privalomu kursu. Svarbu, kad mokiniai muziejuje turėtų gerą ekskursijos vedėją ar edukatorių, kuris pateiktų pagrindinę informaciją ir įdomias, įtraukiančias istorijas apie eksponatus. Idealiu atveju tai yra muziejaus darbuotojai, tačiau dėl muziejaus personalo ir laiko trūkumo, tokios galimybės kartais būna ribotos. Vienas iš šios problemos sprendimų būdų – mokymai mokytojams. Gebėjimų lavinimas, kaip

organizuoti ekskursiją ir susieti muziejaus turinį su savo mokymo programa, turėtų būti mokytojų profesinio tobulėjimo dalis (Ates, Lane, 2020).

Noble (2021) teigia, kad galima organizuoti mokytojams mokymus muziejuje ugdant jų dalykines kompetencijas, o tai turi tiesioginę sąveiką su mokytojų gebėjimų lavinimu integruoti pamokas muziejuje. Kaip pavyzdį, Noble (2021) pristato itin sėkmingą 2019 m. vykdytą projektą „Inspire“. Projektu siekta spręsti Jungtinėje Karalystėje dailės mokytojų rengimo mažėjimą pradinėse mokyklose problema. Veiklų metu buvo ugdomos mokytojų kompetencijos reikalingos meniniam mokinių ugdymui Projektas susidėjo iš kelių etapų. Pirmiausia pradinių klasių mokytojams buvo pristatoma muziejuje renesansinio Jacop'o del Sellaioand'o sukurta Kupidono ir Psichės istorijos (angl. The Story of Cupid and Psyche) paveikslo paroda. Vėliau buvo vykdomi meno ir dizaino mokymai, susitikimai su menininkais, amatininkais, mokslininkais, muziejų edukatoriais. Mokytojai gilino meno žinias, o tai tiesiogiai lėmė ir mokinių žinių padidėjimą. Vėliau vyko veiklos muziejuje ir mokykloje su mokiniais, prisidėjusios prie meninio ugdymo (Noble, 2021). Vienareikšmiškai, šis projektas buvo naudingas mokytojams ne tik ugdyti mokinių gebėjimus, bet ir atrasti naujų mokinių mokymosi muziejuje galimybių.

Watermeyer'is (2015), teigia, kad sėkmingas muziejaus edukacijos įgyvendinimas priklauso nuo mokyklos strateginio bendradarbiavimo su muziejais ir pastarųjų noro bei gebėjimo teikti nuolatinį indėlį ir numatyti gaires. Mokyklos ir muziejaus sąsaja prasideda nuo to, kad mokytojai tyrinėja muziejų, ieškodami įkvėpimo ir idėjų, kurias būtų galima panaudoti klasėje. Vienas iš gerųjų pavyzdžių yra Langley akademija Jungtinėje Karalystėje, kuri glaudžiai bendradarbiauja su muziejais ir į mokymo strategiją yra įtraukusi mokymąsi muziejuje. Akademijos bendradarbiavimas su muziejais yra nuolatinis ir apima tiek mokytojų profesinį tobulėjimą, tiek mokinių ugdymą. Mokymąsi muziejuje mokykla įvardina, kaip metodą, kuris padeda ugdyti visapusiškus piliečius, suvokiančius savo vietą pasaulyje. Tiesa, muziejinės pedagogikos įvedimas į akademiją iš pradžių buvo sutiktas su pasipriešinimu ir nepakankamu kai kurių darbuotojų įsitraukimu. Kai kurie mokytojai nerimavo, kad dėl to atsiras papildomų reikalavimų, kuriuos bus sunku įvykdyti dėl ir taip apkrautų tvarkaraščių. Tačiau pradėjus diskusijas kas yra muziejinė pedagogika ir kokią naudą ji atneš akademijai, susidorota su iššūkiais ir šiuo metu yra sėkmingai vykdoma (Watermeyer, 2015). Aptartas pavyzdys vėl atskleidžia problemą – informacijos trūkumas, muziejų nepažinimas sukelia mokytojams neigiamą nusistatymą ir nesugebėjimą integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo turinį. Vadinasi, tik gerai žinodamas muziejaus teikiamas galimybes, mokytojas turės motyvaciją ir gebės sėkmingai išnaudoti šį mokymosi potencialą.

Akivaizdu, kad šiandien galimybė išeiti iš klasės ribų ir ieškoti naujų mokymosi būdų tampa vis aktualesnė. Muziejus suteikdamas prieigą prie čia esančių objektų – patikimų informacijos šaltinių, turi unikalias mokymosi aplinkas. Čia sukuriama visiškai kitokia mokymosi atmosfera artima šiandienos vaikų poreikiams. Mokiniai čia gali patirti prasmingą mokymąsi, kuris lydymas atradimo džiaugsmu. Atliepdami XXI amžiaus tendencijas, muziejai modernėja integruodami technologijas. Taip ne tik sukuriamos naujos mokymosi aplinkos, bet ir sudaromos sąlygos įtraukiam muziejaus tyrinėjimui ir gilesniam pažinimui.

Vienas iš neatsiejamų muziejinės edukacijos komponentų yra edukatorius, kuris įprasmina mokymosi aplinkas, gali jas paversti edukacinėmis. Labai svarbios yra edukatoriaus kompetencijos ir gebėjimas dirbti su mokiniais. Didžiąja dalimi jis lemia ir gali užtikrinti malonų ir prasmingą mokinių

mokymąsi. Tai prisideda prie teigiamo muziejaus įvaizdžio formavimo ir skatina mokinius čia sugrįžti vėl.

Muziejinėje edukacijoje nemažiau svarbus ir mokytojo vaidmuo, kuris atveda čia mokinius. Nuo jo požiūrio, kaip ir kur mokyti, priklauso pačios edukacijos tema bei pobūdis. Jeigu mokytojai pažintų bent jau fiziškai artimiausių muziejų turimas ekspozicijas, siūlomas paslaugas, o geriausiu atveju turėtų motyvaciją ir galimybę dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose apie muziejinę edukaciją – tai padėtų ne tik savarankiškai organizuoti mokinių ugdymą muziejuje, bet ir geriau planuoti pamokas, pasitelkiant muziejinę edukaciją. Mokinių ugdymui muziejuje yra daugybė galimybių, kurioms panaudoti būtina efektyvi muziejaus ir mokyklos komunikacija.

1.2. Aktyvus mokymas(is) muziejuje

1.2.1. Konstruktyvizmu grindžiamas mokymas(is) muziejuje

Muziejuose edukacinė veikla yra labai įvairi. Nuo įvairių tematikų pasirinkimo iki taikomų mokymo strategijų. Tačiau Kristinsdottir (2017) apžvelgusi mokslinėje literatūroje pateiktus tyrimus apie muziejaus edukatorių naudojamas mokymo teorijas, teigia, kad didžioji edukatorių ugdymo filosofijos dalis yra pagrįsta **konstruktyvizmo teorija**. Pasak Jucevičienės (2007), pati konstruktyvizmo teorija paremta tuo, kad informacija, kuri pasiekia žmogų iš aplinkos, nėra visiškai tapati formuojamoms žinioms, nes žinios yra kuriamos. Pažinimo pagrindas – fizinis aktyvumas ir veikla, kurią besimokantysis atlieka. Asmuo formuoja savo mintis per veiklą pažindamas aplinką. Bėkštos ir Jarockienės (2016) teigimu, konstruktyviu požiūriu, mokymasis yra aktyvus procesas, kurio metu besimokantieji aktyviai kuria savo žinias ir įgūdžius, remdamiesi jau turimomis žiniomis ir sąveikaudami su aplinka (Bėkšta, Jarockienė, 2016). Remiantis konstruktyviu požiūriu, galima išskirti pagrindinius aspektus: aktyvus mokymasis, žinių svarba, sąveika su aplinka.

Aktyvus mokymasis. Pasak Kristinsdottir (2017) lankytojų įtraukimas yra esminis dalykas siekiant kryptingo mokymosi muziejuose. Altintas ir Yenigul (2019) teigimu, naujos edukacinės praktikos muziejuose yra grįstos aktyviu mokymusi, kuris suprantamas, kaip procesas, kurio metu mokiniams per veiklą suteikiamos sprendimų priėmimo galimybės, verčiančios panaudoti savo protinius gebėjimus. Tai procesas, kuriame mokiniai palaikomi aktyvūs protiškai ir dažniausiai fiziškai su tam tikra veikla, kuri apima informacijos rinkimą, mąstymą ir problemų sprendimo paiešką (Altintas, Yenigul, 2020). Muziejuje galima taikyti įvairias strategijas ir metodus, siekiant užtikrinti aktyvų mokinio dalyvavimą ugdymo procese. Šitie aspektai bus aptarti 1.2.2 skyrelyje.

Žinios. Mokymosi atžvilgiu Vygotsky'io (1986) (cit. iš Jucevičienė, 2007) teigimu, labai svarbu suformuoti tokią užduotį, kuri būtų nei per sunki, nei per lengva. Tokiu atveju mokinys bus pajėgus savarankiškai mokytis, retkarčiais pakonsultuojamas. Hein'as (1991) tai pat pabrėžia, kad mokymuisi reikia žinių (Hein, 1991). Vadinasi, kuriant ir organizuojant muziejinę edukaciją svarbu ją prikaisyti pagal besimokančiųjų turimas žinias. Pasak Astuti ir kt. (2021), svarbu, kad klasėje įgytos žinios būtų siejamos su muziejuje atliekama praktika (Astuti ir kt., 2021). Todėl rengiant muziejines edukacijas, edukatoriams svarbu būtų atsižvelgti į bendrųjų ugdymo programų turinį, o mokytojams renkantis programas, derinti jas prie pamokų turinio. Isa'as (2017) išryškina ir kitą svarbų aspektą – pedagoginių metodų pritaikymą konkrečioms mokinių amžiaus grupėms. Carter (2017) pastebi, kad bėgant metams muziejai jau prisitaikė prie skirtingų amžiaus grupių poreikių ir atskyrė vaikus nuo suaugusių, rengiant savo edukacinių programų strategijas. Muziejininkai nesiekia aptarnauti visų lankytojų ir sutelkia dėmesį į mažesnes detales, kurios būtų tinkamos konkrečioms grupėms. Be to,

muziejinė edukacija, sukurta mokiniams skiriasi – taikomos kūrybinės, intelektinės, socialiai interaktyvios ir patyrimu paremtos strategijos. Širiakovienės ir kt. (2016) teigimu, vaikų prigimtis reikalauja, kad jiems būtų suteikta galimybė kurti interpretuojant, organizuoti jų gebėjimus atitinkančią kūrybinę veiklą (Širiakovienė, ir kt. 2016). Galima teigti, kad mokinys tobulėtų jis turi gauti tokią užduotį, kuri atitiktų jo patirtį. Svarbu taikyti metodus atitinkančius besimokančiųjų amžių, edukaciją orientuoti pagal turimas žinias ir gebėjimus, kad mokinys pajėgtų susidoroti su paskirta užduotimi.

Uppin, Timoštšuk (2022) teigimu, tam, kad muziejinė edukacija būtų sėkminga, būtinas ir išankstinis pasiruošimas. Dar prieš vizitą muziejuje, mokytojas turi gerai suplanuoti, kokie bus išvykos tikslai ir juos aptarti su mokiniais, sumažinant naujumo efektą. Tačiau vaikai turi ne tik žinoti ko reikia išmokti, bet ir suprasti, kad tai ko jie išmoks muziejuje, bus vertinga ir vertinama. Blogiausiu atveju išvyka už klasės ribų, gali tapti visiškai nestruktūruota laisva diena. Nors tokia nestruktūruota išvyka gali būti smagi, patikti mokiniams ir mokytojams, tačiau tai visgi bus neefektyvus mokymasis (Uppin, Timoštšuk, 2022). Taigi, mokytojas planuoja, pasirenka ir struktūrizuoja mokymosi veiklas mokiniams. Ir nesvarbu ar veikloje dalyvaus muziejaus edukatorius, ar veikla vyks be jo – tinkamas pasiruošimas, užtikrina geresnius mokymosi rezultatų pasiekimus.

Sąveika su aplinka. Pasak Isa'o (2017), socialinio konstruktyvizmo elementas, kurį apima muziejai, demonstruojamas per eksponatus, išdėstytus taip, kad lankytojai galėtų generuoti prasmę sąveikaujant su eksponatu. Tokie susitikimai su eksponatais skatina lankytojus mąstyti ir kritikuoti, taip pat ieškoti ryšio tarp eksponuojamo daikto ir anksčiau įgytų žinių (Isa, 2017). Muziejuje sudaromos puikios sąlygos mokiniams sąveikauti su aplinka, dėl čia esančių eksponatų gausos ir sukurtų mokymosi aplinkų įvairovės. 1.1. poskyryje jau aptartos muziejaus mokymosi aplinkos ir toliau (1.2.2 skyrelyje) bus pateiktos objekcinio mokymosi strategijos, lengvinančios objekcinį mokymąsi naudojant eksponatus.

Konstruktyvus edukacinis modelis pagal G. Hein'ą. Hein'as (1991) konstruktyvizmo idėją apibūdina aiškindamas, kad besimokantieji kuria žinias patys – kiekvienas besimokantysis individualiai (ir socialiai) konstruoja prasmę – mokydamasis. Pripažįstant konstruktyvią poziciją, reikia suteikti besimokantiems galimybę sąveikauti su jutiminiais duomenimis ir kurti savo pasaulį. George'as Hein'as (cit. iš Sitzia, 2018) yra pasiūlęs keturis edukacinius modelius muziejaus aplinkoje, priklausomai nuo požiūrio į žinių mokymosi teorijas. Vienas jų – konstruktyvus, pagal kurį, pagrindinis naujai sukurtų žinių referentas yra pats besimokantysis, tad žinios turi turėti prasmę besimokančiojo pasaulyje (Sitzia, 2018). Hein'as (1991) išskiria pagrindinius konstruktyvaus mąstymo principus, kuriais turi vadovautis pedagogas. Remiantis Hein'o (1991) išskiriamais mąstymo principais, galima numatyti ir muziejaus edukatoriaus veiklos gaires (žr. 1-ą lentelę).

1 lentelė. Edukatoriaus veiksmai pagal Hein'o (1991) išskiriamus konstruktyvaus mąstymo principus (sudaryta autorės)

Konstruktyvaus mąstymo principai Hein (1991)	Muziejaus edukatoriaus veiksmai
Mokymasis yra aktyvus procesas	Taiko veiklas ir metodus, kurie užtikrintų aktyvų mokinio dalyvavimą viso ugdymo proceso metu.
Besimokydami žmonės mokosi mokyti	Mokymosi turinį aiškina, kad mokiniai suvoktų prasmę, susietų žinias.

Mentalinis prasmės konstravimas	Organizuoja veiklas, kur mokinio turimos žinios ir protiniai gebėjimai būtų derinami su atliekama praktine – fizine veikla.
Kalba svarbi mokymosi procese	Skatina mokinius savo mintis išreikšti garsiai bei organizuoja veiklas, kurių metu naudojama kalba.
Mokymasis yra socialinė veikla	Sudaro sąlygas mokinių tarpusavio sąveikai, aktyviam bendradarbiavimui ir kt.
Mokymasis yra kontekstinis	Mokymosi turinį sieja su tam tikru kontekstu, siekia tapatinti su mokinių asmeninėmis patirtimis.
Mokymuisi reikia žinių	Organizuoja edukacinę veiklą pagal mokinių turimas žinias, pritaiko pagal jų amžių ir gebėjimus
Išmokti reikia laiko	Neperkrauna edukacijos informacija, siekia konkretaus tikslo, kurį įmanoma pasiekti per numatomą edukacijos laiką.
Motyvacija pagrindinis mokymosi komponentas	Siekia sukurti malonią mokymosi aplinką, kurioje mokinys jaustųsi gerai, o mokymosi procesą lydėtų atradimo džiaugsmas.

Taigi, Hein'as (1991) išskiria net 9 konstruktyvaus mąstymo principus, kuriais vadovaudamasis edukatorius tikslingai gali planuoti ir organizuoti edukacinę veiklą muziejuje.

1.2.2. Kompetencijų ugdymo būdai ir metodai

Koks bebūtų mokinių vizito muziejuje mokymosi tikslas, planuojama patirtis, muziejaus edukatoriai organizuodami ir vykdydami edukacijas, siekia naudoti metodus, kad dalyviai būtų įsitraukę (Kristinsdottir, 2017). Pasak Altintas ir Yenigul (2020), yra daugybė mokymo būdų ir metodų, kaip užtikrinti aktyvų mokinio įsitraukimą. Svarbiausia, kad edukatorius taptų vadovu, nukreipiančiu mokinį prie žinių įgijimo ar patirties, o ne tiesiogiai jas perduotų.

Objektinis mokymas(is) (angl. *Object-Based Learning*) – suprantamas, kaip bet kokia pedagoginė praktika, kurioje objektai (daiktai, artefaktai, meno kūriniai ir kt.) naudojami siekiant stiprinti mokinių įsitraukimą, empatiją, supratimą ir žinias (Burrirt, 2018). Watermeyer'is (2015) teigia, kad mokiniams mokantis muziejuje per objektus, gerinama patirties kokybė, didinamas asmeninio pasitenkinimo ir pilnatvės jausmas, sužadinas smalsumas, kūrybiškumas bei skatinama vaizduotė. Mokyti nebūtinai gali būti lengviau, tačiau tai daryti yra smagiau. Anot Burrirt (2018), mokymas(is) naudojant įvairius daiktus nėra nauja praktika, kuri šiandien naudojama įvairiuose švietimo kontekstuose.

Burrirt (2018) akcentuoja, kad objektai tampa svarbūs ne tik dėl materialinės, estetiškos ar istorinės vertės, bet ir dėl jų sąsajų su žmonėmis. Hubbard ir Odebiyi'is (2021) pateikia pavyzdį, kaip mokiniai naudodamiesi žemėlapiu lengviau supranta apie savo bendruomenės apgyvendinimą. Burrirt (2018) teigimu, objektai gali būti tiek kaip kultūrinių, visuomenės prisiminimų ir žinių saugyklos, tiek ir labai asmeniškai. Objektų galia suvokiama, kai pradedama galvoti apie emocinį mokymosi komponentą. Pavyzdys – vestuvinis žiedas, kurį pametus gali pakeisti nauju ir lygiai tokiu pat, bet jis niekada nebus tas kurį užmovė žmona vestuvių dieną kartu su priesaika (Burrirt, 2018). Anot Carter (2017), muziejinė edukacija iš dalies susijusi su pagalba mokiniams pažinti ir suprasti politines ir istorinės galios dinamiką, kuri dažnai slypi muziejaus artefaktuose. Muziejinė edukacija turi būti jautri moraliniam ir kultūriniam istorinės vietos teisingumui. Latham ir Simmons'o (2019) teigimu, muziejus yra naudingas siekiant padėti mokiniams išvelgti prasmingus žmonių ir daiktų ryšius.

Pavyzdžiui, lankytojo ir objekto susitikimo akimirka gali sujungti su prieš daugiau nei 26000 metų gyvenusiais asmenimis, kurie matė prasmę raižyti mažas moteriškas figūras.

Watermeyer'is (2015) išvelgia ir galimas rizikas naudojant objektus mokymosi procese. Pavyzdžiui, objektas gali atitraukti mokinių dėmesį arba jį nukreipti į kitus su mokymo turiniu nesusijusius klausimus. Taip pamoka gali nukrypti nuo pirminio tikslo (Watermeyer, 2015). Burrirt (2018) atkreipia dėmesį, kad objektai turėtų būti naudojami tik tada, kai jie papildo mokymosi procesą. Pedagogas turi aiškiai suprasti numatomą mokymosi rezultatą ir kodėl reikalinga įtraukti konkrečius objektus. Todėl reikalinga pagalvoti:

- ar objektai yra mąstymo įgūdžių lavinimo įrankiai;
- ar planuojama mokyti apie materialinę kultūrą;
- ar norima sužinoti apie istorinius ir sociokultūrinius kontekstus, kuriuos reprezentuoja objektai ir kt. (Burrirt, 2018).

Watermeyer'is (2015) taip pat, atkreipia dėmesį į galimą objektų efektyvumo laikinumą. Net ir pačių įspūdingiausių eksponatų naujumas, o kartu ir gyvavimo trukmė yra trumpalaikė, kai laikui bėgant jie tampa pažįstamais ir kasdieniais lankytojui. Objektas yra kaip mokymosi katalizatorius, jo potencialas yra didelis, tačiau nuolatos kyla iššūkis tiek muziejų edukatoriams, tiek mokytojams gauti ar atrinkti įkvepiančius objektus. Kaip pavyzdį Watermeyer'is (2015) pateikia ypatingos sėkmės susilaukusią muziejinę parodą, kai virtinose buvo laikoma daug perinčių viščiukų. Tokio vaikų susidomėjimo muziejus jau seniai buvo regėjęs. Šios parodos sėkmę lėmė tai, kad ji buvo organiška ir gyva, o besimokančiųjų susidomėjimą ir entuziazmą pratęsė laukimo jausmas, kas bus toliau. Tokia ekspozicija labai iššaukė mokinių reakcijas ir kėlė klausimus, tokius kaip: ar višta atsiranda iš kiaušinio; ar čia toks pat kiaušinis, kurį valgiau pusryčiams ir kt. (Watermeyer, 2015). Objektų gali būti pačių įvairiausių ir tai labai priklauso nuo muziejaus tematikos – nuo istorinių artefaktų, meno kūrinių bei gamtos objektų. Kad ir koks objektas bebūtų, jo tikslas yra paveikti – sužadinti mąstymą bei teikti žinių. Svarbiausia, kad muziejinėje edukacijoje objektai papildytų ir pagerintų mokymosi procesą, tačiau tam reikalinga, kad aiškiai būtų suvokiama objekto paskirtis ir parenkama tinkama strategija.

Pasak Hubbard ir Odebiyi'io (2021), mokymo strategijos turi apimti sistemingą muziejaus artefaktų analizę, kuri paremta turimomis žiniomis ir požiūriu, atsižvelgiant į naują informaciją, diskutuojant su kitais. Hubbard ir Odebiyi'is (2021) rekomenduoja veiklas, kurių metu mokiniai tyrinėja ir kalbasi apie muziejaus artefaktus, o vėliau atlieka užduotis, kurių metu panaudojami muziejuje esantys žmogiškieji ir materialiniai ištekliai (Hubbard, Odebiyi, 2021). Burrirt (2018) aprašo objektinio mokymosi strategiją „Matyk, galvok, stebėkis“, kuri gali palengvinti mokymąsi. Mokinių prašoma prieiti prie objekto ir atsakyti į tris klausimus: „Ką tu matai? Ką tu manai apie tai? Kuo tai tave stebina?“ Pirmu klausimu reikia apibūdinti objektą be interpretacijos. Anot Burrirt (2018), tai sudėtingesnė užduotis, nei gali atrodyti, nes dauguma mokinių linkę iš karto pradėti interpretuoti tai ką mato. Svarbu, kad mokinys aprašytų tai, nes jis lavina stebėjimo įgūdžius ir reikalauja kruopštaus žodyno vartojimo, o tai gali paskatinti turtingesnę raštingumo praktiką. Antru klausimu besimokantysis išplėtoja savo mintis apie objektą. Čia labai svarbu pasakyti, kokiais įrodymais ar žiniomis yra pagrįstos mokinio mintys. Pasiekę trečią etapą, besimokantieji suformuluoja savo klausimus, kaip ankstesnių etapų rezultata. Mokiniai gali klausti, ką jie norėtų sužinoti apie objektą ir ką jis reprezentuoja. Pasak Burrirt (2018), „Matyk, galvok, stebėkis“ yra galinga priemonė lavinti stebėjimo ir argumentuoto interpretavimo įgūdžius, leidžianti formuluoti klausimus, į kuriuos

atsakius galima įgyti gilesnių ir platesnių žinių bei supratimo (Buritt, 2018). Tuo pačiu kalba, pagal konstruktyvizmo teoriją (Hein, 1991), yra neatsiejama nuo mokymosi.

Meno muziejuose ar dailės galerijose yra puikios galimybės taikyti **tyrimais grįstą mokymąsi** naudojant meno kūrinius. Huard (2017) teigimu, nors dailės mokytojai vertina diskusijomis grįstą mokymąsi, tačiau dažnai jie teikia pirmenybę meno kūrimui, skirdami mažai laiko pokalbiams su mokiniais. Nuoseklūs ir kryptingi pokalbiai apie meno kūrinius, kaip jie atrodo ir kodėl yra tokia nuomonė, yra būtini. Pasak Krantz ir Downey (2021), nereiškia, kad įvairūs dialogai nenaudojami pamokose, tačiau muziejuose jie naudojami kur kas dažniau nei klasėje. Taikant tyrimais grįstą mokymąsi, kai kuriais atvejais, pedagogas nukreipia konkrečiai lavinti kritinį ir kūrybinį mąstymą. Ekskursijoje, kurios metu siekiama lavinti kritinį mąstymą, edukatorius gali užduoti mokiniams papildomų klausimų apie jų pastebėjimus, kad mokiniai pagrįstų savo paaiškinimus, pavyzdžiui – „kaip matote, dėl ko taip galvojate?“ Ekskursijoje skirtoje kūrybiniam mąstymui lavinti, edukatoriai gali paklausti – „kas jums įdomu apie šį meno kūrinį?“ Abiejuose strategijose svarbiausias yra mąstymas, tad, nereikėtų tikėtis, kad mokiniai įsisavins meno istorinę informaciją (Krantz, Downey, 2021). Kalbant apie mokinių skatinimą diskutuoti ir aptarti meno kūrinius, Huard (2017) pabrėžia, kad reikalinga ne tik klausinėti, bet ir leisti patiems mokiniams kelti klausimus. Dovydaitienė (2020) išvelgia ir kitą keliamų klausimų mokiniams ir jų išklausymo naudą. Pasak jos, klausimai mokiniui, kokius jausmus sukelia meno kūrinys ir panašūs kiti, tuo pačiu skatina ir mokinio pasitikėjimą savimi, stiprina supančių žmonių saitus, nes taip edukatorius išreiškia ir pagarbą mokiniui.

Patirtinis mokymas(is) (angl. *Experiential Learning*) – „tai mokymo(si) strategija, kai esminis mokymo(si) išteklius yra patirtis. Tai mokymas(is) veikiant, kai besimokantieji kuria savo žinojimą, įgauna įgūdžių, ugdomi gebėjimus ir vertybes iš tiesioginės savo, o kartais ir kitų patirties“ (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019, p. 2). Toks ugdymas įtraukia mokinius į mokymosi patirtį, kurią sukūrė pedagogas, bet patiria besimokantysis. Šis ugdymo metodas, didžiąja dalimi remiasi konstruktyvizmo teorija ir grindžiamas nuostata, kad mokymasis vyksta, kai mokiniai naudojami praktinė, į užduotis orientuota veikla ir ankstesnes žinias kontekstualiai susieja su realaus gyvenimo pavyzdžiais (Dorfsman, Horenczyk, 2018). Gerulaičio ir Vaivadienės (2019) teigimu, patirtinis mokymasis, gali atliepti visas pagrindines šiandieninio mokymosi organizavimo nuostatas, kada įprastą ugdymą norima keisti į daugiau susietu su realiu gyvenimu, supančia aplinka, mokinį įtraukiančiu į aktyvią veiklą, ugdantį gebėjimą spręsti problemas ir kt. Toks mokymasis naudingas besimokančiajam, nes skatina aktyviai dalyvauti ugdymo procese, įgalina savo patirtį atnaujinti, kuria individualų žinojimą, skatina reflektuoti ir geriau pažinti save, ugdo aktualias nuostatas ir kt. Kalbant apie patirtinį mokymąsi, svarbu paminėti Deivid'ą Kolb'ą (cit. iš Gerulaitis, Vaivadienė, 2019), kuris sukūrė patirtinio mokymosi modelį (angl. *learning by doing; experiential learning*)

„Kolbo modelis parodo, kad mokymo procesas yra ciklinis, todėl būtinos visos jo dalys – konkreti patirtis, jos aptarimas (įvertinimas), išvados ir taikymas kasdieniame gyvenime“ (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019 p. 4). Išvados yra būtinos, kad mokymosi patirtį būtų galima praktiškai pritaikyti. Kitu atveju, pats mokymasis taps tiesiog įdomiai ar gerai praleistas laikas (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019).

Moorhouse ir kt. (2019) teigimu, muziejai yra ideali aplinka palengvinti vaikų patirtinį mokymąsi. Dorfsman'as ir Horenczyk'is (2018) siūlo **daugiakultūrio patirtinio mokymo muziejaus edukacijos modelį**, skirtą ugdymui paveldo muziejuose, tačiau adaptavus, šis modelis galėtų būti pritaikytas ir kitų tipų muziejams. Dorfsman'as ir Horenczyk'is (2018) siūlo išskirti tris patirtinio

mokymosi tipus: akademinį – edukacinį, meninį ir tapatybės – kultūrinį. Atitinkamai pagal taikomą edukatoriaus požiūrį, skiriasi veikla ir jos tikslas (žr. 2-tą lentelę).

2 lentelė. Patirtinio mokymo muziejaus edukacijos modelis pagal Dorfsman‘ą ir Horenczyk‘į (2018) (sudaryta autorės).

Patirtinio mokymosi tipas	Edukatoriaus požiūris	Edukacinė veikla
Akademinis – edukacinis	Teikia pirmenybę akademiniam ir edukaciniam muziejaus turiniui. Edukatoriaus tikslas – skatinti gilų pažintinį įsitraukimą į muziejaus aplinkoje eksponuojamą turinį .	Veikla orientuota į naujų žinių suteikimą, tyrinėjant kultūros reiškinius, pasitelkiant autentiškus muziejaus šaltinius, lankytojų socialinę sąveiką ir kt.
Meninis	Sutelkia dėmesį į meninius ir emocinius muziejaus aspektus. Edukatoriui svarbiausia ne lankytojo pažintinis įsitraukimas, o tai, kaip jis ar jų grupė emociškai įsitraukia, kada rodomi paveldo bei istorijos objektai.	Edukacinė veikla, orientuota į emocinę patirtį, atsirandančią dėl lankytojo sąlyčio su menine kūryba. Svarbus afektinis akcentas, leidžiantis grupei aktyviai įsitraukti į savo istorinių ir kultūrinių šaknų tyrinėjimą ar suprasti (emociškai pajauti) kitas kultūras.
Tapatybės – kultūrinis	Dėmesį skiria muziejaus kultūriniais aspektams. Edukatorius, atkreipia dėmesį į lankytojų emocinę ugdomąją patirtį. Naudodamas objektus, siekia lankytojams suteikti galimybę formuoti savo kultūrinį ryšį su bendruomene, kitaip tariant, savo kultūrinį tapatumą.	Veiklos patirties tikslas galėtų būti daugiakultūrio ugdymo pažanga, per kurią lankytojai gali suprasti ir susikurti savo kultūrinį tapatumą, kartu jausdami empatiją kito kultūrai. Šiuo atveju darbas į didesnę ir gilesnę tam tikrų vertybių ugdymą

Taigi, pagal Dorfsman‘o ir Horenczyk‘io (2018) siūlomą modelį, tą pačią muziejaus erdvę galima pritaikyti skirtingoms mokinių patirtims, priklausomai nuo edukacinio požiūrio, kurį taiko edukatorius. Čia netgi tampa visai nesvarbu kokiame kontekste (asmeniame, socialiniame ar fiziniame) vyksta mokymasis. Taikant akademinį – edukacinį požiūrį, svarbiausi tampa pažinimo aspektai – žinios. Taikant meninį požiūrį – svarbiausi emociniai aspektai, tyrinėjant kultūrą. Taikant tapatybės – kultūrinį požiūrį – svarbi emocinė ugdomoji patirtis, vertybių formavimas, formuojant kultūrinį tapatumą.

Svarbu, kad mokinys patyręs tam tikrą mokymosi patirtį, vėliau ją galėtų pritaikyti ir praktiškai (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019). Šiuo požiūriu, reikšminga būtų pažvelgti ir į transakcinės pedagogikos principus, kurie pasak Hansson ir Ohman‘o (2022), orientuoti į tai, kad mokymosi patirtis transformuoja patį asmenį. Transakcinės pedagogikos esmė yra tai, kuo gali tapti muziejaus parodos ir jų objektai mokinių susitikimuose ir edukacijos praktikoje, o ne tai, kas jie yra išvis. Tikroji vertė slypi tame, kaip mokiniai su objektais sąveikauja, todėl svarbu, kaip muziejaus edukatoriai pristato parodas ir skatina jas skaityti. Tokie susitikimai su parodomis tampa aktualiais, norint įkvėpti, skatinti mokinių įsitraukimą į opių visuomenės problemų sprendimą, ypatingai kalbant tvarumo klausimais. Taimur ir Sattar‘o (2019) teigimu, aplinkos, socialiniai, ekonominiai ir politiniai iššūkiai yra tarpusavyje susiję ir reikalauja tokio švietimo, kad jaunoji karta būtų pasirengusi atsakingai veikti šiame naujame pasaulyje. Kaip vieną iš geriausių alternatyvų diegti tvarumo principus mokiniams Hansson ir Ohman‘as (2022) siūlo rengti parodas, kurias jie įvardina „sunkiomis parodomis“, eksponuojančias „tamsias istorijas“. Tokie eksponatai turi potencialo sukristi ir paveikti – gali sukelti muziejaus lankytojams neigiamų jausmų ir nerimą, tačiau tuo pačiu, gali suteikti stiprią pažinimo ir emocinę patirtį. Dėl tvarumo problemų sudėtingumo, moralinių, egzistencinių ir emocinių klausimų

bei patirties, kurią mokiniams gali sukelti tokios parodos, mokymas ir mokymasis yra sudėtingas. Todėl mokslininkai siūlo, tvarumo klausimais teoriškai suformuluoti mokymą(si) muziejuose, kad jie sėkmingai dirbtų ir šias temas daugiau įtrauktų į savo praktiką. Šiuolaikiniai muziejai vis rodo didesnę susidomėjimą eksponuoti ir aktualizuoti sudėtingas tvarumo problemas, tokias kaip klimato kaita, migracija, taika ir teisingumas (Hansson, Ohman, 2022).

Cosovic ir Brkic (2020), teigimu **žaidimais pagrįstas mokymasis** yra vienas būdų, kaip mokinių išlaikyti aktyvų. Apskritai mokymasis apima problemų sprendimą, sprendimų priėmimą ir kritinį mąstymą. Žaidimas gali pagerinti mokymąsi, skatinti kūrybiškumą, tyrinėjimą ir bendradarbiavimą. „Žaidimu apibrėžiame veiklą ar aktyvumo formą, kuri remiasi žaidybiniais veiksmais, žaisminga elgsena ir nuotaika. Žaismas muzeologijos teorijų požiūriu yra suvokiamas kaip conceptuali turinio interpretavimo ir komunikavimo auditorijai prieiga“ (Jovaišaitė-Blaževičienė, 2022 p. 208). Carter (2017) teigia, kad muziejinėje edukacijoje, žaidimas yra veiksmingas kuriant žinias, siekiant labiau įtraukti mokinius, skatinti jų susidomėjimą, sąveiką ir bendradarbiavimą. Dažnai muziejininkai žaidimą laiko neatsiejama nuo mokymosi proceso. Tačiau vaikų mokymuisi žaidimas nėra būtina sąlyga, nes muziejuje labai svarbūs ir autentiški eksponatai. Vis tik jei žaidimas yra požiūris, o ne erdvė (kaip žaidimų aikštelė), tuomet muziejui nereikia specialiai įrengtų, atskirtų erdvių, skirtų mokinių žaidimams. Vietoj to, edukatoriai gali skatinti žaismingą mokinių mąstymą (Carter, 2017). Altintas ir Yenigul (2019) tyrimai įrodo, kad žaidybinių elementų naudojimas muziejinėje edukacijoje skatina kūrybiškumą. Puikus iliustruojantis pavyzdys, kada tyrimo dalyviai turėjo vieną iš užduočių, suvaidinti tam tikrus personažus. Galėjimas prisiliesti prie tam tikrų eksponatų, padėjo jiems įsijausti ir lengviau įsivaizduoti, kad gyvena tam tikru laikotarpiu. Net po muziejinės edukacijos, dalyviai mąstė kaip personažai, kuriuos vaidino (Altintas, Yenigul, 2019). Tougu ir kt. (2017) teigimu, žaidimas skatinantis erdvinius gebėjimus, informacijos pažinimą aplinkoje esančiuose objektuose gali palengvinti net inžinerinį mokymąsi. Pavyzdžiui, galvosūkiuose, matematikoje ir stalo žaidimuose yra galimybių įvertinti, išmatuoti, subalansuoti, sukurti analogijas ir t. t., kurios gali būti labai svarbios tobulinant inžinerijos mokymąsi. Muziejai turėtų apsvarstyti galimybę kurti ir pristatyti eksponatus taip, kad pagrindiniai inžinerijos mokslo principai ir praktika būtų pristatomi vaikams žaismingai, siekiant pagerinti mokymosi galimybes (Tougu ir kt., 2017). Carter (2017) teigimu, nors žaisdamas žmogus gali mokytis, tačiau visgi, tai nėra pagrindinis žaidimo tikslas. Tougu ir kt. (2017) pabrėžia, kad žaidimo ir mokymosi ryšiai priklauso nuo to, kaip vaikai supranta ir perteikia žaidimo suteikiamas žinias, kad jas būtų galima panaudoti vėliau. Pavyzdžiui, kai vaikas spręsdamas vieną problemą kažko išmoko ar vėliau sugebės panaudoti įgytas žinias spręsdamas panašias problemas Tougu ir kt. (2017). Vadinasi, žaidimo ir mokymosi tikslai turi būti suvienyti, kai žaidimas naudojamas, kaip mokymo priemonė (Karamanov, Bilyakovska, 2021). Apžvelgus Tougu ir kt., (2017), Carter (2017), Altintas ir Yenigul (2019), Cosovic ir Brkic (2020) teiginius, galima teigti, kad svarbiausias uždavinys muziejų edukatoriams organizuojant žaidimais grįstą mokymąsi, tinkamai integruoti žaidimus, pasitelkiant muziejaus objektus ir susieti su mokymosi tikslais. Žaidimais praturtinta edukacinė veikla padeda išlaikyti aktyvų mokinių ir gali užtikrinti efektingą mokymąsi.

Skaitmeniniai žaidimai, susiję su muziejaus turiniu, šiandien integruojami tiek virtualioje erdvėje, tiek pačiame muziejuje. Jie naudojami, kaip priemonė skatinti mokymąsi ir malonumą (Jovaišaitė-Blaževičienė, 2022). Virtualioje muziejaus aplinkoje pradedamos naudoti kultūrinio paveldo programėlės, skirtos mokymuisi naudojant rimtuosius žaidimus (angl. *serious games*) (Cosovic, Brkic, 2020).

Palioko ir Sylaiou (2016) teigimu, rimti žaidimai gali tiesiogiai susieti muziejaus turinį su tikslinėmis vartotojų grupėmis ir patenkinti jų ugdymo poreikius, nes jie skirti papildyti, pagerinti ar išplėsti muziejaus patirtį. Cosovic ir Brkic (2020) pabrėžia, kad tuo pačiu tai yra ir bandymas prisidėti prie materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo, didinant supratimą apie jo svarbą jaunesiems lankytojams per įdomų, linksmą, interaktyvų ir edukacinį turinį. Muziejuje galima naudoti mišrų mokymąsi, kad labiau būtų skatinamas kūrybiškumas, derinant ekskursiją su žaidimu (Cosovic, Brkic, 2020). Pavyzdžiui, ekskursijos pabaigoje lankytojams siūloma žaisti žaidimą, kurio pagalba įtvirtinamos gautos žinios (Paliokas, Sylaiou, 2016). Šie žaidimai turi plačias ugdymo galimybes. Pavyzdžiui, gali būti ugdomas ir kultūrinis išprusimas. Cosovic ir Brkic (2020) teigia, kad naudojant šiuos žaidimus galima tyrinėti senovės kultūras, stebėti jų įtaką šiuolaikinėms kultūroms arba tiesiog sužinoti apie tam tikrus istorinius įvykius. Virtualiai tyrinėjant kultūrą galima atlikti įvairių užduočių apie konkrečios šalies kalbą, muziką, šokius, religiją, papročius ir kt. Mokymosi scenarijų gali būti labai daug. Žaidimas gali būti kuriamas atsižvelgiant į žaidėjų pasirengimo lygį, netgi integruojant fizinį aktyvumą, siekiant skatinti besimokančiųjų judėjimą. Cosovic ir Brkic (2020) išskiria pagrindinius žaidimu grįsto mokymosi muziejuose privalumus: motyvaciją ir įsitraukimą, komandinį darbą, momentinį grįžtamąjį ryšį ir kūrybiškumo skatinimą. Tačiau galimi ir minusai. Pirmiausia, tai dėmesio sutelkimas ne į mokymosi informaciją, o į grafinius vaizdus ir kt. Antra, didelė kaina – turinio kūrimas atima dideles laiko sąnaudas ir finansinius išteklius. Trečia, negalima sukontroliuoti, kaip žaidimas bus suvokiamas (Cosovic, Brkic, 2020). Kaip jau aptarta 1.1 skyrelyje apie išmaniąsias mokymosi aplinkas, tiek kalbant apie skaitmeninius žaidimus – technologijos suteikia galimybę praplėsti mokymosi erdvę bei naudojamus metodus. Tačiau visados kyla ir grėsmė mokinių išsiblaškymui, dėmesio nukreipimui nuo mokymosi tikslų.

Užduočių lapai. Mokytojas taip pat gali užtikrinti, kad mokymasis muziejuje būtų orientuotas į besimokantįjį, skatinti bendradarbiavimą ir užtikrinti, kad mokinys būtų įsitraukęs visos veiklos metu. Numatydamas mokymosi tikslus, mokytojas gali suplanuoti užduotis ar parengti konkrečius užduočių lapus. Uppin ir Timoštšuk (2022) teigimu, nors užduočių lapai gali būti individualūs, tačiau tokiu būdu mokinių bendradarbiavimas nėra slopinamas. Gerai apgalvotas ir tinkamas užduočių dizainas skatina mokinius siekti su užduotimis susijusio bendradarbiavimo ir prisiimti visą atsakomybę už užduoties įvykdymą kiekvienam mokiniui. Pavyzdžiui gali būti numatytos individualios ir grupinės užduotys (grupinis dainavimas, teminės diskusijos, stebėjimo užduotys, paremtos anksčiau įgytomis žiniomis apie kultūros paveldą). Tačiau užduotys neturi užimti per daug laiko. Uppin ir Timoštšuk (2022) atlikto tyrimo metu pastebėta, kad neįtraukiančios veiklos mokinių nesudomina ir jie tiesiog ima žaisti su interaktyviais eksponatais, kurie nėra susiję su mokymo turiniu. Per sunkios ar dviprasmiškos užduotys lemia tai, kad mokiniai į klausimus atsako paviršutiniškai. Nepadedą ir mokytojo raginimai geriau pagalvoti ir įsigilinti (Uppin, Timoštšuk, 2022). Šiuo atveju, reikėtų vėl atsigręžti į konstruktyvizmo teorijos principus, kad užduotis turi atitikti mokinių gebėjimus ir turimas žinias.

Turinio ir kalbos integruotas mokymasis, įgavo pagreitį Europoje ir už jos ribų, kaip vienas novatoriškiausių požiūrių siekiant skatinti daugiakalbystę. Tokio mokymosi būdu išmokstama tam tikro turinio ir gilinamos užsienio kalbos žinios (Fazzi, Lasagabaster, 2021). Pasak Dovhanchyna ir kt.(2022), užsienio kalbų kompetencijų ugdymas šiuolaikiniame globaliame pasaulyje su greitai besikeičiančiais naujais iššūkiais yra labai reikšmingas. Jei anksčiau užsienio kalbų triada „žinios – patirtis – įgūdžiai“ buvo aktuali dešimtmečius, tai dabar kompetencijų konfigūracija kitokia: reikia ugdyti ir vertinti kalbos gebėjimus, atsižvelgiant į natūralius neurokognityvinius procesus, kurie

koreliuoja su gebėjimu spręsti. Galiausiai, tai, kad šiuolaikiniams mokiniams sunkiausia konstruoti spontanišką ir improvizuotą žodinę kalbą, kuri rodo problemos, susijusios su užsienio kalbos įsisavinimo lygiu ir gyliu (Dovhanchyna ir kt., 2022).

Villacanas de Castro'as ir kt., (2020) teigia, kad tokiam mokymui pridėtinės vertės prideda ir vietos pasikeitimas, kas suteikia prasmingos patirties. Mokslininkai pristato projektą, kurio metu Valensijos (Ispanija) miesto gamtos mokslų muziejuje mokiniai turėjo parengti parodą gamtos mokslų tema ir pristatyti ją anglų kalba. Taip buvo gilinama gamtos žinios ir ugdomas kalbinės kompetencijos. O pats įvykis – parodos rengimas muziejuje šią patirtį pavertė įsimintina. Mokiniai parodą pristatė auditorijai kurią sudarė kitų klasių mokiniai, šeimos nariai ir muziejaus lankytojai. Projekto dalyviai teigė, kad šis projektas labai kėlė motyvaciją mokytis anglų kalbos (Villacanas de Castro ir kt., 2020). Fazzi ir Lasagabaster'is (2021) teigia, kad muziejiniai objektai turi didelį potencialą paskatinti mokinius naudotis anglų kalba su skirtingais žmonėmis autentiškiau bei kūrybiškiau, tačiau kita vertus, sėkmė tokio mokymosi muziejuje labai susijusi su naudojama metodika, studentų interesais dėl ateities perspektyvų. Fazzi ir Lasagabaster'io (2021) organizuoto tyrimo metu buvo analizuojamas Italijos mokinių požiūris į turinio ir kalbos integruotą mokymąsi. Mokiniai turėdami užduočių lapus lankėsi gamtos muziejuje ir mokydami apie gyvūnus galėjo naudoti tik anglų kalbą. Mokinių teigimu, vizitas buvo naudingas, nes jiems tai buvo būdas patikrinti savo anglų kalbos žinias ir įgūdžius už mokyklos ribų. Toks mokymasis labiau skatina ir yra įdomesnis bei paveikesnis nei mokymasis klasėje, nes suteikia galimybę pasikalbėti apie konkrečius dalykus. Tačiau svarbu parinkti ir aktualų mokymosi turinį. Pavyzdžiui, Italijos licėjų mokiniai, kurie mokyklose pasirinkę meno specializaciją, įvardino galimybę tapti kelionių agentais, muziejaus darbuotojais. Jie pabrėžė, kad būtų reikšminga angliškai kalbėti apie meno kūrinius, kas padėtų jiems ateityje kuriant savo karjerą. Apibendrinant mokslininkų tyrimų rezultatus (Villacanas de Castro ir kt., 2020; Fazzi ir Lasagabaster, 2021), galima teigti, kad toks mokymasis muziejuje suteikia unikalios patirties, kada mokantis konkretaus dalyko, mokiniai realioje situacijoje gali patikrinti savo užsienio kalbos žinias ir tai skatina motyvaciją kelti užsienio kalbos lygį.

Edukacinė programa. Šiandien muziejai siūlo temines edukacines programas, kurių metu suteikiama teminė informacija ir vykdoma konkreti suplanuoti veikla. Jarockienė (2010) edukacines programas įvardina, kaip renginius, kurie „skirti įvairaus amžiaus ir išsilavinimo žmonėms, tenkinantys jų mokomuosius, lavinamuosius, profesinius, pedagoginius ir praktinius poreikius“ (Jarockienė, 2010 p. 47). Taigi edukacinė programa yra, kaip renginys, kuris organizuojamas mokinių grupei, t. y. dažnu atveju, vienai klasei. Pasak, Klimavičiūtės – Minkštimienės ir Stočkutės (2015, p. 373) „pirmasis žingsnis realizuojant šiuolaikinių muziejų edukacines programas – sukurti tinkamą ir veiksmingą programos struktūrą, kuria vadovaudamiesi lankytojai galėtų ugdytis ir tobulėti“. Organizuojant edukacines programas, kaip pagrindinį tikslą Jarockienė (2010) išskiria ne informacijos perdavimą, bet mokinių aktyvumo skatinimą ir supratimo ugdymą. Svarbu atsižvelgti į metodines tendencijas – numatyti kokie bus naudojami objektai, metodai, numatomi tikslai ir kt. Kaip anksčiau jau minėta, pasak Isa'o (2017), svarbu, kad programos turinys atitiktų vaikų amžių (Isa, 2017). Vadinasi net ir vykdant tą pačią edukacinę programą skirtingoms mokinių amžiaus grupėms galima ją adaptuoti. Svarbiausia, kad mokiniai būtų pajėgūs susidoroti su užduotimis. Būdų, kaip organizuoti edukacinę programą yra ne vienas. Hansson ir Ohman'o (2022) teigimu, edukacinėje programoje dažniausias būna teorinė ir praktinė dalis (Hansson, Ohman, 2022). Veiklų programoje gali būti pačių įvairiausių. Pagal Noble (2021) pateiktą pavyzdį – vaikai sąveikauja su meno objektais, vėliau, jų įkvėpti kuria savo meno kūrinius, o visą procesą net vainikuoja mokinių parengta paroda.

Hansson ir Ohman'as (2022), kaip puikų pavyzdį aprašo parodos „Teisė į laisvę“ – Martinas Lutheris Kingas jaunesnysis“ edukacinę programą kuri susideda net iš keturių etapų:

- supažindinimas su Martinu Lutheriu Kingu ir paroda;
- ekskursija po parodą, kurią veda muziejaus edukatorė;
- individualus estetiškas vienos pasirinktos dokumentinės fotografijos skaitymas;
- „Aš turiu svajonę“ kūrimas ir atlikimas, diskusijos mažose grupėse (Hansson, Ohman, 2022).

Taigi, programų gali būti pačių įvairiausių. Svarbiausia apsibrėžti ką norima ugdyti, kokias mokinių kompetencijas siekiama atliepti. Nuo šių aspektų priklauso ir taikomi mokymo metodai, turinys, veiklos.

Refleksija yra neatsiejama nuo edukacinių veiklų, tiek kalbant apie patirtinį mokymąsi (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019) tiek apie ir kultūrinės kompetencijos ugdymą (Kaunaitė ir kt., 2021). Refleksija mokantis yra būtina, kad besimokantieji peržiūrėtų ir iš naujo įgytas žinias, ištirtų žinių gilumą ir jas sustiprintų. Refleksija leidžia besimokantiesiems atsitraukti ir peržiūrėti visą mokymosi procesą ir visapusiškai suprasti žinių vertę, o ne tik žinių fragmentus (Chang, 2019). Dovydaitienė (2020) teigia, kad svarbu užtikrinti galimybę mokiniams pasidalinti savo mintimis po edukacijos, tad idealu būtų jeigu muziejuje būtų parengta tam tikra erdvė, kur galėtų vykti besimokančiųjų dialogas (Dovydaitienė, 2020). Naudinga net veiklos metu muziejuje vaikams duoti laisvo laiko, nes pastebima, kaip vaikai vaikšto grupelėmis ir diskutuoja įvairiomis temomis, matydami tam tikrus eksponatus (Uppin, Timoštsuk, 2022). Tačiau refleksija ne visuomet vyksta ar turi vykti tik muziejuje. Mokiniai gali pasidalinti savo patirtimi eidami atgal į mokyklą ar namo, tačiau tokia galimybė visuomet turėtų būti numatyta. Dėl to, veikla ar paroda neturėtų būti perkrauta. Vertėtų numatyti galimybę mokiniams atsipalaiduoti ir suteikti laisvo laiko tarpusavyje pabendrauti.

Pagano ir kt. (2019) išskiria refleksijos svarbumą, net jei vaikai muziejuje lankosi ne su klase, o individualiai su šeima. Vaikų ir suaugusiųjų pokalbiai yra svarbūs ankstyvojo mokymosi procese neformaliojo ugdymo metu. Reikšmingi yra šeimyniniai pokalbiai, kai vaikai su tėvais dalinasi įspūdžiais ir prisiminimais apie muziejuje matytus eksponatus. Tokia refleksija lankymosi muziejuje metu ar po apsilankymo, gali būti laikomas ir šeimos mokymosi muziejuje rezultatu ir procesu. Tačiau nesvarbu kas klauso vaiko refleksijos (tėvai, mokytojai ar muziejaus edukatoriai), svarbus yra turinys ką vaikai pasakoja. Pavyzdžiui, refleksijos metu vaikas gali atskleisti, ką suprato, kokia jo patirtis. Tai gali būti naudinga pedagogams, edukatoriams ir patiems tėvams, siekiant tobulinti mokymosi galimybes (Pagano ir kt., 2019). Vienareikšmiškai, po edukacijos refleksija padeda užfiksuoti įgytas žinias, patirtis. Tačiau iš mokinių refleksijos gali pasimokyti ir edukatoriai bei mokytojai, siekdami tobulinti organizuojamas edukacines veiklas.

Akivaizdu, kad norint užtikrinti edukacinės veiklos sėkmę būtinas tiek mokytojo, tiek edukatoriaus tinkamas ir atsakingas išankstinis pasiruošimas. Šiandien vis labiau akcentuojamas aktyvus mokymasis, kurio metu mokinys remdamasis turimomis žiniomis ir sąveikaudamas su aplinka, konstruoja savitą supratimą ir žinias. Edukatorius turi nuolatos siekti, kad mokinys būtų įsitraukęs į ugdymo procesą – atlikdamas fizinę veiklą, praktinę užduotį, sąveikaudamas su kitais ir pan. Nuo taikomos mokymo(si) strategijos, priklauso ir kaip bus panaudojami ir muziejuje esantys objektai. Muziejaus eksponatai yra svarbūs ne tik dėl juose slypinčios informacijos, kurią tiesiogiai gali perskaityti mokinys, bet ir dėl jų sąsajų su žmonėmis. Dėl pastarojo faktoriaus, sužadintamos mokinių emocijos, padeda labiau įsijausti ir giliau pažinti norimą reiškinį ar kultūrą,

Svarbu, kad edukatorius turėtų konkretų tikslą ir edukacinį požiūrį, kuriuo remiantis organizuotų veiklas. Objektai turi papildyti mokymosi procesą, bet ne jam trukdyti. Svarbu, kad muziejuje mokinys patirtų prasmingą mokymosi patirtį, kurią vėliau galėtų, gal būt net pritaikyti tolimesnėje veikloje.

Net jei mokymasis muziejuje atrodo, lyg laisvalaikio praleidimo būdas – veikla apipinta žaidimais, aktyviomis kūrybinėmis užduotimis – galima pasiekti gerų mokymosi rezultatų. Svarbiausia, kad maloni ar net linksma mokymosi veikla, būtų suderinta su numatytais mokymosi tikslais. Svarbu, nepamiršti ir numatyti kaip ir kada mokinys galės įsivertinti ko išmoko ar pasidalinti tuo ką jis patyrė. Tai svarbus taškas, tiek mokiniui, tiek edukatoriui judėti į priekį.

Visų šių aptartų komponentų dėmė užtikrina aktyvų, prasmingą mokinių mokymąsi, kurio metu galima ugdyti ir tam tikras mokinių kompetencijas.

1.3. Muziejine edukacija ugdomos mokinių kompetencijos

Pasak, Neifachą ir kt. (2022), šiuo metu atnaujinamas ugdymo turinio tikslas yra ne tik dalykų žinios, bet ir septynių kompetencijų plėtojimas. „Kompetencijomis grįstas mokymasis, kaip šiuolaikinės didaktikos fenomenas, nagrinėjamas į mokinį orientuoto mokymosi kontekste kaip gebėjimas savarankiškai veikti, nulemtas mokinio žinių, mokėjimų, įgūdžių, nuostatų, asmenybės savybių bei vertybių.“ (Neifachas ir kt., 2022, p. 2). Šiame darbe remiamasi Jucevičienės ir Lepaitės (2000) kompetencijos apibrėžimu – „tai žmogaus kvalifikacijos raiška arba gebėjimas veikti, sąlygotas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių bei vertybių“ (Jucevičienė, Lepaitė, 2000, p. 49)

Kultūrinės edukacijos gide (Kaunaitė ir kt., 2021) siūloma, siekiant asmeninės ūgties, **kultūrinę kompetenciją** laikyti pamatine, kurią plėtojant bus ugdomos ir visos kitos kompetencijos, kurios įtrauktos į atnaujinamą ugdymo programą (žr. 1-ą pav.). „Kultūrinė kompetencija – tai kultūrinės savimones ugdymas, grįstas žiniomis, aktyvia kultūrine raiška ir kultūriniu sąmoningumu“ (Kultūrinė kompetencija, 2021, p. 1). Šią kompetenciją sudaro:

1. kultūrinis išprusimas;
2. kultūrinė raiška;
3. kultūrinis sąmoningumas (Kaunaitė ir kt., 2021).

1 pav. Kultūrinė kompetencija (sud. Kaunaitė ir kt., 2021)

Medina ir kt., (2022) aiškiniu, kultūrinė kompetencija reiškia gebėjimą suprasti, produktyviai bendrauti su įvairių kultūrų žmonėmis ir apima: savo kultūrinių įsitikinimų sąmoningumą, požiūrį į skirtingas kultūras, įvairių kultūrinių praktikų išmanymą ir tarpkultūrinius įgūdžius (Medina ir kt., 2022). Šios kompetencijos ugdymas yra nuolatinis procesas, neturintis galutinio taško. Kultūrinė kompetencija nebus išugdyta per vienkartinį įvykį, tam tikrą edukaciją ir pan. Šis ugdymas prasideda nuo pagrindinio kultūrinio sąmoningumo ir auga į įgūdžių įgijimą, veiksmų praktiką (Schuch ir kt., 2023; Medina ir kt., 2022). Schuch ir kt. (2023) teigimu, muziejus yra puiki vieta ugdyti kultūrinę kompetenciją. Pasak Altinas ir Yenigul (2019), kultūrinę kompetenciją ugdyti galima pasitelkiant muziejinę edukaciją, kuri padeda prasmingai susieti praeitį, dabartį ir ateitį, įgalina žmones pažinti tiek savo, tiek kitas kultūras su tolerantišku požiūriu, ugdant ir tarpkultūrinę empatiją. Suvokus savo kultūrą, ugdoma kompetencija lyginti ir su kitomis kultūromis. Schuch ir kt. (2023) teigimu, ugdant kultūrinę kompetenciją, reikšmingas dialogų skatinimas tarp muziejaus lankytojų – besimokančiųjų. Socialinis atstumas ir segregacija riboja žmonių galimybes tapti kultūriškai kompetentingais. Muziejuje yra įvairių formų, kaip galima įgyti kultūrinių žinių, formuoti supratimą apie kitas kultūras ir pan.

Kultūrinis išprusimas – vienas iš kultūrinės kompetencijos sandų, įvardijamas kaip – „žinios, pačių bendriausių, su kultūra susijusių dalykų žinojimas“ (Kultūrinė kompetencija, 2021 p. 1). Kultūriniam išprusimui, pagal Kaunaitės ir kt. (2021) sudarytą schemą, reikalinga ugdyti pažinimo kompetenciją.

„**Pažinimo kompetencija** – tai motyvacija ir gebėjimas pažinti save ir pasaulį, įgyjami suvokiant (perimant) žmonijos kultūrinę patirtį. Ji apima dalyko žinias ir gebėjimus, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokyti gebėjimus“ (Pažinimo kompetencija, 2021, p. 1). Dovydaitienės (2020) teigimu, apsilankymas muziejuje padeda formuoti asmeninį ir kolektyvinį paauglių tapatumą. Besimokydami muziejuje mokiniai geriau pažįsta savo tautos istoriją, paveldą, kultūrą, kas suteikia galimybę suvokti save platesniame kontekste (Dovydaitienė, 2020). Gerai pažindamas save, savo krašto kultūrą, mokinys bus pajėgus suvokti ir kitas kultūras – gebės išvelgti panašumus bei skirtumus. Pasak Schuch ir kt. (2023), vienas geriausių būdų, kaip mokiniams pateikti žinių apie kitas kultūras muziejuje yra pasitelkiant laikinas ar nuolatinės parodas. Huard (2017) teigimu, meno parodose vertingas daugiakultūris turinys, kurį matydami mokiniai supranta, kad meną kuria viso pasaulio žmonės. Tuo pačiu, per kūrinius formuojamas gilesnis supratimas apie kitos šalies kultūrą. Pasak Dorfsman'o ir Horenczyk'io (2018) galima teigti, kad edukatorius pasitelkdamas muziejaus daugiakultūrinę edukaciją stato tiltus tarp tam tikros bendruomenės grupės ir platesnės visuomenės – mažina išankstinius nusistatymus, gerina santykius tarp skirtingų kultūrų ar grupių, kas yra pagrindinis daugiakultūrio ugdymo tikslas.

Pagal apibrėžimą, pažinimo kompetencijai svarbus kritinis mąstymas, kuris Taimur ir Sattar'o (2019), teigimu, gali būti įvardijamas, kaip vienas iš pagrindinių gebėjimų reikalingų tvaraus švietimo vystymuisi. Pasak Taimur ir Sattar'o (2019), kritinis mąstymas yra asmens gebėjimas taikyti aukštesnio laipsnio, racionalaus mąstymo įgūdžius, pvz. analizė, sintezė, problemų atpažinimas ir problemų sprendimas, išvados ir vertinimas. Mokinių kritinį mąstymą Krantz ir Downey (2021) teigimu, puikiai galima ugdyti meno muziejuose ir galerijose. Pavyzdžiui, edukatorius mokinių klausinėja apie meno kūrinius ir prašo jų pagrįsti savo nuomonę. Mokinys ieškodamas „įrodymų“, kodėl tokias išvadas pasidarė – lavina savo kritinio mąstymo įgūdžius. Ugdant kritinį mąstymą, tikslinga tai daryti muziejuje apsilankant kelis kartus, nors tai ir reikalauja didesnių išteklių. Tačiau Krantz ir Downey (2021) išvelgia ir vienkartinio vizito naudą mokiniams. Mokymasis meno muziejuje kviečia mokinius smalsauti, stebėtis meno kūriniais bei juos supančiu pasauliu.

Pažinimo kompetencijos apraše taip pat pabrėžiami ir mokėjimo mokytis gebėjimai, kurie pasak Abril-Lopez ir kt., (2021) puikiai gali būti ugdomi muziejuje, kur skatinamas mokinių savarankiškas mokymasis. Mokiniai atlikdami tam tikras užduotis, patys ieško problemų sprendimo būdų, kas padeda pažinti savo gebėjimus ir juos ugdyti.

Kultūriniam išprusimui, taip pat reikalinga ir **pilietiškumo kompetencija**, kuri apibrėžiama, kaip „vertybės, nuostatos, suvokimas ir praktinio veikimo gebėjimai, įgalinantys ugdytis pilietinį tapatumą ir stiprinti pilietinę galią, kartu su kitais kūrybiškai ir socialiai atsakingai kurti demokratišką visuomenę, stiprinti Lietuvos valstybingumą tarptautinėje bendrijoje“ (Pažinimo kompetencija, 2021 p. 1). Pasak Abril-Lopez ir kt (2021), Altintas ir Yenigul (2020), muziejai tampa vis svarbesni pilietinio ugdymo srityje (Abril-Lpez ir kt., 2021; Altintas, Yenigul, 2020). Akivaizdu, kad pažinimo kompetencija turi daug sąsajų su pilietiškumo kompetencija, nes kada pažįsti savo kultūrą, formuojamas supratimas apie tautos identitetą, ugdomas ir pilietiškumo jausmas. Anot Dovydaitytės (2020), apsilankymas muziejuje gali mažinti izoliacijos jausmą, gilinti mokinio išmintį. Čia perduodamos vertybės, mokoma pagarbos praeičiai, dabarčiai ir pagalbos sau bei kitam. Įkvepianti tautos ar visuomenės istorijos patirtis sužadina viltį, kuri tiesia kelią į vidinę išmintį (Dovydaitytė, 2020). Mokantis muziejuje, kai naudojami naujausi mokymosi metodai, asmuo įtraukiamas į kultūrą kuriančią veiklą, suteikiamos istorinės žinios yra formuojamas mokinių supratimas apie savo vietą pasaulyje. Taip skatinamas savęs, kaip patriotiško piliečio suvokimas (Malinov ir kt., 2017). Kad muziejus yra puiki vieta ugdyti pilietiškumui, teigia ir Nagawiecki (2018). Pasak mokslininkės čia galima ugdyti ne tik tautiečių pilietiškumą, bet ir diegti pilietiškumo jausmą imigrantams. Muziejus gali būti ta vieta, kur žmogus gali labiau pasijausti naujos šalies dalimi ir pilnateisiu piliečiu. Pilietiškumo ugdymui neužtenka tiesioginio istorijos faktų mokymosi. Čia reikalingas kur kas gilesnis mokymasis, kuris padėtų suprasti šalies istoriją ir formuotų mokinių požiūrį bei vertybes. Tam geriausias būdas mokytis muziejuje, padedant edukatoriams, kur dalyviai mažose grupėse tyrinėja šalies politiką, istoriją ir kultūrą – naudodami artefaktus, meno kūrinius, pirminius dokumentus. Svarbu skatinti dalintis pilietinio gyvenimo patirtimis iš savo gimtųjų šalių, ieškoti ryšių su naujos šalies praeities istorijomis. (Nagawiecki, 2018). Kitaip tariant, geriau pažįstant svetimą šalį, jos kultūrą diegiama empatija ir supratimas, kokia yra asmens, kaip piliečio pareiga. Ypatingai šiuo amžiumi, kada žmonės daug migruoja, keičia nuolatinę gyvenamąją vietą, toks mokinių ugdymas tampa aktualus visame pasaulyje.

Kultūrinė raiška – antrasis kultūrinės kompetencijos sandas. Kultūrinė raiška plačiau apibrėžiama, kaip „gebėjimai ir įgūdžiai kurti bei aktyviai dalyvauti kultūriniuose procesuose“ (Kultūrinė kompetencija, 2021, p. 1). Į kultūrinę raišką pagal Kaunaitės ir kt. (2021) sudarytą schemą, įeina **kūrybiškumo kompetencija** – „tai gebėjimas tyrinėti, generuoti, kurti, vertinti asmeniškai ir kitiems reikšmingas kūrybines idėjas, produktus, problemų sprendimus“ (Kūrybiškumo kompetencija, 2021, p. 1). Kūrybiškumas laikomas viena iš svarbiausių XXI amžiaus kompetencijų, kadangi tai tiesiogiai turi įtakos inovatyvumui, nuo ko, pasak Nakano ir Wechler (2018), priklauso ir žmonijos vystymasis. Šiuo požiūriu kūrybiškumas suvokiamas, kaip žmogaus potencialas ir visuomenės augimo pagrindas (Nakano, Wechsler, 2018). Anot Astuti ir kt. (2021), kūrybiškumo ugdymui įtakos turi ne tik mokymo programos turinys ar kokybė, bet ir jį supanti fizinė aplinka. Kad būtų skatinamas kūrybiškumas, mokiniams turi būti suteikta laisvė eksperimentuoti, leidžiama patiems spręsti problemas, skatinamas bendradarbiavimas, idėjų generavimas ir jų kritikavimas. Šiame procese svarbi sąveika su kitų žmonių idėjomis ir supančia aplinka, nes taip kyla idėjos ir įkvėpimas. Šios galimybės yra mokantis muziejuje. Tai skatina mokinių ir pačių mokytojų kūrybiškumą. Ypatingai, kai reikia padaryti tam

tikras išvalgas, ieškoti įkvėpimo, generuojant naujas idėjas bei priimant sprendimus. Pasak Noble (2021), kūrybiškumo skatinimui tiesioginės įtakos turi meninio ugdymo įtraukimas į muziejinę edukaciją. Astuti ir kt. (2021) teigimu, meninis ugdymas ir menu pagrįstas mokymasis turi unikalų savybių, kurios gali būti, kaip kūrybiškumo ugdymo priemonė per mokymosi veiklą, skatinančią mokinius kritikuoti jau egzistuojančias idėjas ir atmesti stereotipus. Be to, kai meninis ugdymas yra vykdomas bendradarbiaujant su muziejais, mokymosi rezultatai gali tapti optimalesni, nes labiau skatinamas mokinių daugiajutiminis įsitraukimas (Astuti ir kt., 2021). Taigi, meninio ugdymo integravimas, mokinių sąveika su aplinka ir kitais žmonėmis, laisvė tyrinėti ir eksperimentuoti muziejinės edukacijos metu – sudaro sąlygas kūrybiškumo ugdymui.

Kultūrinei raiškai ugdyti, pagal Kaunaitės ir kt. (2021) sudarytą schemą reikalinga ir **skaitmeninė kompetencija**, kuri apibrėžiama, kaip „gebėjimas naudotis skaitmeninėmis technologijomis užduotims atlikti, mokytis, problemoms spręsti, dirbti, bendrauti ir bendradarbiauti, valdyti informaciją, efektyviai, tinkamai, saugiai, kritiškai, savarankiškai ir etiškai kurti ir dalytis skaitmeniniu turiniu“ (Skaitmeninė kompetencija, 2021, p. 1). Karamanov'as ir Bilyakovska (2021) aptaria išmaniųjų technologijų panaudojimo galimybes modernioje muziejaus aplinkoje. Mokslininkų teigimu, pagrindinis švietimo ateities bruožas – išmanusis ugdymas, įveikiantis ribotas tradicinio mokymosi galimybes bei išplečiantis laiką, erdvę, mokymo medžiagą ir metodus. Muziejaus erdvėje galima įgyvendinti išmanųjį mokymąsi, nes čia gali būti taikomas lankstus ugdymas interaktyvioje aplinkoje, kur mokinys mokosi greitai prisitaikyti prie kintančios aplinkos. Muziejuje naudojama virtuali ir papildyta realybė sudaro tam reikiamas sąlygas, laisvą prieigą prie įvairaus informacijos turinio. Karamanov'o ir Bilyakovska, (2021) nuomone, išmaniojo ugdymo paradigmos įgyvendinimas nukreiptas į įgūdžių ir kompetencijų, skirtų lanksčiai sąveikai su socialine, ekonomine ir technologine aplinka, įgijimo procesą. Išmanusis ugdymas turi sudaryti galimybes pasinaudoti globalios informacinės visuomenės privalumais, susijusiais su ugdymo poreikių ir interesų užtikrinimu (Karamanov, Bilyakovska, 2021). Akivaizdu, kad XXI amžiaus muziejus taip pat žengia koją kojon su technologijomis, ir naudojant jas, galima ne tik patraukliau ar efektyviau pateikti mokomąją medžiagą, pritaikyti užduočių atlikimui, kas plačiau jau aptarta 1.1 poskyryje (išmaniosios mokymosi aplinkos), bet ir tuo pačiu ugdyti mokinių skaitmeninę kompetenciją.

Kritinis mąstymas įvardijamas ir prie pažinimo kompetencijos, tačiau pagal skaitmeninės kompetencijos apibrėžimą jis išlieka taip pat labai svarbus. Pasak Taimur ir Sattar'o (2019), šiame informacinių technologijų amžiuje informacijos kiekiai yra didžiuliai. Vaikai turi atsirinkti informaciją, o ne tik ją gauti pasyviai. Todėl kritinis mąstymas yra svarbus priimant atitinkamus sprendimus.

Kultūrinis sąmoningumas – trečiasis kultūrinės kompetencijos sandas, apibūdinamas, kaip – „individualių meninių ir kitų kultūrinių interesų, talentų bei polinkių įgyvendinimas, kultūros tradicijų tautos svarbumo suvokimas“ (Kultūrinė kompetencija, 2021, p. 1).

Pagal Kaunaitės ir kt. (2021) sudarytą schemą, kultūriniam sąmoningumui reikalinga **komunikavimo kompetencija** kas yra įvardijama, kaip „asmens gebėjimai kurti, perduoti ir suprasti žinias (faktus, požiūrius ar asmenines nuostatas) etiškai naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis ir technologijomis“ (Komunikavimo kompetencija, 2021, p. 1). Pagal šios kompetencijos platesnį aiškinimą tai reiškia sugebėjimą pristatyti save ar norimą pranešimą, parinkti tinkamiausias komunikavimo formas, kanalus ir strategijas. Taip pat reiškia gebėjimą vertinti transliuojamus

pranešimus (Komunikavimo kompetencija, 2021). Trumpai tariant, tai galima pavadinti, kaip gebėjimu bendrauti su kitais žmonėmis. Altintas ir Yenigul (2020) teigimu, muziejinėse edukacijose dažnai vyksta aktyvus mokymasis, kurio metu dažai naudojami grupinio darbo metodai, o tai yra konstruktyvi praktika, ypač pabrėžianti socialinės sąveikos indėlį (Altintas, Yenigl, 2020). Dirbdami grupėse mokiniai vieni su kitais gerina tarpasmeninius santykius, mokosi ieškoti bendrų sprendimų ir kt., tad šiuo būdu lavinama ir komunikacinė kompetencija. Tačiau šios kompetencijos ugdymas tikrai neapsiriboja vien mokinių tarpasmeninių santykių kūrimu muziejuje. Villacanas de Castro'as ir kt. (2020) teigimu, muziejuje galima organizuoti temines mokinių parodas ir jų pristatymus muziejaus auditorijai. Vietos naujumas turi įtakos įsimintinai patirčiai, kelia motyvaciją mokytis ir skatina padaryti viską kuo geriau (Villacanas de Castro ir kt., 2020). Akivaizdu, kad pats parodos pristatymas lavina mokinių komunikacinius gebėjimus, nes reikia patiems suorganizuoti komunikavimo kanalus ir strategijas.

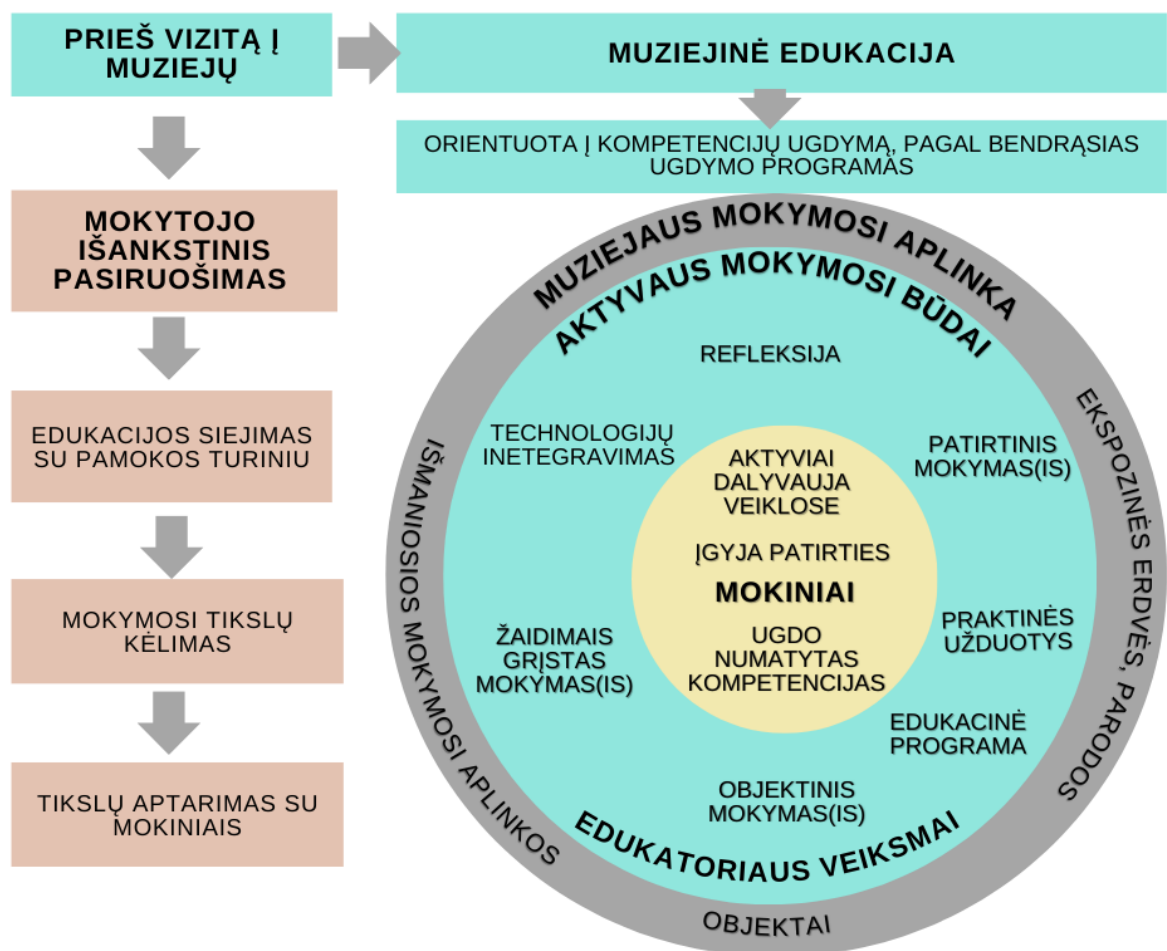
Pagal Kaunaitės ir kt. (2021) sudarytą schemą, **socialinė emocinė, sveikos gyvensenos kompetencija** reikšminga kultūriniam sąmoningumui. Pastaroji kompetencija apibrėžiama, kaip „asmens savimonė ir savitvarda, socialinis sąmoningumas, tarpusavio santykių kūrimo gebėjimai, atsakingas sprendimų priėmimas ir asmens rūpinimasis fizine ir psichine sveikata“ (Socialinė emocinė, sveikos gyvensenos kompetencija, 2021, p. 1). Kalbant apie sveiką gyvenimą, Ackerman'as (2016) teigia, kad visą gyvenimą trunkantys sveikatos įpročiai išmokstami ankstyvame amžiuje, tad ir prevencines priemones vaikams reikia pradėti vykdyti kuo anksčiau. Muziejus gali būti ta vieta, kurioje vaikams diegiami sveikos gyvensenos principai, organizuojant parodas, vykdam projektus, veiklas ir mokymus. Tačiau šiuo atveju reikalingas ir muziejaus bendradarbiavimas su sveikatos įstaigomis.

Vienas iš socialinės emocinės, sveikos gyvensenos kompetencijos sandų – atsakingas sprendimų priėmimas ir elgesys vertinant pasekmes (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija, 2021, p. 1). Taimur ir Sattar'as (2019), teigia, kad švietimą būtina pakreipti tvaraus vystymosi linkme, kuris įgalintų mokinius priimti pagrįstus sprendimus ir skatintų atsakingais veiksmais siekti aplinkos vientisumo, ekonominio gyvybingumo, teisingos visuomenės dabarties ir ateities kartoms, kartu gerbiant kultūrinę įvairovę. Tvarumo iššūkiai, įskaitant klimato pokyčius, biologinės įvairovės nykimą, skurdą, epidemijas, politinius konfliktus susiję su pasaulio visuomene. Šie iššūkiai reikalauja švietimo, kad jaunimas būtų pajėgus su jais tvarkytis (Taimur, Sattar, 2019). Pasak Hansson ir Ohman'o (2022), pastaraisiais metais muziejų politikos diskurse vis daugiau dėmesio sulaukė muziejaus ir tvaraus vystymosi ugdymo ryšiai. Muziejus gali pasiūlyti įvairią asmeninę, emocinę patirtį. Prieštarinių temų ir turinio įvedimas į muziejų parodas pakeitė tradicinius pedagoginius muziejų tikslus. Kontraversiškių temų rodymas ir aptarimas dažnai lydimas ambicijų įtraukti lankytojus ir skatinti visuomenės pokyčius. Tad muziejai galėtų atlikti lemiamą vaidmenį didinant visuomenės švietimą ir dalyvavimą įgyvendinant tvarius vystymosi tikslus. Tuo labiau, kad psichologiniai tyrimai (Ojala, 2019) parodė, kad ypač jaunimas yra labai susirūpinęs dėl šių dienų tvarumo problemų, tokių kaip klimato kaita. Pasak Tinning (2017), muziejų parodos sudėtingais klausimais dažnai laikomos turinčiomis galią prisidėti prie pokyčių. Per muziejinę parodą galima šviesti apie aktualias visuomenės problemas, kas prisidėtų prie jų sprendimo.

Dalykinė kompetencija bendrosiose ugdymo programose nėra išskiriama, tačiau kai muziejus suvokiamas, kaip patikrintas informacijos šaltinis, pagal jo tematiką, mokiniai gali įgyti ir atitinkamų žinių (Noble, 2021). Žinios yra neatsiejama kompetencijos dalis. Vaikai mokydamiesi muziejuje, didina ir savo žinių bagažą, kas ateityje prisidės prie dalykinių kompetencijų. „**Dalykinė**

kompetencija – tai gebėjimas turimomis profesinėmis žiniomis, mokėjimais, įgūdžiais dirbti atitinkamos rūšies ir sudėtingumo darbą“ (Adomaitienė, Teresevičienė, 2001, p. 72). Tad pagal muziejaus tematiką, kuriame mokosi mokiniai gali įgyti: istorijos, geografijos (Uppin, Timoštšuk, 2022), meno, dizaino, amatų (Noble, 2021), biologijos, užsienio kalbų (Villacanas de Castro ir kt., 2020; Fazzi, Lasagabaster, 2021), technikos, inžinierinių (Jagošova ir kt., 2019) ir kitų žinių, kas prisideda prie dalykinių kompetencijų ugdymo. Sonmez'o, Ozturk'o (2022) teigimu, apsilankymas muziejuje gali įtakoti mokinio požiūrį rinktis tam tikrą specialybę. Pavyzdžiui, apsilankymas gamtos mokslo muziejuje gali prisidėti prie studentų motyvacijos mokytis gamtos mokslų, geresnio požiūrio į STEM (gamtos mokslai, technologija, inžinerija ir matematika) karjerą ir bei gerinti supratimą apie mokslo ryšį su realiu pasauliu.

Remiantis Altintas ir Yenigul (2019), mokymasis muziejuose ir kitose aplinkose už mokyklos ribų, vadinamas savaiminiu mokymusi, ir kokybiškai skiriasi nuo mokyklose vykdomos veiklos (Altintas, Yenigul, 2019). Sėkmingas mokymasis muziejuje priklauso ir nuo pastarojo gebėjimo teikti nuolatinį indėlį, numatyti gaires (Watermeyer, 2015) organizuoti veiklas, kurios užtikrintų mokinio įsitraukimą (Kristinsdottir, 2017). Mokytojo išankstinio pasiruošimo į muziejų svarbumas jau aptartas (1.2.1. poskyryje). Sekantis svarbus žingsnis ugdant mokinių kompetencijas muziejuje parinkti tinkamą mokymosi aplinką (1.1 poskyris), mokymo būdus, metodus (1.2.2 skyrelis). Hansson ir Ohman'o (2022) teigimu, mokinių patirtims ir pasirinkimams didelę įtaką turi tiesioginis edukacinis poveikis (Hansson, Ohman, 2022). Tad mokiniai veikiami ir įtakojami edukatoriaus, priklausomai nuo jo požiūrio, patiria tam tikros patirties, kuri reikšminga kompetencijų ugdymui. Kokias konkrečiai kompetencijas siekiama ugdyti mokiniui, priklauso muziejinės edukacijos pobūdžio. Mokymosi procese svarbiausias edukatorius, sudarantis sąlygas kompetencijų ugdymui ir mokinsys, kuris mokosi. Atlikus literatūros analizę, pateikiamas teorinis modelis, kaip ugdyti mokinių kompetencijas per muziejinę edukaciją (žr. 2-tą pav.).

2 pav. Teorinis modelis, kaip ugdyti mokinių kompetencijas per muziejinę edukaciją.

Atlikus literatūros analizę, galima teigti, kad muziejus turi didžiulį mokymosi potencialą mokinių ugdymui ir gali prisidėti prie mokinių vertybių, požiūrių, gebėjimų ugdymo. Tačiau visų pirma, kad muziejaus aplinka būtų naudojama mokinių ugdymui, mokytojas turi atvesti čia mokinius. Šiuo atveju svarbus mokytojo požiūris į muziejų: kaip jis vertina muziejaus paslaugas, kokių veiklų muziejuje pageidauja, kaip nori išnaudoti muziejaus potencialą. Labai svarbūs mokytojos gebėjimai integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo turinį ir išankstinis pasiruošimas: mokymosi tikslų kėlimas ir jų aptarimas su mokiniais.

Kompetencijų ugdymui per muziejinę edukaciją, svarbiausia mokymosi aplinkos, taikomų metodų ir priemonių dermė. Visa tai sudaro sąlygas prasmingam mokymuisi. Svarbiausia, kad edukatorius turėtų aiškų, tikslingą matymą, kokias kompetencijas siekia ugdyti ir pagal tai organizuotų edukacinę veiklą: atrinktu tinkamiausius objektus; sąveikai su objektais taikytų norimo rezultato siekimui geriausiai atliepančias strategijas, organizuotų veiklas pasitelkiant aktyvaus mokymo(si) būdus ir priemones. Aktyvaus mokymosi būdų yra pačių įvairiausių ir jų pasirinkimą didžiąja dalimi lemia edukatoriaus požiūris.

Mokinys būdamas aktyvus ir įsitraukęs į ugdymo procesą sąveikauja su aplinka, atlieka praktines užduotis, nukreipiamas edukatoriaus įgyja tam tikros patirties, kurios metu ugdo atitinkamas kompetencijas. Svarbu, kad mokinys įgytą patirtį gebėtų ją pritaikyti ateityje.

Nei vienos kompetencijos neįmanoma išugdyti per vieną vizitą į muziejų ir edukaciją. Tai nuolatinis procesas. Muziejus turi didžiulį mokymosi potencialą. Muziejuje galima mokytis tiek savarankiškai,

ties padedant edukatoriui. Svarbu, kad muziejai turėtų aiškų planą, kaip ir kokias kompetencijas siekia ugdyti. Siekiant, kad muziejinė edukacija taptų mokyklinio mokymosi dalimi, būtina edukacijų metu atlipti bendrojoje ugdymo programoje išskiriamas septynias kompetencijas: kultūrinę; pažinimo; pilietiškumo; kūrybiškumo; komunikavimo; skaitmeninę; socialinę, emociinę ir sveikos gyvensenos. Muziejus strategiškai planuodamas tiek parodų turinį, tiek edukacinių veiklų pobūdį ir tematikas, gali tapti ypatingai svarbia ir aktualia mokinių kompetencijų ugdymo aplinka.

2. Mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją tyrimo metodologija

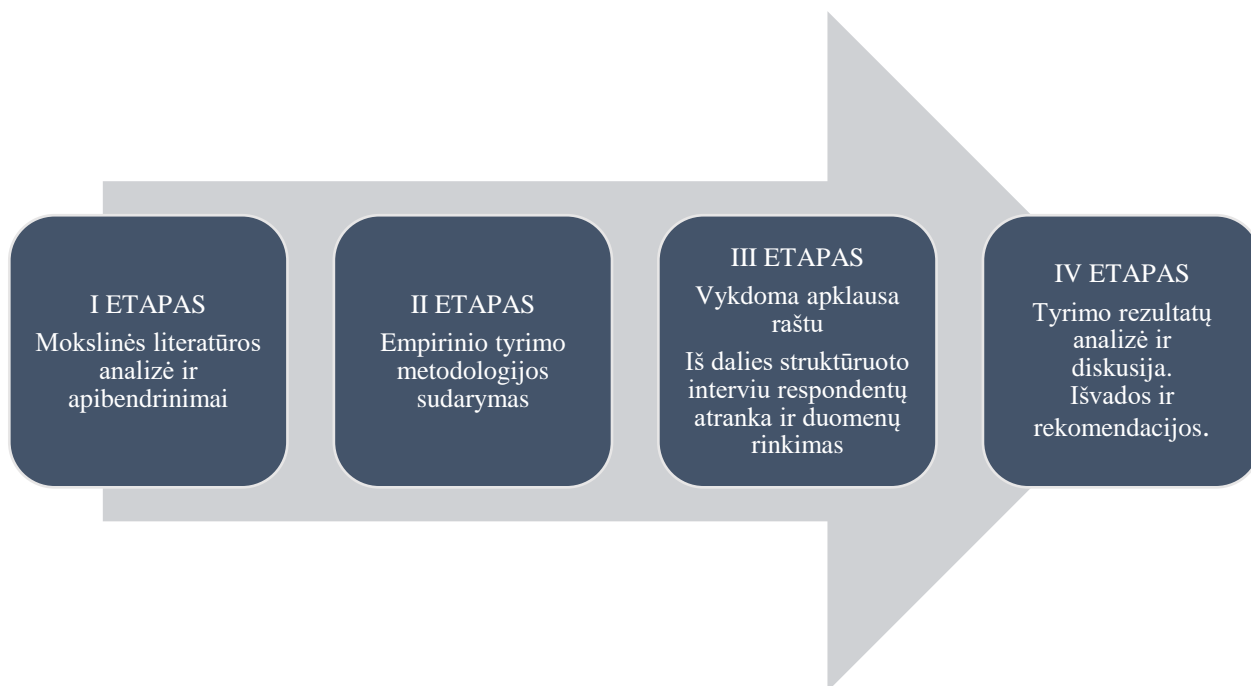
Šiame skyriuje pagrindžiama tyrimo metodologija. Aprašoma tyrimo logika ir organizavimas, pagrindžiami tyrimo metodai (duomenų rinkimo ir apdorojimo metodai), tyrimo instrumentai, imtis, etika.

2.1. Tyrimo logika ir organizavimas

Tyrimo strategija – atvejo analizė. Šiame tyrime mokinių kompetencijų ugdymas per muziejinę edukaciją analizuojamas, kaip X krašto muziejaus atvejis. Yin'as (2018) teigia, kad atvejo analizė yra naudojama daugelyje situacijų, siekiant prisidėti prie žinių apie individualius, tam tikros grupės, organizacinius, politinius ar kitus reiškinius. Atvejo analizės strategija tyrėjams padeda atskleisti reikšmingas realaus gyvenimo ypatybes, tokias kaip tam tikrų grupių elgesys, organizaciniai ir valdymo procesai, mokyklos veikla ir kt.

Siekiant atskleisti, mokinių kompetencijų ugdymą per muziejinę edukaciją, naudojami mišrūs tyrimo metodai. Šie metodai pasirinkti, nes tyrėjai reikalingas kompleksinis ir įvairiapusis požiūris į tiriamą reiškinį. Pasak Aleknevičienės ir kt. (2020), mišrūs metodai naudingi, kai turime paaiškinti ir sustiprinti kiekybinius rezultatus kokybiniais ir atvirkščiai, pasiekti atskiras tyrimo dalyvių grupes ar dalyvius, praplėsti duomenų rinkimo ir analizės interpretacijos galimybes. Kokybinis tyrimo metodas pasirinktas norint atskleisti, kaip X krašto muziejaus muziejininkai organizuoja edukacines veiklas, kokias kompetencijas siekia ugdyti, kokius mokymosi būdus metodus taiko ir kt. Kiekybinis tyrimo metodas (apklausa raštu) naudojamas siekiant atskleisti bendrą mokytojų nuomonę apie muziejaus vykdomas edukacijas ir kokie jų lūkesčiai.

Tyrimas vyko keturiais etapais, kurie reikalingi norint atskleisti mokinių kompetencijų ugdymą per muziejinę edukaciją (žr. 3-čią pav.).

3 pav. Tyrimo etapai

I etapas: atlikus mokslinės literatūros analizę buvo atskleisti muziejaus kaip mokymosi aplinkos privalumai mokiniui; edukatoriaus ir mokytojo vaidmuo organizuojant mokinių ugdymą muziejinė edukacija; konstruktyvizmu grindžiamas mokymas(is) muziejuje; kaip išlaikyti mokinių aktyvų

ugdymo procese – galimi aktyvaus mokymo(si) būdai, metodai ir priemonės; muziejine edukacija ugdomos mokinių kompetencijos. Šiame etape sudarytas teorinis modelis, kaip ugdyti mokinių kompetencijas per muziejinę edukaciją.

II etapas: parengta tyrimo metodologija, kurioje pagrindžiamas empirinis tyrimas (tyrimo strategija, tipas, imtis, metodai), sudaryti apklausos raštu ir iš dalies struktūruoto interviu instrumentai. Taikant apklausos raštu instrumentą, buvo siekiama atskleisti mokytojų X muziejaus paslaugų vertinimą, kokias ugdomas kompetencijas išvelgia edukacijų metu, kaip mokytojai ruošiasi prieš vizitą į muziejų, ką būtų galima tobulinti muziejaus veikloje, bei kaip vertina savo gebėjimus integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo turinį. Iš dalies struktūruoto interviu instrumentu siekta išsiaiškinti, kaip muziejininkai organizuoja muziejinę edukaciją, kokioms mokinių patirtims skiria prioritetus, kaip užtikrina aktyvų mokinio įsitraukimą, kokias kompetencijas siekia ugdyti, kaip vertina mokytojų pasiruošimą, su kokiomis problemomis susiduria ir ką siektų tobulinti muziejinėje veikloje.

III etapas: susisiekiama su X muziejaus vadove, pristatyta atliekamo tyrimo tema, tikslas ir metodai. Gavus leidimą vykdyti tyrimą, nustatytas preliminarus tyrimo dalyvių – edukatorių skaičius, jų atrankos kriterijai. X muziejuje išplatintos apklausos raštu mokytojams ir susiekiama su potencialiais respondentais dėl interviu atlikimo. Būsimieji respondentai informuoti apie tyrimo temą, tikslą ir atrankos kriterijus, dėl kurių jie buvo pasirinkti kaip tyrimo dalyviai. Gavus žodinius sutikimus dalyvauti tyrime ir susitarus dėl laiko, prasidėjo faktinis tyrimo realizavimas.

IV etapas. Analizuojami surinkti kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo duomenys. Pateikiamos išvados ir rekomendacijos.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas X krašto muziejuje buvo vykdomas nuo kovo 16 d. iki balandžio 25 d. Pirmiausia pradėta vykdyti apklausa raštu. Susisiekiama su X krašto muziejaus edukatoriais priimančiais mokinius, informuota apie tyrimo temą, tikslą ir metodus. Paprašyta, po jų vykdytų veiklų informuoti mokytojus apie atliekamą tyrimą ir pasiūlyti atsakyti į anketos klausimus. Apklausa raštu buvo galima pildyti popieriniame (edukatoriams paliktos popierinės anketos) ir elektoriniame variante (apklausa patalpinta <https://apklausa.lt/>), kurią buvo galima pasiekti nuskenavus QR kodo paveikslėlį arba tiesiogine nuoroda (atsiųsta edukatoriams el. paštu). Toks būdas pasirinktas norint sudaryti sąlygas mokytojui atsakyti į klausimus jam patogiausiu būdu ir laiku. Išplatinus apklausas raštu, pradėta rinkti duomenis, atliekant interviu su X krašto muziejaus edukatoriais. Apklausa raštu mokytojams baigta vykdyti balandžio 21 d., interviu duomenų rinkimas baigtas balandžio 25 d.

2.2. Tyrimo metodų pagrindimas

Taikomi šie tyrimo metodai – mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, apklausa raštu ir iš dalies struktūruotas interviu

Mokslinės literatūros analizė naudojama siekiant atskleisti koks yra muziejaus, kaip mokymosi aplinkos potencialas, kokias kompetencijas galima muziejuje ugdyti ir kaip tai galima daryti.

Dokumentų analizė naudojama siekiant atskleisti X krašto muziejaus organizacinę struktūrą, veiklos specifiką, kaip reglamentuojami muziejaus edukaciniai uždaviniai.

Apklausa raštu mokytojams. Šis duomenų rinkimų metodas, pasirinktas nes taip galima surinkti duomenis iš visų muziejuje apsilankusių mokytojų ir atskleisti jų bendrą nuomonę apie muziejaus teikiamų paslaugų kokybę ir kokias jie mato galimybes ugdyti vaikų kompetencijas muziejuje.

Iš dalies struktūruotas interviu su muziejininkais, kurio metu gilinamasi į nuomones, nuostatas, patirtis, motyvus, edukacijų rengimo tikslus, būdus ir pan.

Tyrimo imties metodo pagrindimas. Taikant kiekybinį tyrimo metodą pasirinkta netikimybinė tikslinė patogi imtis. Apklausoje raštu dalyvavo tie mokytojai, kurie lankėsi X muziejuje ir jo padaliniuose nuo kovo 16 iki balandžio 21 d. Tyrimas truko 1 mėnesį (šiuo laikotarpiu buvo vienos savaitės mokinių atostogos). Vidutiniškai per mėnesį muziejuje apsilanko 38 mokytojai. Imties dydžio skaičiuoklė: (patikimumo tikimybė (tikslumas) 95proc., patikimumo intervalas + – 5 proc.) Reprezentatyvi imtis – 36 mokytojai. Pavyko apklausti 40 mokytojų.

Tyrimo populiacija – X miesto ir rajono mokyklose dirbantys mokytojai, kurie lankėsi vykdyto tyrimo laikotarpiu X krašto muziejuje ir jo padaliniuose.

Tokia imtis pasirinkta siekiant nustatyti tikslesnę mokytojų nuomonę. Iškart po veiklos muziejuje, išpūdis yra didesnis, objektyviau galima vertinti edukacinės veiklos plusus ir minusus, teikiamą naudą ir siūlyti rekomendacijas. Praėjus kuriam laikui po edukacijos muziejuje, išpūdis išblėsta, sunkiau vertinti edukacijos efektyvumą. Svarbu, kad apklausoje dalyvautų tik tie mokytojai, kurie lankėsi muziejuje. Siunčiant anketas internetu, apklausoje gali dalyvauti ir mokytojai, kurie nesilankę muziejuje ir tokie duomenys gali iškreipti bendrą visų mokytojų nuomonę apie muziejaus teikiamas paslaugas.

Taikant kokybinį tyrimo metodą, pasirinkta ekspertinė, kriterinė imtis. Iš dalies struktūruotas interviu atliktas su 5 respondentais, kurie pasirinkti pagal šiuos atrankos kriterijus:

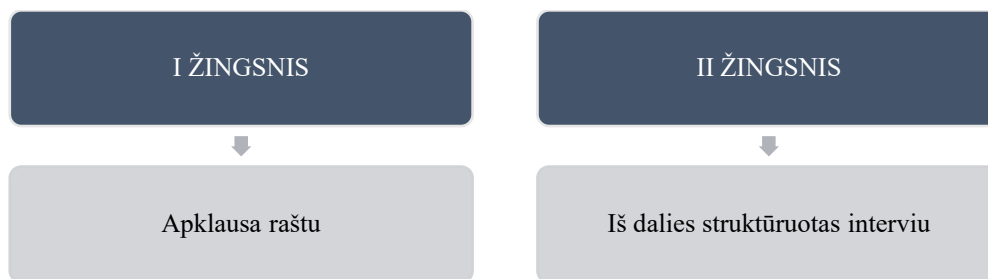
- dirba X krašto muziejuje;
- darbo stažas ne mažiau nei du metai;
- kuria edukacines programas mokiniams;
- vykdo edukacinę veiklą mokiniams.

Duomenys apie tyrimo dalyvius. Tyrime dalyvavo moterys nuo 33 iki 50 metų amžiaus. Darbo patirtis svyruoja nuo 2 iki 6 metų X muziejuje. Nors darbo stažas muziejuje nėra labai ilgas, tačiau visos respondentės turi edukacinio darbo patirties iš ankstesnių darbovietėjų (žr. 3 – čią lentelę).

3 lentelė. Duomenys apie respondentes

Lytis	Amžius	Darbo stažas KM	Ankstesnė darbo patirtis edukacijų srityje	Praeigos	Kodas
Moteris	46	6 metai	Edukacijas yra vedusi ankstesnėje darbovietėje.	Renginių organizatorė – edukatorė	R1
Moteris	38	2 metai	Ankstesnėje darbovietėje dirbo su renginiu organizavimu, ekskursijų vedimu.	Ekskursijų vadovė – edukatorė	R2
Moteris	34	4 metai	Edukacinio darbo patirties turi iš ankstesnės darbovietės.	Kultūros – edukacijų skyriaus vedėja	R3
Moteris	50	3 metai	Ilgametė mokytoja	Muziejininkė	R4
Moteris	33	2 metai	Ankstesnėje darbovietėje kūrė ir vykdė edukacijas, organizavo renginius.	Vadybininkė – muziejininkė	R5

Tyrimo instrumentų pagrindimas. Šiame tyrime buvo taikyti du skirtingi tyrimo instrumentai (žr. 4-tą pav.)

4 pav. Empirinio tyrimo žingsniai

Apklaustos raštu klausimyno struktūra. Klausimynas sudarytas ir kelių klausimų blokų: demografiniai klausimai, mokytojų pasiruošimas ir vykdytos edukacinės veiklos vertinimas, mokytojų lūkesčiai dėl mokinių ugdymo muziejuje. Pirmiausia pateikti klausimai siekiant surinkti respondentų demografinius duomenis (žr. 4-tą lentelę).

4 lentelė. Demografiniai klausimai

Klausimas	Atsakymai
Mokykla kurioje dirbate	(įrašykite)
Lytis	Moteris/ vyras
Amžius	20 – 30 / 30 – 40 / 40 – 50 / 50 – 60 / 60 ir daugiau
Jūsų darbo stažas	Iki 10 metų / 10 – 20 metų / 20 – 30 metų / 30 – 40 metų / 40 metų ir daugiau
Su kokio amžiaus vaikais lankote muziejų?	<ul style="list-style-type: none"> • Ikimokyklinio amžiaus vaikais • Pradinių klasių mokiniais • 5 - 9 klasių mokiniais • 10 -12 klasių mokiniais

Antrojoje dalyje siekta išsiaiškinti, kaip mokytojai ruošiasi vizitui į muziejų ir vertina vykusią edukacinę veiklą – programos turinys, metodai, edukatoriaus kompetencijos ir kt. Siekta atskleisti, kokias ugdytas kompetencijas išvelgė mokytojai (žr. 5-tą lentelę).

5 lentelė. Mokytojų pasiruošimo į muziejų ir edukacinės veiklos vertinimo klausimai

Klausimas	Atsakymai
Kaip dažnai (su mokiniais) lankotės X krašto muziejuje ir jo padaliniuose?	<ul style="list-style-type: none"> • Kartą per savaitę • Kartą per mėnesį • Kartą per tris mėnesius • Kartą per pusę metų • Kartą per metus • Kartą per kelis metus • Lankausi pirmą
Kokia veikla vyko šio vizito metu?	Popierinėje anketoje šis klausimas skyrėsi pagal tai, kuriame padalinyje rinkti duomenys. Pagal padalinio vykdomas edukacines veiklas, buvo pateikti atsakymų variantai. Elektroninėje apklausoje buvo prašoma atsakymą įrašyti.

<p>Kaip ruošiatės vizitui į muziejų. Įvertinkite kiekvieną teiginį (<i>visada / dažnai / kartais/ retai / niekada / negaliu atsakyti</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Derinate su muziejaus edukatoriais mokymo turinį • Apsilankymą muziejuje siejate su bendruoju ugdymo (pamokos) turiniu • Suformuluojate konkrečius vizito mokymosi tikslus • Su mokiniais aptariate keliamus mokymosi tikslus • Akcentuojate vaikams, kad tai ką išmoks bus vertinama ir vertinga • Parengiate konkrečias užduotis (užduočių lapai ar kt.), kurias mokiniai turės atlikti muziejuje
<p>Kaip vertinate šį apsilankymą muziejuje? Įvertinkite kiekvieną teiginį (<i>visiškai sutinku / sutinku / nei sutinku, nei nesutinku / nesutinku / visiškai nesutinku / negaliu atsakyti</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Programos turinys atitiko mokinių amžių ir jų gebėjimus • Programa buvo vertinga numatytiems ugdymo tikslams pasiekti • Taikyti įtraukiantys (aktyvūs) mokymosi metodai • Mokiniai buvo aktyvūs mokymosi procese • Mokiniai turėjo galimybę reflektuoti po veiklos ar jos metu • Edukatorius buvo kompetentingas • Edukatorius gebėjo dirbti su mokiniais
<p>Kaip manote, kokios kompetencijos ugdytos mokiniams šio vizito metu?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūrinė kompetencija • Pažinimo kompetencija • Pilietiškumo kompetencija • Kūrybiškumo kompetencija • Komunikavimo kompetencija • Skaitmeninė kompetencija • Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija • Nei viena • Kita (įrašykite)

Trečiuoju klausimų bloku siekiama išsiaiškinti, ko mokytojai tikisi iš muziejaus – kokias kompetencijas norėtų čia ugdyti, kokių metodų ir veiklų daugiau norėtų muziejinėje edukacijoje, ar planuoja pradėjus taikyti atnaujintas ugdymo programas dažniau lankytis muziejuje, bei kaip vertina savo gebėjimus integruoti pamokas muziejuje (žr. 6-tą lentelę).

6 lentelė. Mokytojų lūkesčių dėl muziejinės edukacijos klausimai

Klausimas	Atsakymai
<p>Kaip manote, kaip muziejus galėtų prisidėti prie mokinių kompetencijų ugdymo? Įvertinkite kiekvieną teiginį (<i>visiškai sutinku / sutinku / nei sutinku, nei nesutinku / nesutinku / visiškai nesutinku / negaliu atsakyti</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuoti veiklas, pasitelkiant muziejaus objektus kūrybiniam ir kritiniam mąstymui ugdyti • Rengti parodas/pamokas tvarumo ugdymui • Organizuoti vaikams įtraukiančias, kūrybines, praktines veiklas • Organizuoti edukacijas, kuriose būtų derinama fizinė ir protinė veikla • Integruoti informacines technologijas į edukacines programas • Plėsti edukacinių programų tematiką, pasiūlą

	<ul style="list-style-type: none"> • Daugiau dėmesio skirti edukacijų turiniui (informacijai apie istoriją, kultūrą ir kt.)
Kokias mokinių kompetencijas norėtumėte ugdyti muziejuje?	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūrinę kompetenciją • Pažinimo kompetenciją • Pilietiškumo kompetenciją • Kūrybiškumo kompetenciją • Komunikavimo kompetenciją • Skaitmeninę kompetenciją • Socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetenciją • Kita (įrašykite)
Nuo 2024 m. bus pradėtos pilnai vykdyti atnaujinamos ugdymo programos, paremtos kompetencijų ugdymu. Numatoma net iki 30 proc. pasirenkamojo ugdymo turinio. Kaip manote, ar tai turės įtakos Jūsų sprendimui dažniau integruoti muziejinę edukaciją į mokinių ugdymą?	<ul style="list-style-type: none"> • Taip, lankysiuosi dažniau • Manau/gali būti, kad lankysiuosi dažniau • Ne, tai neturės įtakos, mano sprendimui lankytis muziejuje • Nežinau/negaliu atsakyti.
Kaip vertinate savo žinias ir gebėjimus, kaip muziejinę edukaciją integruoti į ugdymo turinį? Įvertinkite kiekvieną teiginį (<i>visiškai sutinku / sutinku / nei sutinku, nei nesutinku / nesutinku / visiškai nesutinku / negaliu atsakyti</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Gera žinau artimiausių muziejų erdves/ekspozicijas/parodas • Įžvelgiu, kurie muziejaus objektai/ekspozicijos/parodos gali būti panaudotos konkrečioms kompetencijoms ugdyti • Gebu/organizuoju integruotas pamokas muziejuje su darbuotojų pagalba. • Gebu/organizuoju integruotas pamokas muziejuje ir be darbuotojų pagalbos (kai muziejnininkas suteikia tik patalpas) • Norėčiau dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose muziejų edukacijos tema. • Norėčiau daugiau/geriau išnaudoti muziejaus potencialą mokinių kompetencijų ugdymui • Manau, kad nėra tikslinga mokytojams be muziejaus edukatoriaus organizuoti veiklas muziejuje
Ko (kokių veiklų/metodų/programų ir kt.) pasigendate ar galbūt norėtumėte pasiūlyti muziejams, kad čia būtų galima ugdyti mokinių kompetencijas?	Atviras klausimas, kuriuo norima sulaukti mokytojų pasiūlymų ir pastebėjimų, kurie nebuvo įvardinti uždaruose klausimuose.

Iš dalies struktūruoto interviu klausimynas (žr. 7-tą lentelę) sudarytas remiantis literatūros analizės metu išskirtais muziejaus edukatoriaus požiūriais, aktyvaus mokymosi veiklomis, edukacijos siejimo su bendrosiomis ugdymo programomis ir juose išsikariamomis kompetencijomis ir kt.

7 lentelė. Interviu klausimų pagrindimas

Interviu klausimas	Ką šiuo klausimu siekiama sužinoti
1.Papasakokite, kaip organizuojate edukacijas?	Šiuo klausimu siekiama atskleisti, kokių tikslų muziejnininkai tikisi pasiekti muziejine edukacija, kaip jas kuria ir organizuoja.
2.Koks yra Jūsų organizuojamos (vykdomos) edukacinės veiklos ryšys su mokyklos bendrosiomis ugdymo programomis?	Šiuo klausimu siekiama sužinoti, kaip muziejnininkai edukacijas sieja su bendrąja ugdymo programa – ar

	atsižvelgia į bendrųjų ugdymo programų numatytus tikslus bei, kaip juos sieja su savo vykdoma veikla.
3.Kaip manote, kokias mokinių kompetencijas ugdote edukacijų metu?	Šiuo klausimu siekiama sužinoti, kokias kompetencijas edukatoriai siekia ugdyti muziejine edukacija
4.Pasidalinkite patirtimi, kaip užtikriniate aktyvų mokinių įsitraukimą	Šiuo klausimu siekiama atskleisti, kokias veiklas ir metodus taiko edukatoriai edukacijų metu, siekdami išlaikyti mokinių aktyviai įsitraukusį į mokymosi procesą
5.Papasakokite, kokioms mokinių patirtims ugdyti skiriate prioritetą? Kodėl?	Šiuo klausimu siekiama atskleisti kokioms mokinių patirtims edukatoriai skiria didžiausią dėmesį (suteikti akademinę žinių/ sukelti emocijas/ ugdyti kultūrinį tapatumą ar kt).
6.Kokius iššūkius patiriate vykdydami ar organizuodami edukacinę veiklą, kaip juos sprendžiate?	Šiuo klausimu siekiama išsiaiškinti, kokie yra trikdžiai vykstant ar organizuojant muziejinę edukaciją, kokios aktualiausios problemos ir kaip galima jas spręsti.
7.Pasidalinkite savo įžvalgomis, kaip mokytojai ruošiasi ir paruošia mokinius vizitui į muziejų?	Šiuo klausimu siekiama sužinoti, koks yra mokytojų pasiruošimas vizitui su mokiniais į muziejų – kaip derina ir planuoja mokymo turinį, paruošia mokinius, numato mokymosi tikslus, rengia užduotis ir kt.
8.Kaip manote, kaip muziejus galėtų patobulinti savo veiklą ugdant mokinių kompetencijas?	Šiuo klausimu, siekiama atskleisti esamas muziejuje spragas ar tai, ką muziejus galėtų patobulinti ugdant mokinių kompetencijas.

Duomenų analizės metodai. Kiekybiniai tyrimo duomenys apdorojami ir analizuojami pasitelkus statistinės analizės duomenų apdorojimo programa SPSS (ang. Statistical Package for Social Science). Naudotas aprašomosios statistikos analizės būdas. Dažnių lentelės naudotos siekiant pamatyti respondentų atsakymų pasiskirstymus. Procentai ir dažniai naudojami klausimyne naudotiems klausimams. Likert'o skale matuojamiems duomenims naudotas vidurkis ir standartinis nuokrypis, minimali bei maksimali reikšmė.

Klausimyno patikimumas. Siekiant nustatyti skalių vidinį validumą paskaičiuotas Cronbach'o Alpha koeficientas. Cronbach'o Alpha klasifikacija (Janilionis, 2015):

- Cronbach'o $\alpha < 0,5$ – patikimumas žemas (naudoti nerekomenduojama).
- $0,5 < \text{Cronbach'o } \alpha < 0,6$ – patikimumas patenkinamas
- $0,6 < \text{Cronbach'o } \alpha < 0,9$ – patikimumas geras
- $0,9 < \text{Cronbach'o } \alpha < 1$ – patikimumas geras

Nustatyta, kad teiginių suderinamumas yra patenkinamas arba geras, nes klausimų blokų Cronbach'o Alpha svyruoja nuo 0,561 iki 0,754 (žr. 8-tą lentelę).

8 lentelė. Teiginių blokų vidinis suderinamumas

Teiginių blokas	Teiginių kiekis	Cronbach'o Alpha
Mokytojų išankstinis pasiruošimas	6	0,651
Muziejaus vizito vertinimas	7	0,754
Mokytojų gebėjimai muziejinę edukaciją integruoti į ugdymo turinį	7	0,561

Analizuojant kokybiniu metodu gautus duomenis, orientuojamasi į giluminį, visapusišką duomenų ir jų visumos supratimą, iš viso jų masyvo išrenkant svarbiausias kategorijas ar sąsajas (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Visi interviu pokalbiai transkribuoti. Transkribuotas tekstas analizuojamas turinio analizės metodu (angl. content analysis). Šis metodas pasirinktas todėl, kad norima išskirti

prasminius muziejinės edukacijos vienetus, analizuojamą tekstą išplėsti iki interpretacinio lygio ir išsiaiškinti pagrindinę respondentų pateiktą informaciją. Kokybinė turinio analizė rėmėsi sistemišku keturių etapų vykdymu (Bitinas ir kt., 2008):

1. Tyrimo duomenų konceptualizavimas. Atliktas daugkartinis teksto skaitymas, atrinkti duomenys, atliepiantys tyrimo objektą.
2. Kategorijų išskyrimas. Atrinktos citatos susijusios viena su kita ir literatūros analizės turiniu. Citatos suskirstomas, kaip kategorijos.
3. Subkategorijų kūrimas. Skaidytas kategorijų turinys, ieškant smulkesnių vienetų, tam tikrų elementų apie kuriuos kalba respondentai. Suskirstomos subkategorijos.
4. Kategorijų ir subkategorijų interpretavimas. Atskleidžiami muziejinės edukacijos organizavimo ypatumai, problemos, tobulinti dalykai ir kt.

2.3. Tyrimo etika

Siekiant nepažeisti etikos reikalavimų ir tyrimo dalyvių teisių, tyrimo metu remtasi Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017) išskirtais etikos principais:

- **Pagarbos asmens privatumui principas** – gautas leidimas iš tiriamo muziejaus direktorės vykdyti tyrimą. Muziejaus vadovė, respondentai ir tyrimo dalyviai informuoti apie tyrimo tikslą, eigą, informacijos rinkimo metodus ir duomenų apsaugos politiką. Tiriamieji buvo informuoti, kad jų dalyvavimas interviu yra asmeninis apsisprendimas ir gali atsisakyti dalyvauti tyrime arba nutraukti dalyvavimą bet kuriuo metu.
- **Anonimiškumo ir konfidencialumo principas** – tyrimo dalyvių identifikuojanti informacija užkoduota, apklausos raštu klausimyne nepateikta klausimų apie asmeninę informaciją, kuri leistų atpažinti konkretų asmenį. Gauta informacija interviu metu, nebus viešinama, dalis informacijos bus atskleidžiama pateikiant tik interviu ištraukas, gauti duomenys bus naudojami tik tyrimo analizei.
- **Geranoriškumo principas**; Interviu klausimai ekspertams buvo išsiųsti iš anksto, jog šie galėtų susipažinti su klausimynu ir nuspręsti ar klausimai nepažeidžia jų etikos principų. Buvo gautas kiekvieno tyrimo dalyvio žodinis sutikimas dalyvauti tyrime ir kad pokalbis bus įrašomas. Klausimyno teiginiai pateikiami pagarbiu stiliumi.
- **Teisingumo principas** tyrimo dalyviams pristatyta, pagal kokius kriterijus jie atrinkti ir pakviesti dalyvauti tyrime. Visi tyrimo dalyvių duomenys analizuojami.

Tyrimo ribotumas. Per tiriamąjį laikotarpį lankėsi 44 mokytojai, iš jų apklausoje sutiko dalyvauti 40. Į imtį įtraukiami prieinami populiacijos elementai, todėl gauti tyrimo rezultatai negali būti apibendrinami visai generalinei aibei. Tyrimas atskleidžia pasirinktos tikslinės grupės požymius, tyrimo išvados taikomos tai tyrimo dalyvių imčiai, kuri lankėsi muziejuje.

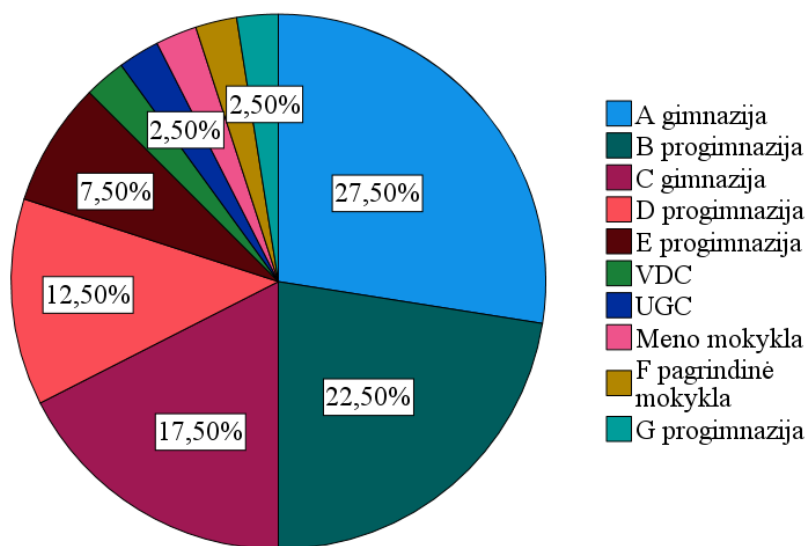

mokymosi aplinkos panaudojimo galimybę bendrojo ugdymo įstaigoms. Švietimo bendruomenė skatinama išnaudoti muziejaus kuriamą turinį ekspozicijas, parodas kaip mokymosi priemonę įsisavinant ir papildant atitinkamas bendrojo ugdymo programos dalis, pagal pristatomą temą. Per 2022 m. visuose muziejaus padaliniuose vyko 40 integruotų pamokų, kuriose dalyvavo 811 mokinių. Į šiuos skaičius neįtrauktos dar ir mokinių ekskursijos. X rajono savivaldybė yra patvirtinusi, kad X krašto muziejuje kiekvieną X savaitės dieną rajono mokiniams muziejaus lankymas yra nemokamas. Tai sudaro sąlygas dažniau lankytis muziejuje ir išnaudoti mokymosi tikslams (KM veiklos ataskaita, 2022).

3.2. Apklausoje raštu duomenų analizė

Tyrimo metu apklausti mokytojai, kurie lankėsi X krašto muziejuje ir jo padaliniuose nuo kovo 16 d. iki balandžio 21 d. Duomenų rinkimo laikotarpiu apklausta 40 mokytojų, kurie sutiko dalyvauti tyrime.

Duomenys apie apklaustus mokytojus. Apklausti mokytojai, kurie dirba X rajono savivaldybėje esančiose mokyklose. Per tiriamąjį laikotarpį muziejuje lankėsi mokytojai iš 10 skirtingų mokyklų (žr. 7-tą pav.).

7 pav. Respondentų skaičius pagal mokyklas

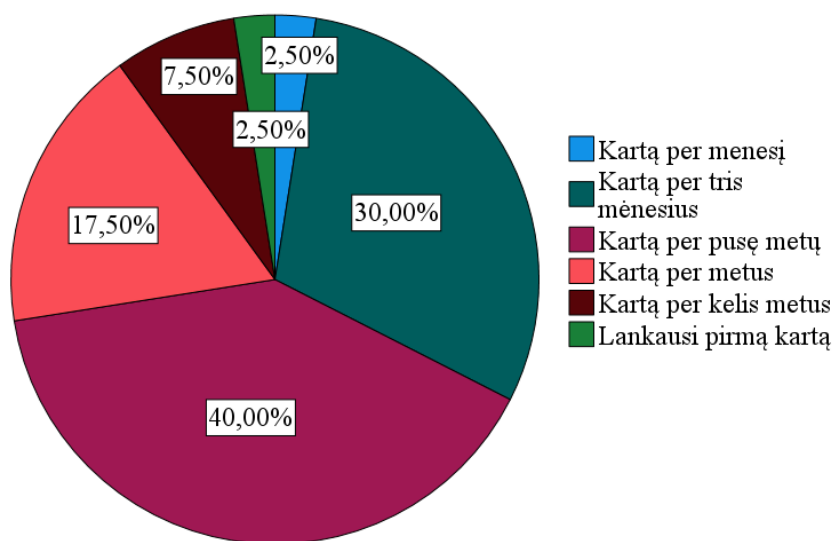
Apklausoje dalyvavo tik moterys (100 proc.). Pagal amžių buvo apklausta: 30 – 40 metų 3 (7,5 proc.), 40 – 50 metų 13 (32,5 proc.), 50 – 60 metų 19 (47,5 proc.), 60 ir daugiau metų 5 (12,5 proc.) mokytojų. Pagal darbo stažą apklausta: 5 (12,5 proc.) iki 10 metų, 4 (10 proc.) 10 – 20 metų, 13 (32,5 proc.) 20 – 30 metų, 14 (35 proc.) 30 – 40 metų, 4 (10 proc.) 40 ir daugiau metų mokytojų. Pagal mokinių amžių su kuriais lankėsi, apklausta: pradinė klasių 18 (45 proc.), 5 – 9 klasių 14 (35 proc.), 10 – 12 klasių 8 (20 proc.) mokytojų (žr. 9-tą lentelę).

9 lentelė Mokytojų demografinė statistika

Veiksniai		N	Proc.
Lytis	Moterys	40	100
	Vyrai	0	0
	20 – 30	0	0

Amžius	31 – 40	3	7,5
	41 – 50	13	32,5
	51 – 60	19	47,5
	60 ir daugiau	5	12,5
Darbo stažas	Iki 10 metų	5	12,5
	11 – 20 metų	4	10,0
	21 – 30 metų	13	32,5
	31 – 40 metų	14	35,0
	41 metų ir daugiau	4	10,0
Mokinių amžius, su kuriais lankėsi mokytojas	Pradinių klasių mokiniais	18	45
	5 - 9 klasių mokiniais	14	35
	10 -12 klasių mokiniai	8	20

Daugiausiai – 16 (40 proc.) apklausoje dalyvavusių mokytojų teigė, kad muziejuje jie lankosi kartą per pusę metų. Kiek mažiau – 12 (30 proc.) tvirtino, kad lankosi net tris kartus per metus. 7 (17,5 proc.) mokytojai teigė, kad lankosi kartą per metus, 3 (7,5 proc.) – kartą per kelis metus, 1 (2,5 proc.) kartą per mėnesį, 1 (2,5 proc.) – lankėsi pirmą kartą (žr. 8-tą pav.)

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lankymosi dažnumą muziejuje

Daugiau nei pusę – 22 (55 proc.) mokytojų dalyvavo edukacinėse programose, kiek mažiau 16 (40 proc.) vykdė integruotą pamoką ir tik 2 (5 proc.) dalyvavo ekskursijose.

Mokytojų apklausos rezultatai. Anot Uppin ir Timoštšuk (2022), edukacijos sėkmei didelę įtaką daro išankstinis mokytojo pasiruošimas. Tyrimo metu, siekta išsiaiškinti, kaip mokytojai ruošiasi vizitui į muziejų. Paprašyta įvertinti teiginius apibūdinančius, jų pasiruošimo veiksmus (žr. 10-tą lentelę). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžioji dalis mokytojų visada (moda 1 – visada): akcentuoja vaikams, kad tai ką išmoks bus vertinama ir vertinga (N=24, t. y. 60 proc.), suformuluoja konkrečius vizito mokymosi tikslus (N=25, t. y. 62,5 proc.), derina su muziejaus edukatoriais mokymo turinį (N=26, t. y. 65 proc.) bei su mokiniais aptaria keliamus mokymosi tikslus (N=21, t. y. 52,5 proc.). Didžioji dalis mokytojų teigė, kad dažnai (moda 2 – dažnai) apsilankymą muziejuje sieja su bendruoju

ugdymo (pamokos) turiniu (N=20, t. y. 50 proc.) ir tik kartais (moda 3 – kartais) parengia konkrečias užduotis, kurias mokiniai turėtų atlikti muziejuje (N=11, t. y. 27,5 proc.).

10 lentelė. Mokytojo pasiruošimas į muziejų

Mokytojo pasiruošimas į muziejų	Vidurkis	Moda			Standartinis nuokrypis
		Reikšmė	N	Proc.	
Akcentuojate vaikams, kad tai ką išmoks bus vertinama ir vertinga	1,45	1	24	60,0	0,597
Suformuluojate konkrečius vizito mokymosi tikslus	1,45	1	25	62,5	0,639
Derinate su muziejaus edukatoriais mokymo turinį	1,53	1	26	65	0,816
Su mokiniais aptariate keliamus mokymosi tikslus	1,58	1	21	52,5	0,675
Apsilankymą muziejuje siejate su bendruoju ugdymo (pamokos) turiniu	1,68	2	20	50	0,694
Parengiate konkrečias užduotis (užduočių lapai ar kt.), kurias turės atlikti mokiniai muziejuje	2,65	3	11	27,5	1,210

Iš tyrimo duomenų galima spręsti, kad mokytojai prieš vizitą į muziejų ruošiasi: muziejinę edukaciją siejį su bendruoju ugdymo turiniu, su edukatoriais derina mokymo turinį bei aptaria su vaikais ko jie turi išmokti. Mažiausiai mokytojai linkę paruošti iš anksto konkrečias užduotis, kurios muziejuje turėtų atlikti mokiniai. Šiuo klausimu mokytojų nuomonė nebuvo vieninga (standartinis nuokrypis = 1,210).

Mokytojų paprašyta įvertinti vykdytą muziejinę edukaciją, pagal nurodytus kriterijus (žr. 11-tą lentelę). Visų įvertintų teiginių vidurkiai nuo 1,02 iki 1,40 (pagal užkoduotus duomenis, kuo vidurkis arčiau 1, rodo geresnį mokytojų vertinimą). Visų klausimų dažniausiai pasikartojanti požymio reikšmė 1 (moda 1 – visiškai sutinku). Geriausiai vertinamos edukatoriaus kompetencijos ir gebėjimas dirbti su mokiniais. Kiek prasčiau įvertinti aktyvaus mokymosi metodai (vidurkis=1,38) ir pačių mokinių aktyvumas (vidurkis=1,40).

11 lentelė. Lankytos muziejinės edukacijos vertinimas

Muziejinės edukacijos vertinimas	Vidurkis	Moda	Maksimali reikšmė	Standartinis nuokrypis
Edukatorius buvo kompetentingas	1,02	1	2	,158
Edukatorius gebėjo dirbti su mokiniais	1,02	1	2	,158
Programos turinys atitiko mokinių amžių ir jų gebėjimus	1,08	1	2	,267
Programa buvo vertinga numatytiems ugdymo tikslams pasiekti	1,15	1	2	,362
Mokiniai turėjo galimybę reflektuoti po veiklos ar jos metu	1,33	1	2	,572
Taikyti įtraukiantys (aktyvus) mokymosi metodai	1,38	1	3	,628
Mokiniai buvo aktyvus mokymosi procese	1,40	1	3	,632

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad mokytojai dalyvavę tyrime vykdomas muziejines edukacijas vertina gerai ir didelių nuomonės svyravimų šiuo klausimu nebūta. Pagal Likert'o skalę maksimali reikšmė 3 (nei sutinku, nei nesutinku) aptinkama tik ties aktyvaus mokymosi metodų taikymo ir mokinių aktyvumo vertinimu. Likusių teiginių maksimali reikšmė 2 (sutinku).

Mokytojų paprašyta atpažinti ir įvardinti, kokios mokinių kompetencijos ugdytos muziejinės edukacijos metu. Respondentės teigė, kad daugiausiai pastebėjo pažinimo kompetencijos ugdymą. Net 95 proc. (N=38) pažymėjo, kad pastaroji kompetencija ugdyta vizito metu. Antroje vietoje liko kultūrinė kompetencija, kurią atpažino 85 proc. (N=34) mokytojų. Toliau atpažintos ugdytos kompetencijos pasiskirstė taip: komunikavimo kompetencija 70 proc. (N=28); kūrybiškumo kompetencija 60 proc. (N=24); pilietiškumo kompetencija 57,5 proc. (N=23); socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija 50 proc. (N=20). Mažiausiai atpažinta skaitmeninė kompetencija, kurią pažymėjo tik 15 proc. (N=6) respondentų (žr. 12-tą lentelę).

12 lentelė. Ugdytos kompetencijos vizito muziejuje metu

Eil. Nr.	Kompetencija	N	Proc.
1.	Pažinimo kompetencija	38	95 proc.
2.	Kultūrinė kompetencija	34	85 proc.
3.	Komunikavimo kompetencija	28	70 proc.
4.	Kūrybiškumo kompetencija	24	60 proc.
5.	Pilietiškumo kompetencija	23	57,5 proc.
6.	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	20	50 proc.
7.	Skaitmeninė kompetencija	6	15 proc.

Tiriamuoju laikotarpiu dažniausiai buvo lankomos trys veiklos: X edukacija (dalyvavo 10 mokytojų), Y edukacija (dalyvavo 9 mokytojai) ir Z integruota pamoka (dalyvavo 7 mokytojai). Tyrimo duomenys atskleidė, kad mokytojos skirtingai atpažįsta ugdomas kompetencijas tose pačiose veiklose (žr. 13-tą lentelę).

13 lentelė. Mokytojų atpažįstamos ugdomos kompetencijos konkrečiose veiklose

Atpažintos kompetencijos edukacijų metu	X edukacija N=10	Y edukacija N=9	Z integruota pamoka N=7
Kultūrinė kompetencija	10	8	6
Pažinimo kompetencija	9	9	7
Pilietiškumo kompetencija	6	7	7
Kūrybiškumo kompetencija	10	9	0
Komunikavimo kompetencija	8	7	3
Skaitmeninė kompetencija	3	0	1
Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	7	5	1

X edukacijoje išskirtinis dėmesys skiriamas ugdyti kultūrinę, pažinimo ir kūrybiškumo kompetencijas. Iš dalies atliepiamas ir komunikavimo bei socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencijų ugdymas. Po šios edukacijos, kultūrinę ir kūrybiškumo kompetenciją atpažino visos

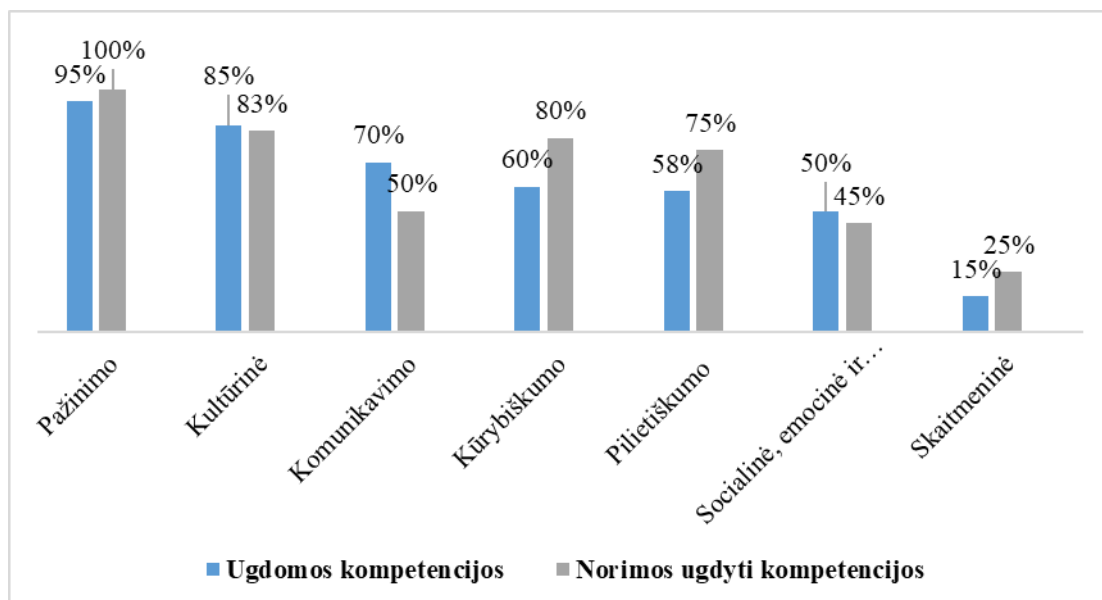
mokytojos. Pažinimo kompetenciją identifiko 9 iš 10 mokytojų. Bet štai pilietiškumo kompetenciją atpažino tik 6, o skaitmeninę kompetenciją tik 3. Pastarųjų kompetencijų nesiekta ugdyti veiklos metu. Dėl skaitmeninės kompetencijos ugdymo, galimai mokytojas suklydino tai, kad buvo naudojamas projektoriaus ekranas vaizdinei medžiagai demonstruoti. Patys mokiniai su technologijomis nedirbo ir savarankiškai nesinaudojo skaitmeniniu turiniu. Mokytojų nuomonės skirtumai dėl kompetencijų ugdymo atsispindi ir per Y edukaciją. Šios edukacijos metu labiausiai siekiama ugdyti kultūrinę, kūrybiškumo, pažinimo ir komunikavimo kompetencijas. Mokytojos visiškai vieningos nuomonės buvo dėl to, kad skaitmeninė kompetencija neugdyta veiklos metu ir dėl to, kad buvo ugdomos kūrybiškumo bei pažinimo kompetencijos. Kultūrinę kompetenciją identifiko 8 mokytojos iš 9. Ta pati tendencija matyti ir Z integruotose pamokose. Visų mokytojų nuomonės sutapo dėl 3 kompetencijų – ugdytos pažinimo ir pilietiškumo kompetencijos, o kūrybiškumo kompetencija neugdyta. Kultūrinę kompetenciją identifiko 6 mokytojos iš 7. Dėl mažos tyrimo imties, negalima daryti statistiškai reikšmingų apibendrinimų, tačiau pagal šiuos tris muziejinių edukacijų atvejus, galima teigti, kad mokytojai geriausiai atpažįsta 3 – 4 kompetencijas veikloje. Galima prielaida, kad būtent šitos kompetencijos ir ugdomos labiausiai.

Paklausus, kokias mokinių kompetencijas mokytojai norėtų ugdyti muziejuje visi respondentai pasisakė už pažinimo kompetenciją. 33 (82,5 proc.) respondentės teigė norinčios ugdyti kultūrinę kompetenciją; 32 (80 proc.) – kūrybiškumo kompetenciją; 30 (75 proc.) – pilietiškumo kompetenciją. Kitų kompetencijų ugdymui mokytojai suinteresuoti mažiau: komunikavimo kompetenciją – 20 (50 proc.), socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetenciją – 18 (45 proc.) ir tik 10 (25 proc.) respondentų teigė norintys muziejuje ugdyti skaitmeninę mokinių kompetenciją (žr. 14-tą lentelę).

14 lentelė. Kompetencijos, kurias mokytojai norėtų mokiniams ugdyti muziejuje

Eil. Nr.	Kompetencija	N	Proc.
1.	Pažinimo kompetencija	40	100 proc.
2.	Kultūrinė kompetencija	33	82,5 proc.
3.	Kūrybiškumo kompetencija	32	80 proc.
4.	Pilietiškumo kompetencija	30	75 proc.
5.	Komunikavimo kompetencija	20	50 proc.
6.	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	18	45 proc.
7.	Skaitmeninė kompetencija	10	25 proc.

Panašios tendencijos išryškėjo kai pedagogai vardino kompetencijas, kurios, jų manymu, buvo ugdomos per muziejinę edukaciją. Pirmoje ir antroje vietoje išlieka pažinimo ir kultūrinė kompetencijos. Mokytojų manymu, skaitmeninė kompetencija per muziejinę edukaciją ugdoma silpniausiai, tačiau jie ir nesiekia šios kompetencijos ugdyti muziejuje (žr. 9-tą pav.). Galima teigti, kad mokytojai siekia ugdyti muziejuje tas kompetencijas, kurių ugdymą jau išvelgia edukacijų metu.

9 pav. Ugdomų ir norimų ugdyti kompetencijų palyginimas

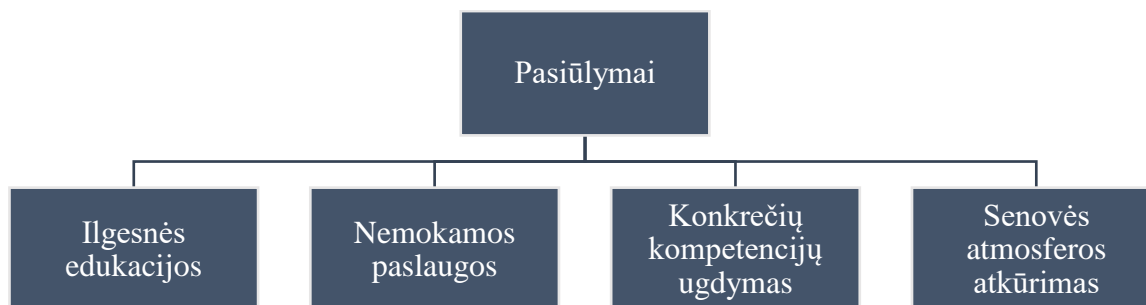
Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kaip muziejus galėtų geriau prisidėti prie mokinių kompetencijų ugdymo (žr. 15-tą lentelę). Paaiškėjo, kad didžiausias pedagogų pageidavimas – organizuoti vaikams įtraukiančias, kūrybines, praktines veiklas (N=29, t. y. 72,5 proc.). Kiek mažiau mokytojų (N=25, t. y. 62,5 proc.) pasisakė už veiklų organizavimą, daugiau pasitelkiant objektus kūrybiniam ir kritiniam mąstymui ugdyti. Kiek mažiau nei puse respondenčių teigė, kad: reikėtų rengti parodas/pamokas tvarumo ugdymui (N=19, t. y. 47,5 proc.); organizuoti edukacijas, kuriose būtų derinama fizinė ir protinė veikla (N=18, t. y. 45 proc.); reikalinga plėsti edukacinių programų tematiką, pasiūlą (N=18, t. y. 45 proc.). Nedidelė dalis mokytojų pasisakė, kad kompetencijų ugdymui padėtų informacinių technologijų integravimas į edukacines programas (N=9, t. y. 22,5 proc.) ir didesnis dėmesio skyrimas edukacijų turiniui (informacijai apie istoriją, kultūrą ir kt.) (N=6, t. y. 15 proc.).

15 lentelė. Muziejaus veiklos padedančios ugdyti mokinių kompetencijas

Eil. Nr.	Kompetencijų ugdymui muziejuje reikalinga	N	Proc.
1.	Organizuoti vaikams įtraukiančias, kūrybines, praktines veiklas	29	72,5 proc.
2.	Organizuoti veiklas, daugiau pasitelkiant objektus kūrybiniam ir kritiniam mąstymui ugdyti	25	62,5 proc.
3.	Rengti parodas/pamokas tvarumo ugdymui	19	47,5 proc.
4.	Organizuoti edukacijas, kuriose būtų derinama fizinė ir protinė veikla	18	45 proc.
5.	Plėsti edukacinių programų tematiką, pasiūlą	18	45 proc.
6.	Integruoti informacines technologijas į edukacines programas	9	22,5 proc.
7.	Daugiau dėmesio skirti edukacijų turiniui (informacijai apie istoriją, kultūrą ir kt.)	6	15 proc.

Tyrimo dalyvavusių mokytojų teigimu, vertingiausios veiklos kuriose mokinys gali atlikti praktines ir kūrybines užduotis, bei sąveikauti su muziejaus objektais. Galima teigti, kad informacinių technologijų edukacinėse programose mokytojai nelabai pasigenda ir dėmesio edukacijų informaciniam turiniui šiuo metu pilnai pakanka. Vadinasi, mokytojai muziejuje siekia, kad būtų naudojami muziejaus objektai ir mokiniai išliktų aktyvūs atlikdami konkrečias praktines užduotis.

Apklausoje buvo pateiktas atviras klausimas, kuriuo siekta sužinoti, ką mokytojai galėtų pasiūlyti muziejams, kad čia būtų galima ugdyti mokinių kompetencijas. Į šį klausimą atsakė 15 respondentų. Viena mokytoja teigė, kad neturi nuomonės, kita, kad neturi šiuo metu jokių pageidavimų bei viena mokytoja, tiesiog padėjo už galimybę apsilankyti. Likusius atsakymus galima suskirstyti į dvi kategorijas – pasiūlymus (žr. 10-tą pav.) ir atsiliepimus (žr. 11-tą pav.). Sulaukta tik 5 konkrečių pasiūlymų. 9 mokytojos šio klausimo „lauke“, pasinaudojo proga parašyti atsiliepimą ir padėką. Duomenų analizės lentelė pateikta 3 priede.

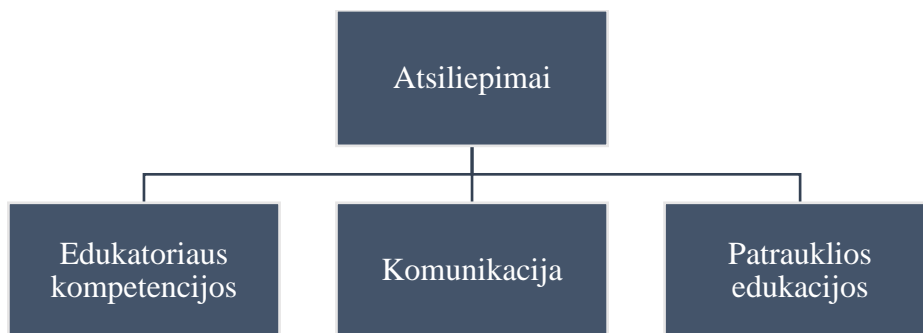
10 pav. Mokytojų pasiūlymai

Ilgesnės edukacijos. Vienos mokytojos pasiūlymas buvo „*edukacijų kurios truktų visą dieną*“ (P1). Neaišku, ką konkrečiai mokytoja turėjo omenyje, tačiau galima manyti, kad norėtų galimybės visą dieną praleisti muziejuje. Šiuo metu toks dalykas yra įmanomas, jei mokytojas renkasi skirtingas edukacijas tą pačią dieną. Tačiau vienos edukacijos, tiek ilgai trunkančios, nėra. Žinoma, galima galvoti apie stovyklas ar projektus, tačiau tokie dalykai būtų vienkartiniai.

Nemokamos paslaugos. Dvi mokytojos pasakė, kad norėtų, jog paslaugos būtų nemokamos. Nemokamų paslaugų mokiniams muziejuje yra gana daug. Nurodytą savaitės dieną X rajono mokiniai gali lankytis X krašto muziejuje ir jo padaliniuose nemokamai. Kultūros paso programoje yra 19 X krašto muziejaus edukacijų (KM veiklos ataskaita, 2022). Žinoma, kultūros paso programoje nedalyvauja visos edukacijos, tad panašu, mokytojams dėl to iškyta problemų. Reikia atsižvelgti ir į tai, kad kultūros paso lėšų gali nepakakti visoms norimoms veikloms.

Konkrečių kompetencijų ugdymas. Pasiūlymas „*skaitmenines kompetencijos ugdymui būtų galima panaudoti laiko juostą ir pan.*“ (P4) gana neaiškus, ką konkrečiai turima omenyje ir kaip mokytoja supranta skaitmeninę kompetenciją. Iš šio pasiūlymo susidaro dvejopas išpūdis. Jei laiko juosta vaizduojama kažkur ekspozicijoje, ją galima naudoti matematiniam gebėjimams lavinti, chronologijos suvokimui ir pan., t. y. kas sietųsi su skaičiais. Jei laiko juosta skaitmenizuota, galima ją išnaudoti informacijos paieškoms, užduotims atlikti ir pan., kas jau atitiktų skaitmeninės kompetencijos apibrėžimą (žr. 1.3 skyrelį).

Senovės atmosferos atkūrimas. Pasiūlymas „ *pridėti senąsias lietuvių šventes, atkuriant tuometinę atmosferą*“ (P5) ko gero, rodo norą gilesnio įsijautimo, kad mokiniai geriau suprastų ir įsivaizduotų, kaip buvo anksčiau, galėtų išsamiau pažinti tradicijas.

11 pav. Mokytojų atsiliepimai

Edukatoriaus kompetencijos. Rašydamos atsiliepimus, mokytojos įvertino edukatorių kompetencijas „aukščiausios kvalifikacijos“ (P6) ir dėl jų kompetencijų „veiklose ugdomos įvairios kompetencijos“ (P8). Jau ir anksčiau aptarta, kad mokytojai labai gerai vertina edukatorių kompetencijas (žr. 11-tą lentelę).

Komunikacija. Gerus atsiliepimus mokytojai paliko ir dėl komunikacijos su muziejininkais. Pasak mokytojų, edukatoriai „siūlo veiklas ir edukacijas“ (P12), „kviečia mokinius“ (P10) bei „galima susitarti norima tema“ (P13), suderinti „laiką <...> tikslus“ (P12). Vadinasi, mokytojai vertina edukatorių iniciatyvumą ir lankstumą, kad galima derinti mokymo turinį ir laiką.

Patrauklios edukacijos. Tyrime dalyvavusios mokytojos teigiamai vertina X krašto muziejaus vykdomas edukacijas. Mokytojos teigė, kad edukacijos yra „įtraukiančios, įdomios, kūrybiškos“ (R13), čia „smagu apsilankyti“ (P12). Lieka „patenkinti visi <...> pasisemiame tik gerų emocijų“ (P7). Vadinasi, edukatoriams pavyksta edukacijų turinį pateikti įtaigai, įdomiai ir dėl to formuojamas geras muziejaus įvaizdis.

Pasak Hubbard ir Odebiyi'io (2021), svarbu, kad mokytojai atpažintų mokymosi galimybes muziejuje. Anot Krucoff (2019), mokytojai galėtų pasinaudoti muziejumi, pirmiausia jie turi suprasti, kaip muziejai struktūrizuoja mokymosi galimybes. Tyrimo metu, mokytojų paprašyta įvertinti savo žinias ir gebėjimus, kaip muziejinę edukaciją integruoti į ugdymo turinį (žr. 16-tą lentelę). Mokytojos geba išvelgti, kurie muziejaus objektai / ekspozicijos / parodos gali būti panaudotos konkrečioms kompetencijoms ugdyti. Atsakymų vidurkis aukštas – 1,60 (pagal užkoduotus duomenis, kuo vidurkis arčiau 1, rodo didesnę mokytojų sutikimą), o dažniausiai pasikartojanti požymio reikšmė – 2 (sutinku). Respondentės teigė, kad geba ir organizuoja pamokas muziejuje su darbuotojų pagalba (vidurkis= 1,68 ir dažniausiai pasikartojanti reikšmė 1 – visiškai sutinku). Mokytojos taip pat mano, kad gana gerai žino artimiausių muziejų erdves / ekspozicijas / parodas (vidurkis=1,85). Respondentės išreiškė norą geriau išnaudoti muziejaus potencialą mokinių ugdymui (vidurkis=1,93 ir dažniausiai pasikartojanti reikšmė 2 – sutinku). Gilinantis į respondentų atsakymus apie dalyvavimą profesinio tobulėjimo kursuose muziejų edukacijos tema, respondentų atsakymai išsiskyrė. 19 (47,5 %), respondentų teigė, kad su šiuo teiginiu „norėčiau dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose muziejų pedagogikos tema, kad galėčiau daugiau/geriau išnaudoti muziejaus potencialą mokinių kompetencijų ugdymui“ sutinka, o 4 (10 %) ir visiškai sutinka. 11 (27,5%) respondentų pareiškė, kad nei sutinka, nei nesutinka su pastaruoju teiginiu. 2 (5 %) respondentai nenorėtų dalyvauti kursuose ir 4 (10 %) negalėjo į šį klausimą atsakyti.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pusė apklausoje dalyvavusių mokytojų (N=11 t. y. 27.5% visiškai sutinka; N=9 t. y. 22.5% sutinka) mano, kad nėra tikslinga jiems be muziejaus edukatoriaus

organizuoti veiklas muziejuje. Daugiausiai respondentų, net 35 % (14) su šiuo teiginiu nei sutiko, nei nesutiko. Tik 4 (10 %) respondentai teigė, kad tikslinga mokytojams veiklas vykdyti muziejuje be edukatoriaus ir 2 (5 %) į šį klausimą negalėjo atsakyti. Paaiškėjo, kad mokytojai ne ypatingai gerai vertina savo gebėjimus organizuoti integruotas pamokas muziejuje be darbuotojų pagalbos. Dažniausiai respondentai (dažniausiai pasikartojanti reikšmė – 3) teigė, kad nei sutinka, nei nesutinka su šiuo teiginiu. 30 % (12) respondentų sutiko arba visiškai sutiko, 25% (10) nesutiko ir 12,5% (5) negalėjo atsakyti.

16 lentelė. Mokytojų žinios ir gebėjimai, kaip muziejinę edukaciją integruoti į ugdymo turinį

<i>Mokytojų žinios ir gebėjimai, kaip muziejinę edukaciją integruoti į ugdymo turinį</i>		<i>1 visiškai sutinku</i>	<i>2 sutinku</i>	<i>3 nei sutinku nei nesutinku</i>	<i>4 nesutinku</i>	<i>5 Visiškai nesutinku</i>	<i>6 Nežinau negaliu atsakyti</i>	<i>Vidurkis</i>	<i>Moda</i>	<i>Standartinis nuokrypis</i>
Išvelgiu, kurie muziejaus objektai/ekspozicijos/parodos gali būti panaudotos konkrečioms kompetencijoms ugdyti	N	18	20	2	-	-	-	1,60	2	,591
	Proc.	45 %	50 %	5 %	-	-	-			
Gebu/organizuoju integruotas pamokas muziejuje su darbuotoju pagalba	N	19	18	2	-	-	1	1,68	1	,917
	Proc.	47,5%	45%	5 %	-	-	2,5			
Gerai žinau artimiausių muziejų erdves/ekspozicijas/ parodas	N	12	22	6	-	-	-	1,85	2	,662
	Proc.	30 %	55 %	15 %	-	-	-			
Norėčiau daugiau/geriau išnaudoti muziejaus potencialą mokinių kompetencijų ugdymui	N	11	24	4	-	-	1	1,93	2	,888
	Proc.	27,5%	60 %	10 %	-	-	2,5			
Norėčiau dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose muziejų edukacijos tema	N	4	19	11	2	-	4	2,68	2	1,328
	Proc.	10 %	47,5%	27,5%	5 %	-	10			
Manau, kad nėra tikslinga mokytojams be muziejaus edukatoriaus organizuoti veiklas muziejuje	N	11	9	14	3	1	2	2,50	3	1,320
	Proc.	27,5%	22,5%	35 %	7,5%	2,5%	5			
Gebu/organizuoju integruotas pamokas muziejuje ir be darbuotoju pagalbos (kai muziejininkas suteikia tik patalpas)	N	3	9	13	10	-	5	3,25	3	1,373
	Proc.	7,5%	22,5%	32,5%	25%	-	12,5%			

Tyrimo rezultatai atskleidžia, kad nors mokytojai gana gerai pažįsta artimiausių muziejų erdves ir geba atpažinti, kokie objektai tinkami tam tikrų kompetencijų ugdymui, tačiau muziejinės edukacijos nelinkę organizuoti be muziejaus edukatoriaus pagalbos. Nors mokytojai norėtų geriau išnaudoti muziejaus potencialą mokinių ugdymui, tačiau tik kiek daugiau nei puse respondentų (N=23, t. y. 57,5 proc.) turi aiškų apsisprendimą, kad norėtų dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose apie muziejinę edukaciją. Tai anot Krucoff (2019), Sonmez ir Ozturk'o (2022), mokymai lavina mokytojų

gebėjimus integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo turinį, bei skatina išnaudoti muziejaus mokymosi potencialą individualiai be muziejininko.

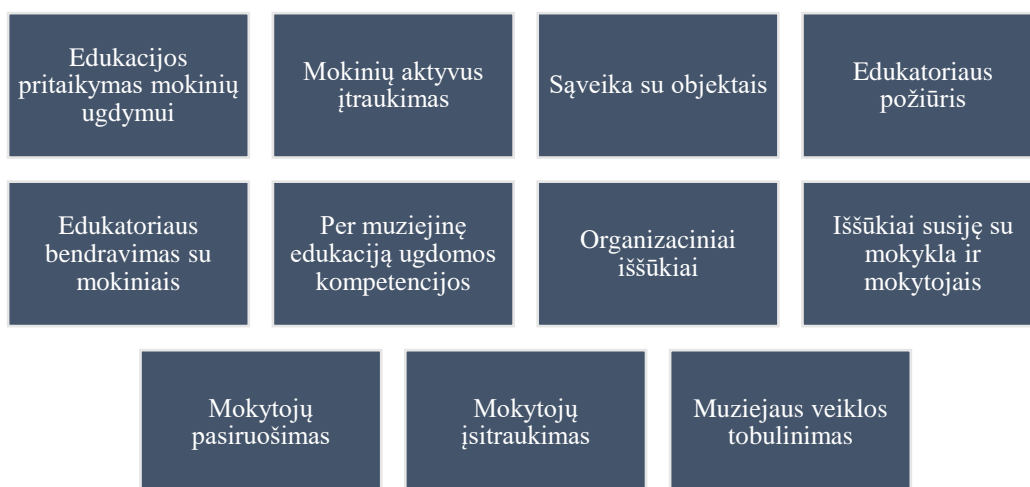
Mokytojų paklausta ar turės įtakos jų sprendimui dažniau integruoti muziejinę edukaciją į mokinių ugdymą, kaip bus pilnai pradėtos vykdyti atnaujintos ugdymo programos. 26 (65 proc.) mokytojos teigė, kad tikrai lankysis dažniau, 13 (32 proc.), kad gali būti, jog tai įtakos dažnesnį lankymąsi ir tik viena mokytoja pasakė, kad tai neturės įtakos sprendimui lankytis muziejuje. Galima teigti, kad atnaujinamos ugdymo programos skatins mokytojas mokinius atvesti į muziejų dažniau.

3.3. Interviu duomenų analizė

2023 metų balandžio mėnesį įvykdyti penkti pusiau struktūruoti interviu su X krašto muziejaus edukatorėmis.

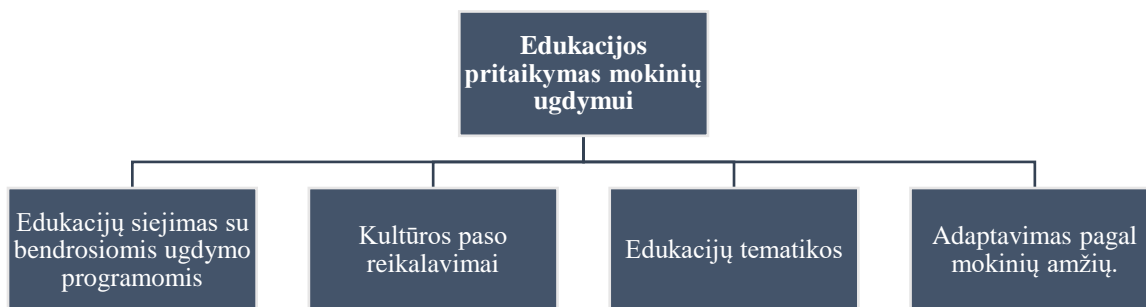
Interviu rezultatai. Interviu metu siekiama išsiaiškinti, kaip muziejuje vykdomos edukacijos pritaikomos mokinių ugdymui, kaip edukatoriai siekia išlaikyti mokinių aktyvų ugdymo procese, kokios kompetencijos ugdomos, su kokiais iššūkiais susiduria muziejininkai, kaip jie vertina mokytojų pasiruošimą ir įsitraukimą, bei ką būtų galima muziejuje tobulinti edukacijos srityje.

Siekiant nustatyti mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją ypatumus X krašto muziejuje, analizuojami duomenys suskirstyti į 11 kategorijų (žr. 12-tą pav.). Duomenų analizės lentelė su kategorijomis, jų subkategorijomis ir patvirtinančiais teiginiais pateikta 4 priede.

12 pav. Mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją X krašto muziejuje ypatumų kategorijos

Edukacijos pritaikymas mokinių ugdymui. Pirmąją kategoriją siekta atskleisti, kaip muziejaus darbuotojai organizuoja muziejinę edukaciją, kaip ją taiko mokinių ugdymui, kaip sieja su bendrojo ugdymo programomis, nes Astuti ir kt. (2021) teigimu, labai svarbu, kad klasėje įgytos žinios būtų siejamos su muziejuje atliekama praktika. Ši kategorija išskiriama į 4 subkategorijas (žr. 13-tą pav.).

13 pav. Edukacijos pritaikymo mokinių ugdymui kategorijos subkategorijos

Pirmoji subkategorija – *edukacijų siejimas su bendrosiomis ugdymo programomis*. Tyrimo rezultatai rodo, kad X krašto muziejuje kol kas kryptingai edukacija nėra siejama su bendrosiomis ugdymo programomis. „*Tačiau yra buvę tokių atvejų, kad parodos susidubliavo su tuo, ką vaikai mokosi mokykloje. Dėl to mes sulaukdavom neįtikėtino tų parodų pasisekimo*“ (R3). Ypač laikinos parodos, kurios atliepia bendrojo ugdymo programų turinį, aktyviai lankomos ir mokytojai noriai naudojami šia galimybe. Daug mokykloje dėstomų istorijos temų atliepia šiuo metu vykdomos edukacijos, tad tereikia mokytojo noro čia ateiti ir pasinaudoti siūloma galimybe. Muziejaus aplinkos panaudojamos net tik istorijos pamokoms, nes čia galima vykdyti integruotas geografijos, užsienio kalbų, lietuvių kalbos, muzikos ir kitas pamokas. Tyrimo dalyvė įvardina, kad <...> *jeigu nori kokią senovišką dalyką parodyti, tu pataikysi visada 100 proc., bet kokių atveju į formalųjį ugdymą*“ (R1). Galima teigti, kad nors specialiai edukacijos nėra siejamos su ugdymo programomis, tačiau tai pavyksta susieti. Tai daugiau galima įvardinti sutapimu, su tuo ką mokiniai mokosi mokykloje. Tačiau akivaizdu, kad muziejuje ryškėja požiūris, kad tai daryti yra reikalinga.

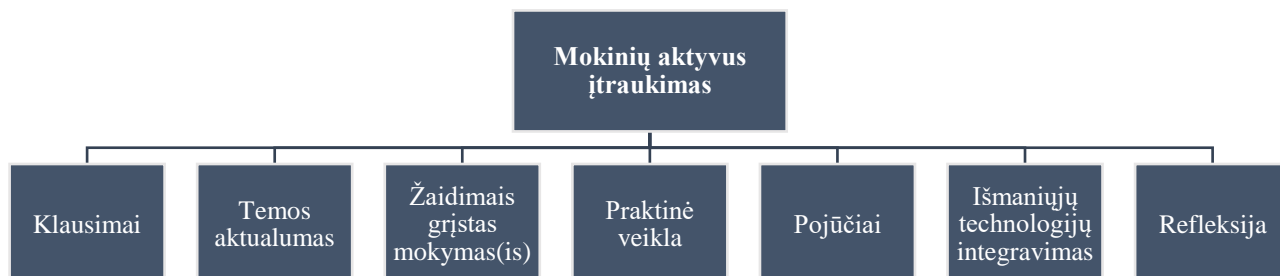
Kultūros paso reikalavimai – antroji išskirta subkategorija. Panašu, kad siekiamybė edukaciją įtraukti į kultūros paso programą, skatina muziejininkes edukacijų turinį sieti su bendrosiomis ugdymo programomis ar ieškoti sąlyčių. „*Jei edukacija nepateks į šią programą <...> didelė tikimybė, kad edukacija bus mažai lankoma*“ (R5). Kai edukacija yra įtraukta į kultūros pasą, mokytojai nesusiduria su finansinėmis problemomis dalyvauti mokamose veiklose.

Edukacijų tematikos – trečioji išskirta subkategorija. Galima teigti, kad edukacijų tematikas diktuoja X krašto muziejaus ir jo padalinių turinys. Edukacijos būna apie krašto tradicijas (etnografiją), istoriją, menus. Pasak tyrimo dalyvės, tai turi būti susiję ir su muziejaus vertybėmis: „*žavėjaisi edukacijom, kurios turi, pavyzdžiui, gilią prasmę, tokį atminties momentą, aš manau, kad ši dar yra tokia siekiamybė, nes dar yra edukacijos srityje labai didelio „plavinėjimo“ ir kopijavimo*“ (R3). Žinoma, daugybė muziejų atliepia panašias tematikas, kaip istorija, etnografija ir kt. Taigi, muziejininkai turėtų remtis muziejaus vertybėmis ir ieškoti unikalumo, prasmės, kas leistų sukurti išskirtines edukacijas.

Paskutinė išskirta subkategorija – *adaptavimas pagal mokinių amžių*. Muziejaus darbuotojos tas pačias muziejaus edukacijas siekia pritaikyti skirtingoms mokinių amžiaus grupėms. Kaip teigia viena iš tyrimo dalyvių: „*<...> Klausimus įvairius skiriu, žiūrint pagal vaikų amžių, kokie ateina – lengvesnius, o jei ateina vyresnės klasės, tai sunkesnius ar daugiau.*“ (R2). Ta pati tendencija išryškėja ir kitoje edukacinėje veikloje: „*Ką galima kalbėti su dvyliktokais, su suaugusiais tai, žinoma, su ta pačia terminologija apie tą patį nekalbėsi penktokui, šeštokui. <...> kaip ir ekskursijų vadovė aš turiu prisitaikyti prie lankytojų amžiaus, juos sudominti pagal jų supratimą*“ (R4). Vadinasi

edukatorės siekia prisitaikyti prie mokinio amžiaus, jų turimų žinių ir gebėjimų, kad vaikas būtų pajėgus susidoroti su jam skirta užduotimi.

Mokinių aktyvus įsitraukimas. Vykiant edukacijas svarbu išlaikyti mokinį aktyvų viso ugdymo proceso metu. Kaip jau anksčiau aprata (1.2. poskyryje) edukacija dažniausiai susideda iš dviejų dalių – teorinės ir praktinės. Tyrimo metu, siekta išsiaiškinti, kokių veiklų, priemonių edukatoriai imasi, kad mokiniai būtų įsitraukę nuo pradžios iki galo. Išanalizavus interviu duomenis, išskirtos 7 subkategorijos (žr. 14-tą pav.)

14 pav. Mokinių aktyvaus įsitraukimo kategorijos subkategorijos

Pirmoji subkategorija – *klausimai*. Pasak muziejaus edukatorių dažniausiai mokiniams užduodami klausimai teorinėje edukacijos dalyje siekiant juos įtraukti į veiklas, pavyzdžiui, klausiant „*ką jūs žinot, ar girdėjot*“ (R2). Klausimai taip pat naudojami, siekiant paskatinti diskusijas, pasidalinti asmenine patirtimi. Tuomet vaikai įsitraukia ir „*pradedama dalintis senelių pasakojimais*“ (R4). Klausimų gali būti pačių įvairiausių, net ir „*viktorinos pobūdžio*“ (R4). Akivaizdu, edukatorės siekia, kad mokiniai nebūtų tik pasyvūs klausytojai ir stengiasi klausimais sužadinti mokinių susidomėjimą, paskatinti mokytis vieniems iš kitų.

Temos aktualumas per besimokančiųjų interesus – antroji subkategorija. Siekiant, kad mokiniai atidžiai klausytų ir būtų įdomu, edukatorės siekia temos aktualumo pasiteikiant pavyzdžius „*per jų asmeninę patirtį*“ (R3) bei „*su jų šeima*“ (R1). Pateikiant informaciją su tokiais pavyzdžiais mokiniai išlieka aktyvūs, „*pradedama patys pasakoti, pradedama lyginti*“ (R1). Lyginimas su jais pačiais, pasak tyrimo dalyvių, skatina mokinių įsijautimą į tą laikotarpį ar istorinį įvykį: „*<...> sakau <...> jūsų visą klasę uždaro į vagoną. Veža, veža dieną – dvi. <...> ir pradedama diskutuoti*“ (R4). Pavyzdžiai gali ne tik padėti įsivaizduoti, kaip buvo anksčiau, bet tuo pačiu ir skatinti mąstyti apie pačių mokinių veiksmus, kurie turi ir turės įtakos ateityje. Viena tyrimo dalyvė pateikė pavyzdį, kaip naudoja vaizdines priemones padedančias mokiniams suprasti jų ir visos žmonijos aplinkos teršimo pasekmes: „*pasakodama, pamažu į švarų vandenį pradėjau pilti įvairius skysčius, mesti šiukšles <...>. Vaikai dalinosi savo pastebėjimais, kaip jie nesusimąsto, kaip kiekvienas teršiam*“ (R5). Galima teigti, kad tokiu būdu skatinama ir mokinių motyvacija mokytis, nes pasak Fazzi'io ir Lasagabaster'io (2021), svarbu, jog mokymo turinys būtų aktualus besimokantiejiems.

Žaidimais grįstas mokymas(is) – trečioji išskirta subkategorija. Siekiant mokinį išlaikyti aktyvų, edukatorės dažnai naudoja žaidimus. Skiriasi tik žaidimo formos: būna pats mokymosi procesas „*žaidybine forma*“ (R2); turinio pateikimas vaikus įtraukiant į „*vaidmenų žaidimą*“ (R5); edukaciją paverčiant „*spektakliu*“ (R4) ar naudojant „*krašto <...> žaidimų, ratelių*“ (R1). Žaidimas edukacijoje taip pat naudojamas, siekiant skatinti vaizduotę, kad mokiniai labiau įsijaustų ir suprastų tam tikrą įvykį ar istorinį laikotarpį. Edukatorė pateikia pavyzdį, kaip žaidybine forma perteikia baisias sąlygas, kurias patyrė tremtiniai vykdamai į Sibirą vagonais. „*Tai aš juos į kitokį kampą suspaudžiu ir sakau, dabar sėskitės. <...> jie bando irgi taip susėsti*“ (R4). Pasak tyrimo dalyvės tai padeda mokiniams

„įsivaizduoti ir suprasti tą visą siaubą“ (R4). Galima teigti, kad žaidimas edukacijoje X krašto muziejuje naudojamas gana dažnai ir tai yra būdas nuotaikingai, įtraukiančiai mokytis, pažinti krašto kultūrą.

Praktinė veikla – ketvirtoji subkategorija. Kaip jau aptarta anksčiau, būtent praktinė veikla yra kaip viena iš viena iš edukacijos dalių. Žinoma, skiriant mokiniams praktinę veiklą, ko gero nebereikia daug galvoti apie papildomas priemones ar būdus, kaip įtraukti mokinį. Svarbiausia, kad pati suplanuota veikla būtų patraukli ir užtikrintų mokinio aktyvumą. Pasak vienos tyrimo dalyvės, praktinė veikla daugiausiai siejama su „*amatu*“ (R1), tai įtakoja metų laikai ir lietuvių šventės. Edukatorės naudoja korteles su klausimais, siedamos teorines žinias su praktine veikla. Tyrimo dalyvės teigia, kad visada pasitelkia „*kūrybinės užduotys*“ (R5), tai yra: mokiniai „*emblemas paišosi <...> apygardos ir slapyvardžius kuriasi*“ (R4); „*stato piliakalnius, gynybinius įtvirtinimus, apkasus*“ (R2); „*darom kaukes*“ (R1). Pažvelgus į X krašto muziejaus interneto puslapyje esančius edukacijų aprašymus, matyti, kad daugumoje jų vyksta kūrybinės užduotys. Užduotys rengiamos atsižvelgiant į mokinių amžių, kad jie būtų pajėgūs susidoroti su jomis.

Penktoji subkategorija – *pojūčiai*, kuriuos pasak dalyvių svarbu suaktyvinti edukacijos metu. Pirmoji dalyvė teigia, kad visada duoda „*čiupinėti, uostyti, vertinti, <...> atspėti*“ (R1), nes svarbu suaktyvinti viską „*lietimą, regą, klausą*“ (R1). Anot kitos dalyvės, būtina „*lavinti taktilinius pojūčius*“ (R2). Panašu, kad pojūčius aktyvinti edukatorės siekia tiek teorinėje, tiek praktinėje veikloje.

Technologijų integravimas – šeštoji subkategorija. Siekiant aktyvaus mokymosi, technologijos vis dar labai mažai muziejuje naudojamos užduočių atlikimui. Tik viena respondentė įvardino dvi savo vedamas edukacijas, kuriose naudojamos mobiliosios technologijos ir interaktyvios priemonės. Vadinasi šiuo aspektu muziejuje yra kur tobulėti, nes pasak Chen'o ir Lai (2021), išmaniųjų technologijų naudojimas, skatina norą tyrinėti muziejų ir didina motyvaciją mokytis.

Refleksija – paskutinė subkategorija. Edukatorių teigimu, „*būtinai edukacijos pabaigoje refleksija*“ (R3) turi būti. Tačiau pasak kelių tyrimo dalyvių ji vyksta tik jei yra laiko ir mokytojas neskuba išeiti. Labai gerai „*jeigu po edukacijos padaro pats mokytojas irgi kažkokios esmės aptarimą mokykloje <...> nes vis tiek įtvirtina tas žinias*“ (R3). Akivaizdu, kad refleksija muziejuje vyksta ne visuomet. Refleksija neretai priklauso nuo mokytojo pasirinkimo, daryti ją grįžus ar ne. Refleksiją galima įvardinti, kaip edukacijos dalį, kurioje mokinys įtvirtina savo žinias, išsako mintis. Tačiau tai galima įvardinti ir kaip būdą, kad mokinys išliktų aktyvus ir įsitraukęs iki pat paskutinės edukacijos akimirkos.

Sąveika su objektais. Muziejuje yra įvairių eksponatų, kuriais naudinga papildyti ugdymo procesą. Svarbiausia, kad edukatorius tiksliai žinotų kokių tikslu juos naudoja (Burritt, 2018). Pagal edukatorių pasisakymus, kokių tikslu naudojami objektai X muziejuje, galima išskirti 3 subkategorijas (žr. 15-tą pav.).

15 pav. Sąveikos su objektais kategorijos subkategorijos

Pirmoji subkategorija – *kritiniam mąstymui ugdyti*. Akivaizdu, kad respondentės vesdamos ekskursiją ar pristatinėdamos teorinę edukacijos dalį, per objektus skatina mokinių kritinį mąstymą. Tai atsispindi edukatorės pateiktame pavyzdyje, kur mokinių prašoma apžvelgti visus eksponatus ir juos pagal tematiką sugrupuoti. Eigoje išskiriamos eksponatų kategorijos ir pagal tai mokiniai daro išvadas. Taip pat mokiniai skatinami pasakyti „*ką jie mato objektuose*“ (R5) ir argumentuoti. Krantz ir Downey (2021) teigia, kad nuomonės argumentavimas ugdo kritinį mąstymą.

Objektinis mokymas taikomas siekiant *emociniam įsitraukimui skatinti* – kas įvardijama, kaip antroji subkategorija. Muziejuje eksponatai padeda mokiniams labiau pajauti ryšį su seneliais ar proseneliais. Latham ir Simmons'o (2019) teigimu, eksponatai svarbūs dėl jų sąsajų su žmonėmis, kurie tuos daiktus naudojo ir padeda išvelgti prasmingus žmonių ir daiktų ryšius (Latham, Simmons, 2019). Tai matyti iš vienos tyrimo dalyvės pateikiamo pavyzdžio, kada ji kalbėdama apie tremtį, sudėvėtas tremtinių maldaknyges lygina su mokinių telefonais ir aiškina, kaip buvo sunku, kaip malda padėjo išgyventi. Mokiniai bando geriau įsijausti ir suprasti kiek „*jie dirba su telefonu, kiek jų seneliai tą maldaknygę skaitė, vartė ir stiprybės sėmėsi*“ (R4). Palyginimas su šiais daiktais, formuoja gilesnį supratimą, kokia ta maldaknygė buvo reikalinga sunkiu metu. Taip pat, muziejuje eksponatai naudojami siekiant, kad mokiniai patys išsakytų „*kokius jausmus kelia*“ (R5) pamatytas meno kūrinyse. Vadinas muziejaus edukatorės stengiasi per objektus skatinti mokinių emocinį įsitraukimą, kad pajautų ryšį su praeities kartomis ar patys objektai juos emociškai paveiktų.

Tiesioginės informacijos skaitymas – trečioji subkategorija. Dauguma eksponatų yra pirminiai istoriniai šaltiniai, kuriuose galima tiesiogiai perskaityti tam tikrą informaciją. Mokiniai lankydami muziejuje ir apžiūrėdami parodų turinį ar nuolatinės ekspozicijas, skatinami papasakoti „*ką išvelgė, ką naujo sužinojo*“ (R5) eksponatuose. Muziejaus objektai dažnai naudojami organizuoti integruotoms pamokoms, kur jie tarnauja ir kaip pasakojimo iliustracija. Pavyzdžiui apie tarpukario „*socialines sąjungas*“ (R2) vaikai mokėsi žiūrėti tarpukario vėliavų parodą. Šiuo atveju tiesioginė informacija slypi pačioje vėliavoje, t. y. užrašai, vaizduojami simboliai, spalvos ir kt. Pati vėliava pateikia pirminę informaciją apie buvusią socialinę sąjungą ir puikiai iliustruoja edukatoriaus pasakojimą.

Edukatoriaus požiūris. Didžiąją dalimi, kokią patirtį mokinys patirs muziejuje lemia edukatorius, nes būtent jis organizuoja ir vykdo edukacinę veiklą. Dorfsman'o ir Horenczyk'io (2018) daugiakultūrio patirinio mokymo muziejaus edukacijos modelį (aparta 1.2.2 skyrelyje), galima pritaikyti analizuojant edukatorių požiūrį ir atskleisti, kokioms mokinių patirtims skiriami prioritetai. Pagal Dorfsman'o ir Horenczyk'io (2018) modelį, išskiriamos 3 subkategorijos (žr. 16-tą pav.).

16 pav. Edukatoriaus požiūrio kategorijos subkategorijos

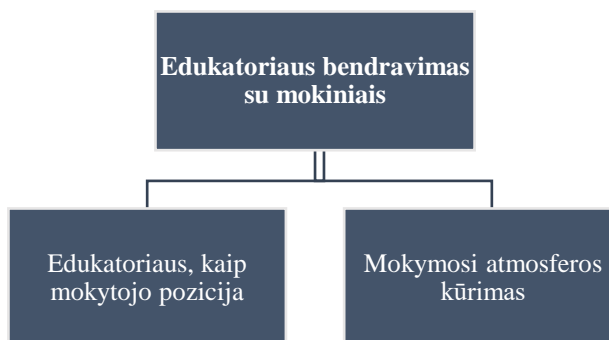
Meninis – emocinis edukatoriaus požiūris pasižymi X krašto muziejuje ryškiausiai. Visos respondentės akcentavo emocijų svarbą. Mokiniai daugiausiai išsineša patirtos emocijos „*ir tik prie emocijos biški informacijos*“ (R1). Emociniai jausmai įvardijami „*pirmu numeriu*“ (R3). Pasak vienos tyrimo dalyvės, kūrybinę veiklą atlikdami mokiniai turi atsipalaiduoti, išlaisvinti mintis ir pabūti „*be jokio streso*“ (R5). Taip pat, veiklose mokiniai skatinami „*pasidalinti, kokius jausmus patyrė*“ (R4). Mokinių emocijos, edukatorėms labai svarbios. Pradedant nuo to, kad jie labiau įsijaustę ir per emociją įgytų tam tikros informacijos ir baigiant tuo, kad vaikai pasidalintų savo emocijomis, kurias patyrė veiklos metu.

Tapatybės – kultūrinis požiūris yra antroji subkategorija. Pagal Dorfsman‘ą ir Horenczyk‘į (2018), šiuo požiūriu emocijos taip pat svarbios, tačiau didesnis dėmesys savo ir kitos kultūros pažinimui bei empatijos ugdymui. Pasak vienos tyrimo dalyvės, edukacijoje svarbus pats turinys, tai yra „*kultūrinis identitetas*“ (R2). Kitos tyrimo dalyvės teigimu, edukacijos metu, siekiama ugdyti „*pasitikėjimą vienas kitu ir pagarbą*“ (R1). Svarbu ugdyti empatiją ir formuoti mokinių supratimą, kad visos tautos žmonių negalima vienareikšmiškai smerkti dėl visuomenėje vyraujančių požiūrių ar įsitikinimų. Vienos edukatorės teigimu, svarbu suprasti tam tikrų įvykių istorinį kontekstą ir priežastis. Tiek lietuviai, tiek rusai ar vokiečiai nebuvo vien tik blogi ar geri žmonės antrojo Pasaulinio karo metu. Buvo visokių atvejų. Gerus žmones blogais „*pavertė karas*“ (R4). Pasak kitos tyrimo dalyvės, prasmingos patirtys turi būti „*susijusios su muziejaus tikslais, su vertybėmis*“ (R3). Šiuo požiūriu, muziejus yra atminties institucija, kuri saugo paveldą ir jį reprezentuoja. Čia atveriamos plačios galimybės kultūros pažinimui. Galima teigti, kad tapatybės – kultūrinis edukatorių požiūris yra taip pat stipriai pasireiškiantis X krašto muziejuje.

Trečioji subkategorija yra *akademinis – edukacinis* požiūris. Pasak Dorfsman‘o ir Horenczyk‘io (2018) čia daugiausiai dėmesio skiriama naujų žinių įgijimui ir tiesioginės informacijos perskaitymui (Dorfsman, Horenczyk, 2018). Galima teigti, kad šis požiūris mažiausiai vyrauja X krašto muziejuje, nes tik vienos dalyvės teigimu „*labai svarbu, kad vaikai įgytų naujų žinių*“ (R5). Žinoma, tai nereiškia, kad kitu požiūriu nėra įgyjama naujų žinių, tačiau akademinis – edukacinis požiūris teikia pirmenybę informacijai, kuri tiesiogiai gaunama iš muziejaus eksponatų ar veiklos.

Apžvelgus visus tris edukatoriaus požiūrius, akivaizdu, kad emocinis – meninis požiūris pasireiškia ryškiausiai, dėl to edukatorius bet kurioje veikloje, siekia, kad būtų sužadintos mokinio emocijos ir dalį jų išsineštų su savimi. Tapatybės – kultūrinis edukatoriaus požiūris pasireiškia, jei veikla orientuota į istorijos ir kultūros pažinimą. Vadinasi edukacijos tema įtakoja ir edukatoriaus požiūrį.

Edukatoriaus bendravimas su mokiniais. Uppin ir Timoštšuk (2022) teigimu, svarbu, kad edukatorius gebėtų bendrauti su mokiniais, būtų taktiškas ir empatiškas (plačiau aptarta 1.1 poskyryje). Išanalizavus interviu duomenis, galima išskirti šios kategorijas dvi subkategorijas (žr. 17-tą pav.).

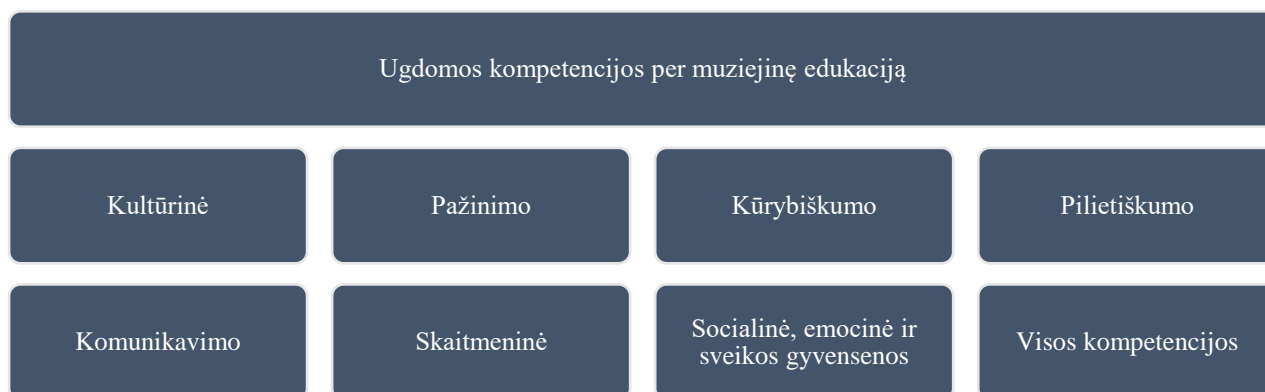

17 pav. Edukatoriaus bendravimo su mokiniais kategorijos subkategorijos

Edukatoriaus, kaip mokytojo pozicija – pirmoji subkategorija. Tyrimo metu paaiškėjo, kad edukatorės pasirenka „*tokią psichologinę strategiją, kad aš esu lygi su jais*“ (R3), pabando tapti tuo pačiu, kaip „*drauge, kaip ir lydere*“ (R4). Edukatorėms reikšminga, kai mokiniai „*pradedą dalintis savo gyvenimo detalėmis apie mokyklą, šeimą, draugus*“ (R5). Siekiama, kad mokiniai negalvotų, kad edukatorė yra „*mokytojos analogas*“ (R3). Taip bendraujant, juos iškaustant „*mokiniai jaučiasi svarbūs*“ (R5). Dovydaitienės (2020) teigimu, svarbu mokinius išklaudyti, nes tai skatina mokinių pasitikėjimą (Dovydaitienė, 2020). Taigi, tokia edukatorių pozicija – tapti draugu, lyderiu, bet ne mokytoju, gali būti sveikintina, nes mokinys muziejuje turi jaustis, kitaip nei klasėje.

Mokymosi atmosferos kūrimas – antroji subkategorija. Edukatorius elgesys iš dalies nulemia ir mokymosi atmosferos sukūrimą. Netaktiškas elgesys gali sukurti nemalonę mokymosi patirtį (plačiau aptarta 1.1 poskyryje). Edukatorių teigimu, džiugu, kai mokiniai muziejuje nebijo „*jaučiasi gerai*“ (R3), „*jaukiai, motyvuotai*“ (R5). Edukatorės stengiasi sukurti tokią atmosferą, kad mokiniai „*pasijustų kaip namuose <...>laisvai, atsipalaidavę*“ (R1). Tuo pačiu siekiama, kad mokiniams „*geras įspūdis paliktų apie muziejų*“ (R2). Taigi, saugios ir jaukios aplinkos X krašto muziejuje kūrimas, sukurią teigiamą mokymosi atmosferą, kuri skatina mokinių motyvaciją mokytis.

Ugdomos kompetencijos per muziejinę edukaciją. Interviu metu, siekta išsiaiškinti, kokias kompetencijas muziejuje ugdo edukatorės. Kompetencijų ugdymo subkategorijos sudaromos remiantis kompetencijomis, kurios išskiriamos bendrosiose ugdymo programose (žr. 18-tą pav.)

18 pav. Ugdomų kompetencijų per muziejinę edukaciją kategorijos subkategorijos

Kultūrinė kompetencija – pirmoji subkategorija. Pagal kultūrinės kompetencijos apibrėžimą reikalingas kultūrinės savimonės ugdymas turi būti grindžiamas žiniomis (Kultūrinė kompetencija, 2021). Akivaizdu, kad muziejuje yra plačios galimybės lietuvių kultūros tyrinėjimui. Šios kompetencijos ugdymo formas galima išvelgti pirmosios tyrimo dalyvės teiginyje, kuri sako „<...>rateliai, linksmybės, nes etnokultūra yra – žmogus dirbo tuo pačiu dainavo, prigrojo. Ir visa tai lėmė, kad mes kuriam edukaciją, kad būtų fonas – dirba ir tada tuo pačiu turi dainuoti, šokti“(R1) Vadinasi pažindami etnokultūrą, mokiniai formuoja savo kultūrinį identitetą, kurį gali išreikšti dainuodami, šokdami ir atlikdami tam tikrą amatą. Galima teigti, kad muziejuje ugdomas kultūrinis sąmoningumas, pavyzdžiui pasitelkiant tautosaką ir analizuojant, kaip prasmė pasireiškia šiomis dienomis „<...>ką reiškia tai seniau toks pasakymas, ir ką reiškia dabar“(R5). Pastaroji kompetencija ugdoma pasitelkiant ir laikinas parodas, „*tiesk teminėmis edukacijomis ir pan.*“(R5).

Pažinimo kompetenciją, muziejininkų teigimu, atliepia visos edukacijos „<...> nes tų istorinių žinių ateina su kiekviena edukacija ir jas mokiniai įgyja“(R2). Pastaroji kompetencija, anot vienos tyrimo dalyvės yra pagrindinė „<...> dar kol kas, daug skiriam tai pažinimo, pirminei informacijai“(R3). Edukacijos teorinėje dalyje dažnai pateikiama informacija apie krašto kultūrą ir istoriją. Visų tyrimo dalyvių teigimu, pažinimo kompetencija ugdoma suteikiant mokiniams tiesioginių žinių.

Kūrybiškumo kompetencijos ugdymą edukacijos metu, tiesiogiai įvardino trys tyrimo dalyvės. Kūrybiškumo kompetencija ugdoma kada vyksta „*kūrybinis procesas*“(R5), kada mokiniai gali tai daryti laisvai „*ką jie nori*“(R2) yra „*lavinami meniniai gebėjimai, skatinama vaizduotė*“(R2). Kūrybiškumas skatinamas, kada vaikai piešia ir kitaip išreiškia savo kūrybines mintis pavyzdžiui „*slapyvardžius kuriasi, ir priešai sako, ir visa kita.*“(R4). Galima teigti, kad kūrybiškumo kompetencija muziejuje ugdoma pasitelkiant kūrybines užduotis, kuriose vaikai laisvai gali pasireikšti, išlaisvinti savo vaizduotę.

Pilietiškumo kompetencija. Keturios tyrimo dalyvės įvardino, kad ugdo pilietiškumo kompetenciją ir tai labiausiai pasireiškia per pasididžiavimo ir meilės savo kraštui diegimą. Pasididžiavimas savo kraštu skatinamas kalbant apie „*krašto istorijos temas*“(R5), o meilė diegiama per „*tradicijas*“(R1). Galima teigti, kad muziejuje mokantis apie istoriją ir kultūrinės tradicijas formuojamas kultūrinis identitetas, mokiniai geriau supranta savo šaknis, šalies istoriją ir taip ugdoma pilietiškumo kompetencija. Tai sutampa su Malinov'o ir kt. (2017) teiginiu, kad kultūrinė veikla ir istorinės žinios skatina mokinių patriotiškumą.

Komunikavimo kompetencija edukacijų metu, pasak respondenčių ugdoma skatinant vaikų bendradarbiavimą, kai mokiniai „*dirba komandom, komunikuoja*“(R3), kai yra prašomi „*kalbėti, išreikšti mintis, pagrįsti nuomonę*“(R5). Vienos tyrimo dalyvės teigimu, komunikavimo kompetencijai ugdyti muziejuje, gali sudaryti sąlygas ir patys mokytojai, kai muziejus pasitelkiamas kaip kita erdvė, klasėje atliktų užduočių pristatymui „*šitoj parodoj jie dar kartą pristatė savo pranešimą*“(R4). Vadinasi, komunikavimo kompetencijos ugdymas X krašto muziejuje labiausiai pasireiškia per diskusijas ir pristatymus.

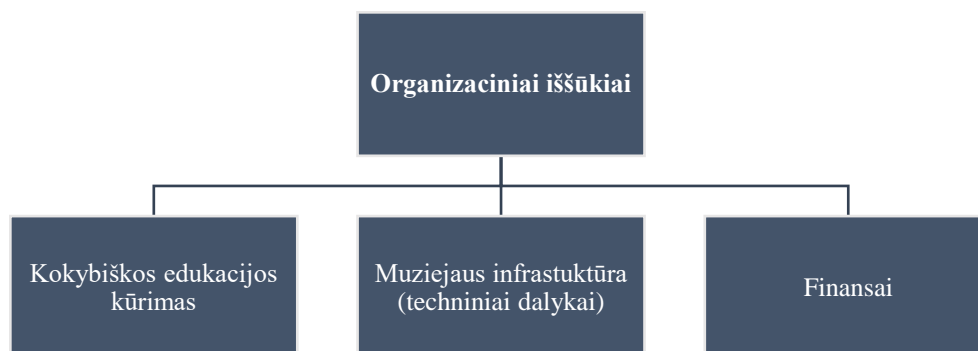
Skaitmeninė kompetencija, ko gero, mažiausiai ugdoma muziejuje. Tik viena respondentė įvardino, kad naudoja technologijas ir skaitmeninį turinį užduotims atlikti „*viena kategorija klausimų yra, kur jie ieško virtualiam ture, tai pagal išmaniuosius savo įrenginius.*“(R2). Viena edukatorė teigė, kad skaitmeninę kompetenciją ugdo, kai naudoja technologijas ir reikia „<...>*kažkokio vaizdo rodyti ar skaidres. Ar kažkokią muziką <...> paleisti.*“ Tačiau skaitmeninės kompetencija ugdymui vargu ar

užtenka technologijų naudojimo turiniui pateikti. Jau analizuojant aktyvaus mokinių įsitraukimo kategoriją, paaiškėjo, kad technologijos X krašto muziejuje nėra dažnai naudojamos edukacijoje, todėl akivaizdu, kad ir skaitmeninės kompetencijos ugdymas čia mažiausiai atliepiamas.

Socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencija ne ypač buvo akcentuojama interviu metu. „Šiek tiek galima prijungti ir socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetenciją. Tai čia būtent kalbame apie emociją“ (R2). Viena tyrimo dalyvė pastebėjo, kad daugiau dėmesio reiktų skirti „emociniam intelektui, bendradarbiavimui grupėje, kad edukacijos metu mokinys atrastų save kitoki negu formalioje aplinkoje“ (R3). Galima teigti, kad muziejuje labiausiai išryškėja emocinės kompetencijos svarba.

Visos kompetencijos. Respondenčių teigimu, muziejuje galima ugdyti visas kompetencijas, tačiau „ne visas vienu metu“ (R2). Skirtingose edukacijose kompetencijos „kažkur labiau vienos išsiskiria. <...> visą laiką per pamoką 2 – 3 sukonkrečini“ (R4) ir tai priklauso „nuo pristatomos temos ir veiklų“ (R5). Galima teigti, kad per muziejinę edukaciją siekiama ugdyti visas kompetencijas, tačiau X krašto muziejuje išryškėjo prioritetas pažinimo kompetencijos ugdymui. Taip pat muziejuje gana dažnai siekiama ugdyti pilietiškumo, kūrybiškumo, kultūrinę ir komunikavimo kompetencijas. Mažiausiai siekiama ugdyti skaitmeninę, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetencijas.

Organizaciniai iššūkiai. Tyrimo metu identifikuotas ne vienas iššūkis, su kuriais edukatorės susiduria organizuojant ir vykdant muziejinę edukaciją. Visų pirma bus aptarti organizaciniai iššūkiai, kuriuos galima suskirstyti į 4 subkategorijas (žr. 19-tą pav.)

19 pav. Organizacinių iššūkių kategorijos subkategorijos

Kokybiškos edukacijos kūrimas – pirmoji subkategorija. Kiekviena organizuojama edukacija yra kaip iššūkis, kaip ją praveisti įdomiai, kad dalyviai susidomėtų „užsikabintų“ (R1). Pasak vienos tyrimo dalyvės, muziejuje prioritetas teikiamas ne edukacijai, o renginiams, dėl to nukenčia ir edukacijos kokybė, o „reikalavimai kyla, administravimas sudėtingėja, situacija kultūros lauke kinta ir reik reaguoti edukacijai į tai“ (R3). Nekokybiškų edukacijų kūrimą, gal įtakoti būtinybė jas kurti „nes reikia praplėsti paslaugų sferą“ (R5) ir tokiu atveju edukatoriai kuria jas kaip, kas išmano, nes niekas nemokina, kaip tai daryti. Vadinasi iššūkis yra net tik kūrybinis, kaip sukurti kokybišką patrauklią, mokiniams įdomią edukaciją, bet ir tai, kad nėra pakankamai skiriama organizacijoje dėmesio edukacijų kūrimui, metodologijos parengimui, edukatorių kompetencijų kėlimui.

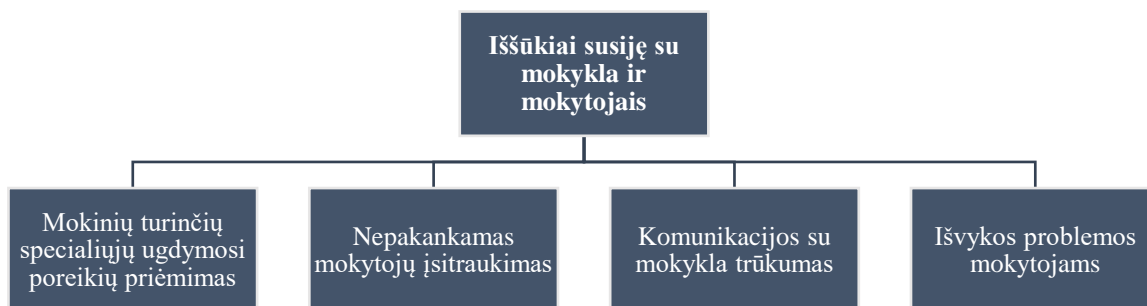
Muziejaus infrastruktūra (techniniai dalykai) – antroji subkategorija. Kadangi X krašto muziejus įsikūręs paveldo objekte, todėl ne visur yra galimybės įrengti lifthus ir visų erdvių pritaikyti neįgaliesiems, dėl to asmeniui „su neįgaliojo vežimėliu, <...> negalėčiau <...> edukacijos praveisti“ (R2). Panašią problemą įvardina ir kita tyrimo dalyvė, kurios teigimu trūksta „patogių stalų, kur

vaikai galėtų prie jų patogiai dirbuotis. Trūksta erdvės, kur tuos patogius stalus ir kėdes galėčiau sudėti“(R5). Iššūkių kyla, kai technika netikėtai sugenda ir reikia keisti edukacijos planą. Kalbant apie techninius dalykus, panašu, kad muziejaus erdvės tam tikrais atvejais tampa kliūtimi, kokybiškai organizuoti edukacinę veiklą ir ją pritaikyti visiems asmenims.

Finansai – trečioji subkategorija, kuri iš dalies įtakoja ir prieš tai aptartą iššūkį. Pasak respondentų, bandymai rašyti projektus ir gerinti muziejaus paslaugas ne visuomet duoda vaisių. Viena edukatorė apgailestavo, kad neskirtas finansavimas projektui, kurio „tikslinė auditorija būtų buvusi neįgalieji <...> būtų labai smarkiai kokybine prasme pasistūmėję į priekį“(R3). Kita edukatorė teigė, kad norisi „daugiau interaktyvumo, technologijų įtraukimo, ką būtų puikiai galima išnaudoti edukacijoje“(R5). Tačiau ir tokio pobūdžio teiktas projektas negavo finansavimo. Kokybiškai edukacijai vykdyti finansai turi didelę įtaką, kai yra galimybės sukurti patogią mokymosi aplinką. Jau minėta, kad X krašto muziejuje dar mažai naudojamos technologijos. Panašu, kad to priežastis yra finansai.

Pirmasis iššūkis, kaip sukurti kokybišką edukaciją, daugiau atliepia būtent pačio edukatoriaus gebėjimą ir kompetencijas, kaip sugalvoti ir pateikti edukaciją patraukliai. Tačiau visi likę iššūkiai sunkiai išsprendžiami vieno edukatoriaus pastangomis. Paskutinės dvi iššūkių subkategorijos viena kitą įtakoja. Jei nėra gaunamas pakankamas finansavimas, trūksta techninių ar ūkinių priemonių. Tačiau paveldo objekto ar erdvių trūkumo klausimas sunkiau sprendžiamas ir panašu, galima tik bandyti prisitaikyti prie esamų muziejaus erdvių, ką edukatorės ir daro.

Iššūkiai susiję su mokykla ir mokytojais. Išanalizavus interviu duomenis, paaiškėjo, kad įvairūs iššūkiai kyla susiję su mokykla ar mokytojais. Šiuos iššūkius galima suskirstyti į 4 subkategorijas (žr. 20-tą pav.).

20 pav. Iššūkių susijusių su mokykla ir mokytojais kategorijos subkategorijos

Mokinių turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių priėmimas – pirmoji išskirta subkategorija. Labai svarbu, kad mokytojai iš anksto įspėtų, jei bus tokių mokinių, nes tai padeda „nusiteiki psichologiškai ir pasiruoši tam“(R5), tačiau būna, kad mokytojai „tiesiog nepraneša iš anksto“(R2). O ir tokiems mokiniams atėjus „visiškai neįmanoma prognozuoti, <...>, kaip jie elgsis. Kas svarbiausia iš pedagogų ir nelabai kartais sulaukti pagalbos“(R2). Tai yra iššūkis ir dėl to, kad reikia keisti edukacijos planą, sutrumpinti teorijos dalį „ir lieka tik tas veiksmas“(R1). Vadinasi šią problemą būtų galima spręsti, jei mokytojai iš anksto informuotų ir tokius vaikus akylai prižiūrėtų. Viena edukatorė pastebi, kad negalią turintys vaikai „ateina su lydinčiais asmenimis, <...> bet tai nereiškia, kad jie yra kompetentingi, pasiruošę. Puikiai žinom, kad mokyklos tokių specialistų neruošia“(R2). Susidaro toks vaizdas, kad tai yra švietimo sistemos problema, nes ne visi mokytojų padėjėjai turi gebėjimų

dirbti su tokiais mokiniais. Tuo pačiu iškart išplaukia ir nepakankamo mokytojų įsitraukimo problema.

Nepakankamas mokytojų įsitraukimas – antroji subkategorija. Būna tokių mokytojų, kurie atėję į muziejų visiškai nereaguoja į mokinių elgesį, visą atsakomybę perleidžia edukatoriui. Vaikai kartais linkę elgtis nederamai. Kaip elgtis gražiai muziejuje mokiniams „*turi sakyti pedagogas prieš ateinant*“ (R2). Dėl to pasitaiko tokių atvejų, kai edukatoriai pasigenda mokytojų „*pagalbos*“ (R5) ypač, kaip mokytojų yra „*ne viena*“ (R5). Žinoma, negalima teigti, kad visi mokytojai nelinkę įsitraukti ir padėti edukatoriui, tačiau šis iššūkis pasitaikė jau ne kartą.

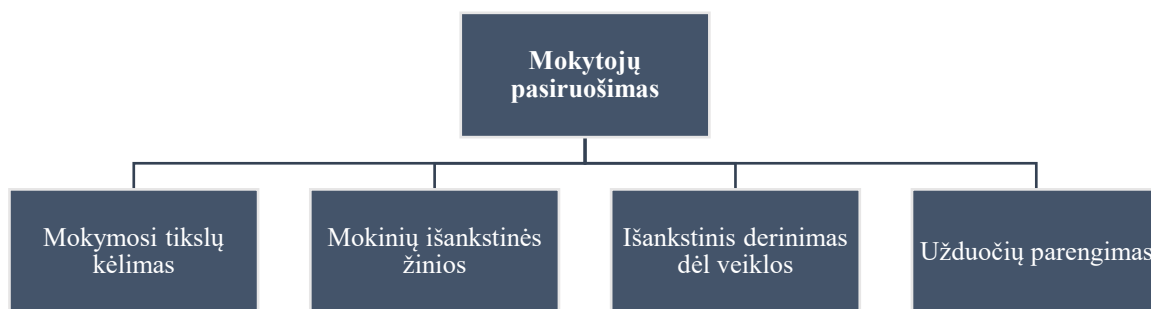
Komunikacijos su mokykla trūkumas, taip pat aktuali problema. Respondenčių teigimu, pasigendama išankstinio mokytojų derinimo. Dėl to „*dažnai blogi atsiliepimai ir kyla <...>, kad jie ateina nežinodami, į ką*“ (R2). Siekiant to išvengti, prieš ateinant mokytojai „*turėtų patys <...> išsiklausinėti, kokia tai bus veikla, kokių rezultatų tikėtis*“ (R2). Blogą patirtimi pasidalino viena edukatorė, kai mokytoja tiesiog informavo, kad ateis integruotos pamokos vesti muziejuje ir neprašė muziejininkės tam pasiruošti ar turinio pritaikyti prie pamokos tikslų. Atėjusi mokytoja buvo nepasiruošusi, dėl to muziejininkė tiesiog pravedė įprastą ekskursiją. Šiuo atveju vykusį pamoką visiškai nederėjo su ugdymo turiniu ir susidarė įspūdis, kad mokytojai „*tiesiog jau reikia kažkur tuos mokinius išsivesti*“ (R5). Galima, teigti, kad jeigu būtų buvusi sklandesnė komunikacija tarp mokytojos ir muziejininkės, būtų galima suorganizuoti kokybišką pamoką. Kita komunikacijos trūkumo problemos pusė, tai kad ne visuomet pavyksta prisikviesti mokytojų. Komunikaciniai kanalai nepadedą pasiekti mokytojų ir taip lieka neišnaudojamas muziejaus mokymosi potencialas. Pasak vienos edukatorės, „*leidžiam tą ir komunikacinę medžiagą, kad ateikit, kviečiam, nemokamai. Bet tiek, kiek dabar yra tų paslaugų teikiama, tikrai yra neišnaudojama*“ (R2). Vadinasi, iššūkių dėl komunikacijos trūkumo kyla ne vienas, pradedant nuo mokytojų prikvietimo į muziejų, baigiant mokytojų lūkesčių neišpildymu.

Išvykos problemos mokytojams – ketvirtoji subkategorija, kuri kelia muziejininkams iššūkių. Sunkumai, su kuriais susiduria mokytojai organizuodami išvykas, paaiškina, kodėl muziejininkams ne visuomet pavyksta prisikviesti mokytojus atvykti. Edukatorių teigimu, mokytojai guodžiasi, kad „*autobusams nėra pinigų*“ (R1). Mokytojai taip pat susiduria su mokyklos administracinėmis problemomis, kai reikia gauti „*direktoriaus įsakymus <...> vos ne dvi turi pamokas jungtis*“ (R2) ir pati mokyklos administracija neleidžia „*per dažnai išvažinėti*“ (R1). Tačiau, pasak vienos tyrimo dalyvės, „*čia yra jau mokyklų problema*“ (R2). Šiuo klausimu edukatorė išlieka optimistiška, nes atnaujinamos ugdymo programos bus orientuotos „*į muziejų pusę*“ (R2). Nemenkas iššūkis mokytojams, kaip išspręsti atvykimo į muziejų problemas, tampa iššūkiu ir muziejininkams, nes tai įtakoja mokytojų lankymosi dažnumą muziejuje.

Aptarti iššūkiai, kurie susiję su mokykla ir mokytojais, atskleidžia, kad kartais mokytojų nenoras ar vengimas įsitraukti bei reaguoti į esančią situaciją muziejuje, kelia edukatoriams nepasitenkinimą. Tačiau tai nereiškia, kad tokia problema vyksta kiekvieno vizito metu. Muziejininkai siūlo nemokamų paslaugų tikėdamiesi pritraukti daugiau mokinių, tačiau lankymosi dažnumą muziejuje įtakoja įvairūs mokyklos administraciniai reikalavimai ir finansai. Šiuo atveju, pradėjus pilnai vykdyti atnaujintas ugdymo programas, muziejininkai tikisi mokytojų suaktyvėjimo.

Mokytojų pasiruošimas. Edukacijos sėkmė priklauso ir nuo išankstinio mokytojo pasiruošimo (aptarta 1.2.1 skyrelyje). Interviu metu, muziejaus edukatorių paprašyta pasidalinti įžvalgomis, kaip

mokytojai ruošiasi prieš vizitą į muziejų. Šiai kategorijai galima išskirti 4 subkategorijas (žr. 21-ą pav.).

21 pav. Mokytojų pasiruošimo kategorijos subkategorijos

Mokymosi tikslų kėlimas mokiniams yra labai svarbus. Pirmiausia reikia žinoti ko norima „*praleisti laisvai laiką ar išmokti*“ (R5). Jeigu tikslas išmokti, tuomet svarbu „*ar jie ateina įtvirtinti žinias, ar jie ateina visiškai naujų dalykų sužinoti*“ (R2). Praktikoje būna, kad ne visi mokiniai žino, kokių tikslu atėjo, tačiau „*ką veiks. <...> visi 100 proc. tą žino*“ (R1). Akivaizdu, kad muziejininkės labai džiaugiasi matydamos, kai mokiniai žino, kokių tikslu atėjo ir jei yra reikalas, net specialiai tam pasiruošę. Kitu atveju, kai mokytojas nesiruošia ir neiškelia mokymosi tikslų mokiniams, net jaučiamas visos grupės neigiamas nusiteikimas ir mokiniai „*nejaučia, kur ateina, nejaučia pagarbos nei tai aplinkai*“ (R3). Remiantis edukatorių išvalgomis, galima teigti, kad mokytojai ne visuomet kelia vizito mokymosi tikslus ir tuo labiau, ne visuomet juos aptaria su mokiniais. Ko gero, dažnu atveju, mokiniams tik pasakoma, kur jie eis ir kokia veikla lauks.

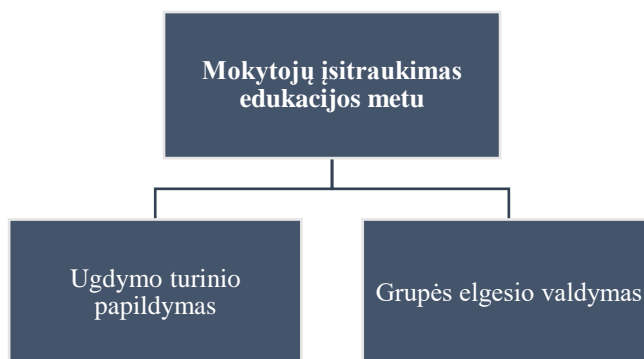
Mokinių išankstinės žinios – antroji subkategorija, kuri atskleidžia, kaip mokiniai paruošiami ar turi reikalingų žinių prieš muziejinę edukaciją. Tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniai turi išankstinių žinių, kai tam tikra tema „*turėjo pamoką ir įtvirtinti tai*“ (R2) siekiama edukacijos metu. Jeigu tai dalykas neturintis tiesioginių sąsajų su ugdymo turiniu, būna, kad mokiniai „*jau supažindinę su tuo pačiu terminu*“ (R4), tačiau tai matyti tikrai ne pas visus. Panašu, kad net jei mokytojas su mokiniais nepasiruošę ir be išankstinių žinių, tiesiog ateina pažiūrėti laikinos parodos, edukatorės to nevertina blogai. Tai tiesiog „*proga pamatyti kažką naujo*“ (R5). Tokiu atveju, edukatorės pamačiusios mokinių žinių lygį dirba toliau „*atitinkamai pagal jų pasiruošimą*“ (R4). Vadinasi, mokiniai išankstinių žinių turi dažniausiai, kai tai siejasi su bendrąja ugdymo programa. Jeigu edukacija nėra orientuota į ugdymo programą, edukatorės prisitaiko prie mokinių gebėjimų.

Išankstinis derinimas dėl veiklos – trečioji subkategorija. Jau anksčiau aptarta, kad vienas iš iššūkių su kuriais susiduria muziejininkės, tai nepakankamas išankstinis derinimas dėl veiklos. Tačiau šio kriterijaus negalima vertinti vienareikšmiškai. Pasak vienos edukatorės, mokytojai visada „*paklausia ar tinka čia dideliems ar mažiukams*“ (R1). Būna atveju, kad mokytojai prašo pasiūlyti, kokia veikla jiems tiktų. Tokį atvejį respondentė vertina gerai, nes „*randam sprendimą*“ (R1). Būna atveju, kaip mokytojai prašo erdvės, kur galėtų vesti integruotą pamoką ir net nereikia edukatoriaus įsikišimo. Tačiau yra dalis mokytojų, kurie eina į muziejų nes reikia kažkur mokinius nuvesti ir nederina mokymo turinio. „*Na ir veda bele kur <...> to komunikavimo trūksta labai ir man tai toks įspūdis, kad jie nesiruošia*“ (R2). Šiuo atveju, matyti, kad dalis mokytojų ruošiasi ir iš anksto derina mokymo turinį, tačiau edukatorių teigimu, tai yra daroma per mažai.

Užduočių parengimas – ketvirtoji subkategorija. Muziejininkai džiaugiasi, kai mokytojai ruošiasi atsakingai ir netgi parengia konkrečias užduotis. Tai labai padeda mokinius įtraukti, jie atidžiau klauso ir stengiasi išmokti, nes vizitą suvokia ne kaip pramoginio pobūdžio „*kad tik laiko prastumti, iš mokyklos išeiti*“ (R2). Edukatorės džiaugiasi, kai paprašyti mokytojai su klase atlieka namų darbus. Pavyzdžiui atsineša reikiamų priemonių iš namų. Tokiu atveju, kai „*vaikai iš anksto nuteikiami, <...> net lengviau įsilieja į veiklą*“ (R5). Vadinasi mokytojo išankstinis pasiruošimas, užduočių parengimas, skatina mokinius edukaciją vertinti rimčiau ir atsakingiau.

Apžvelgus visas 4 subkategorijas, galima teigti, kad muziejininkai mokytojų pasiruošimą vertina, kaip nepakankamą. Mokytojų išankstinių tikslų kėlimas, jų aptarimas su mokiniais, išankstinis derinimas dėl veiklos, užduočių parengimas padeda užtikrinti sėkmingą mokinių mokymąsi muziejuje ir teigiamai įtakoja vaikus.

Mokytojų įsitraukimas edukacijos metu. Tyrimo metu, siekta išsiaiškinti, kaip muziejininkai vertina mokytojų įsitraukimą į edukacinę veiklą. Šiai kategorijai galima išskirti dvi subkategorijas (žr. 22-ą pav.)

22 pav. Mokytojų įsitraukimo edukacijos metu kategorijos subkategorijos

Ugdymo turinio papildymas. Pasak tyrimo dalyvių, organizuojant integruotą pamoką muziejuje, mokytojai pasiruošia patys. Bet jei užsisako edukaciją, už kurią moka pinigus, tuomet lieka pasyvūs ir ugdymo procese nedalyvauja, nes „*tam ir moka pinigus, kad už juos kažkas padirbėtų*“ (R2), be to, jie žino, kad „*vaikai bus užimti nuo iki. Tai belieka tik paskui tą refleksiją padaryti*“ (R4). Pasak vienos tyrimo dalyvės, dažnu atveju tai yra gerai, nes nereikia tiek skubėti, jei mokytojas dar papildomai nuo savęs, kažką nori pasakyti ar padaryti. Tačiau būna atvejų, kai mokytojai mokinių kažko papildomai „*paklausia, skatina samprotauti, kritiškai mąstyti*“ (R5), dėl to „*labai džiugu, kad tokių pedagogų yra*“ (R2). Anot edukatorių, kai reikia fizinės pagalbos edukacijos metu, mokytojai linkę „*parodyti, padėti*“ (R2). Tačiau būna ir tokių, mokytojų, kuriems neypatingai rūpi „*kaip tu tvarkaisi*“ (R5). Vadinasi, mokytojo įsitraukimas ir ugdymo papildymas edukatoriams reikalingas ne visuomet.

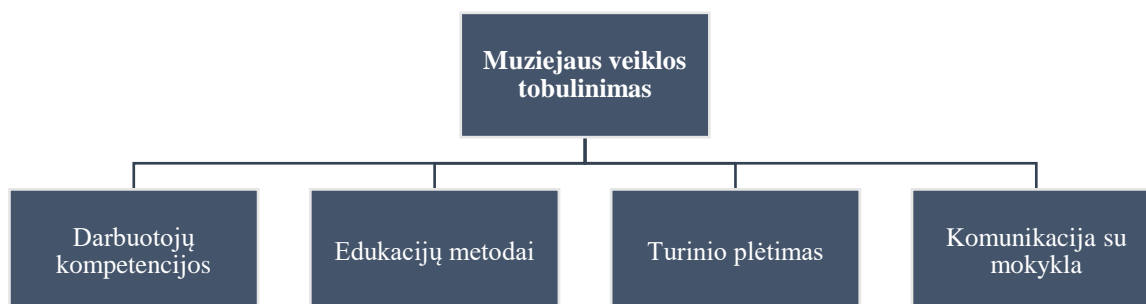
Grupės elgesio valdymas. Analizuojant iššūkius susijusius su mokytojais jau aptarta, kad ne visuomet mokytojai reaguoja į situaciją ir ramina netinkamai besielgiančius mokinius. Tačiau vienareikšmiškai to negalima vertinti. Nors kartais tokie iššūkiai kyla, tačiau dalis mokytojų „*vaikus nuteikia, kad būtų pavyzdingi, mandagūs, klausytų <...> vizito metu drausmina*“ (R1). Čia vėl gi, koks atvejis kam pasitaiko, kaip mokytojas kada reaguoja.

Galima teigti, kad muziejininkai vertina, kai mokytojas yra aktyvus, papildo ugdymo turinį, kai to reikia, padeda ir valdo grupės elgesį. Tačiau iš respondenčių teiginių, matyti, kad dalis mokytojų yra

linę būti pasyvūs, ypatingai jeigu už paslaugą mokami pinigai. Galima teigti, kad edukatorės norėtų didesnio mokytojų įsitraukimo edukacinės veiklos metu.

Muziejaus veiklos tobulinimas Svarbu, kad muziejai nuolatos įvertintų esamą realybę ir siektų tobulėti, atliepiant šiandieninį kontekstą (Isa, 2017). Tyrimo metu, siekta išaiškinti, ką reikėtų X krašto muziejuje tobulinti, norint geriau ugdyti mokinių kompetencijas. Šiai kategorijai galima išskirti 4 subkategorijas (žr. 23-ią pav.).

23 pav. Muziejaus veiklos tobulinimo kategorijos subkategorijos

Darbuotojų kompetencijų tobulinimas, galima teigti yra pagrindinis dalykas, kur muziejus galėtų labiau pasistengti. Šį aspektą paminėjo trys edukatorės. Tobulinti „*darbuotojų kompetencijas edukacinėje srityje*“ (R3) reikalinga, nes „*ne visi turi žinių, kaip <...> kurti edukacijas ir kaip jas vykdyti*“ (R5). Šiuo metu edukatoriai daugiausiai lanko tik nemokamus mokymus, tad „*muziejus irgi turėtų investuoti <...> kartais ir į mokamus dalykus*“ (R2). Pirmiausia edukatorius turi žinoti „*kokios kompetencijos turi būti ugdomos edukacijų metu*“ (R5). Praverstų ir gerosios patirties pasidalinimas su kitais muziejais „*kurie turi <...> kažkokių strategijų <...> gerų išvystytų*“ (R2). Edukatorių kompetencijos tiesiogiai lemia gebėjimą „*ugdyti mokinių kompetencijas*“ (R5). Kalbant apie iššūkius, jau buvo paminėta, kad kokybiškai edukacijai sukurti, reikalingos edukatorių kompetencijos. Tad, šiuo atveju, X krašto muziejuje, reikėtų daugiau dėmesio skirti jų kėlimui.

Edukacijų metodai. Pasak vienos tyrimo dalyvės, šiuo metu ne visos edukacijos kokybine prasme yra vienodos. „*Padaliniai yra nutolę vertybine prasme*“ (R3), dėl to reikėtų edukaciją suvienodinti, „*kad visi kokybine prasme mes dirbtumėm pat tame pačiame lygmenyje, naudotume tuos pačius metodus*“ (R3). Ko gero, šį aspektą atliepia ir edukatorių kompetencijos, nes ne visi gerai geba kokybiškai organizuoti edukacijas.

Turinio plėtimas. X krašto muziejuje yra „*dar neišnaudoto potencialo. Kiek turime dar erdvių, kurios nėra iki galo įveiklintos*“ (R5). Ypač, kai po renovacijos muziejus turi puikias erdves, kurios „*žavi tiesiog buvimu juose*“ (R5). Šiuo atveju vertinga prisiminti, Annechini‘io ir kt. (2020) teiginį, kad pati aplinka tampa žavesio objektu, kuri gali turėti teigiamos įtakos mokinių mokymosi procesui. Tad, į šį pastebėjimą, vertinga būtų muziejininkams atsižvelgti ir pilnai išnaudoti aplinkos teikiamą potencialą, plečiant edukacijų turinį.

Komunikacija su mokykla. Būtinybę gerinti muziejaus ir mokyklos komunikaciją įvardino dvi tyrimo dalyvės. Tai reikalinga, kad muziejininkai prieš edukaciją žinotų kokius turėtų „*lūkesčius ar rezultatus <...> pateisinti*“ (R2). Naudinga būtų išaiškinti ir mokinių nuomonę, „*kokios veiklos jiems įdomu, kaip jiems lengviau ir paprasčiau mokytis*“ (R5). Nežinodami ko nori mokiniai ir mokytojai, muziejininkai nežinos, kaip gali „*padėti tas kompetencijas ugdyti*“ (R5). Kad prasta komunikacija, kelia iššūkių muziejininkams, jau aptarta anksčiau. Vadinasi, komunikacijos su mokykla gerinimas,

galėtų padėti atskleisti tiek mokytojų, tiek mokinių lūkesčius ir taip muziejinę edukaciją būtų galima pakreipti paslaugos gavėjų norima linkme ir efektyviau prisidėti prie mokinių kompetencijų ugdymo.

Apibendrinus galima teigti, kad pedagogai gerai vertina X krašto muziejaus teikiamas paslaugas ir edukatorių darbą, bei dėkingi už galimybę ateiti su mokiniais. X krašto muziejaus edukatoriai taiko įvairias priemones ir metodus, kad užtikrintų aktyvų mokinio dalyvavimą ugdymo procese. Siekia, kad mokinys įgytų tam tikros patirties, pajautų mokymosi sėkmę ir atradimo džiaugsmą. Edukatoriai nori sukurti patogią ir jaukią mokymosi aplinką, kurioje mokiniams būtų malonu mokytis. Muziejininkai labai vertina, kai mokytojai ateina pasiruošę, nes tai turi didelės įtakos edukacijos sėkmei. Nors mokytojai teigia, kad ruošiasi prieš vizitą į muziejų, tačiau muziejininkų požiūriu, dar nepakankamai. Vienas iš svarbiausių dalykų, tai, kad trūksta efektyvios komunikacijos tarp muziejininko ir mokytojo.

Tiek mokytojai, tiek edukatoriai mano, kad galima muziejuje ugdyti visas kompetencijas. Abi pusės akcentuoja, kad svarbi mokinių patirtis muziejuje ir kad reikalingos aktyvios, praktinės užduotys edukacijų metu. Tačiau visgi, X krašto muziejuje daugiausiai vyrauja pažinimo kompetencijos ugdymas.

3.4. Tyrimų rezultatų aptarimas ir diskusija

Hein'as (1991) pabrėžia, kad mokymuisi reikia žinių. Astuti ir kt. (2021) aktualizuoja klasėje įgytų žinių siejimo svarbą su muziejine edukacija. Tačiau tyrimo rezultatai atkleidė, kad edukatoriai neakcentuoja išankstinių žinių svarbos. Edukatoriai įvertinę mokinių turimas žinias, edukaciją organizuoja atitinkamai pagal mokinių lygį. Jei edukacijos tema nesisieja su formaliojo ugdymo turiniu, nepasigenda ir mokytojų išankstinio mokinių paruošimo. X krašto muziejuje edukacijos nėra kryptingai siejamos su bendrojo ugdymo programomis, tačiau edukatorių teigimu, daug turinio ir programų tinka. Mokytojai išvelgia vykdomų edukacijų vertę numatytomiems ugdymo tikslams pasiekti. Nors edukatoriai specialiai nesieja edukacijų tematikų su bendrojo ugdymo programomis, tačiau stengiasi pritaikyti pagal mokinių amžių ir turinį pateikti įdomiai, jį aktualizuojant pagal besimokančiųjų interesus ir supratimo lygį, o tai yra pabrėžiama Isa'o, (2017), Carter (2017); Širiakovienės, ir kt. (2016), Fazzi ir Lasagabaster'io, (2021) tyrimuose.

Dorfsman'o ir Horenczyk'io (2018), Gerulaičio ir Vaivadienės (2019) teigimu, patirtinis mokymasis naudingas norint įprastą ugdymą keisti į daugiau susietu su realiu gyvenimu. Mokinys mokosi, kai yra aktyvus – atlieka praktinę, į užduotis orientuotą veiklą. Tyrimo duomenys atkleidė, kad edukatoriai daug dėmesio skiria, kad sudarytų sąlygas mokinių patirčiai plėtotis, edukacijose vyksta daug praktinės veiklos. Edukatorių požiūris daugiausiai atitinka meninio – emocinio, bei tapatybės – kultūrinio patirtinio mokymo tipą. Daugiausiai mokytojų (72,5 proc.) teigė, kad būtent kompetencijų ugdymui reikia organizuoti įtraukiančias, kūrybines, praktines veiklas. Vadinasi edukatorių siekiai sutampa su mokytojų pageidavimais.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad muziejuje objektinis mokymasis gali padėti lavinti kritinį ir kūrybinį mąstymą (Krantz, Downey, 2021) bei skatinti mokinio smalsumą ir įsitraukimą (Burrit, 2017; Watermeyer, 2015). Tyrimo duomenys atskleidžia, kad edukatorės dažnai pasitelkia eksponatus kritiniam mąstymui ugdyti. Tą patvirtina ir kiekybinio tyrimo rezultatai, nes mokytojų požiūriu, kompetencijų ugdymui reikalinga organizuoti veiklas, daugiau pasitelkiant objektus kūrybiniam ir kritiniam mąstymui ugdyti. Objektai X krašto muziejuje pasitelkiami siekiant skatinanti mokinio emocinį įsitraukimą ir padėti pajusti ryšį su juos naudojusiais žmonėmis. Šie tyrimo

rezultatai atliepia Burritt (2018), Latham ir Simmons'o (2019) teiginį, kad objektų galia suvokiama, kai pradedama galvoti apie emocinį mokymosi komponentą.

Karamanov'o, Bilyakovska (2021), Tougu ir kt., (2017), Carter (2017), Altintas ir Yenigul (2019), Cosovic ir Brkic (2020) teigimu, žaidimais grįstas mokymasis gali padėti išlaikyti aktyvų mokinių ugdymo procese. Tyrimo rezultatai rodo, kad muziejininkai labai dažnai taiko žaidimą edukacijoje. Palioko'o, Sylaiou (2016) bei Cosovic, Brkic (2020) teigimu, vertinga būtų integruoti skaitmeninius žaidimus į muziejinę edukaciją, tačiau to X krašto muziejuje dar pasigendama.

Mokslinėje literatūroje (Tišliar, 2017; Hansson ir Ohman, 2022; Kristinsdottir, 2017,) akcentuojama edukatoriaus reikšmė organizuojant edukaciją, jo kompetencijų svarba. Tyrimo duomenys rodo, kad mokytojai edukatorių kompetencijas vertina labai gerai, tačiau patys muziejininkai mano, kad darbuotojų kompetencijas edukacijų srityje reikia tobulinti. Mokytojai labai gerai vertina ir edukatorių gebėjimą dirbti su mokiniais. Edukatorių teigimu, labai svarbu užtikrintų saugią aplinką, kad mokinys jaustųsi jaukiai, gerai, dėl to stengiasi bendrauti betarpiškai, kaip draugas ir tuo pačiu, kaip lyderis.

Dovydaitienė (2020), Uppin ir Timoštšuk (2022) teigia, kad svarbu užtikrinti galimybę mokiniams pasidalinti savo mintimis po edukacijos. Dėl to turėtų būti numatytas laikas, kada vaikai reflektuos, muziejuje ar mokykloje. Tyrimo duomenys atskleidžia, kad muziejininkams ne visuomet užtenka laiko refleksijai atlikti, dėl to dažnai tai priklauso nuo pačio mokytojo ar jis ją darys grįžęs. Mokytojų teigimu, mokiniams yra sudaromos sąlygos reflektuoti.

Pasak Abril-Lopez ir kt. (2021), turi būti palaikomi muziejaus ir mokyklos ryšiai, kad būtų galima sėkmingai ugdyti mokinius muziejuje. Edukatorių teigimu, jų naudojami komunikacijos kanalai ne ypatingai veikia ir ne visuomet pavyksta mokytojus pasiekti. Tačiau tyrimo duomenys rodo, kad mokytojai vertina muziejininkų iniciatyvas, kai mokiniai yra kviečiami. Dažnai mokytojams atvykti trukdo mokykloje slypinčios problemos – finansų stoka, autobuso reikalai ir kiti administraciniai reikalavimai.

Aptarti tyrimo rezultatai rodo, koks yra edukatoriaus vaidmuo muziejinėje edukacijoje, kaip tam tikrus aspektus vertina patys edukatoriai ir mokytojai (žr. 17-tą lentelę).

17 lentelė. Edukatoriaus vaidmuo: mokytojų ir edukatorių vertinimas

Edukatoriaus vaidmuo	Edukatorių vertinimas	Mokytojų vertinimas
Muziejinės edukacijos siejimas su bendruoju ugdymo turiniu	Kryptingai nesieja, tačiau daug kas tinka.	Programos vertingos numatytiems ugdymo tikslams pasiekti
Aktyvaus mokymosi užtikrinimas	Siekia taikyti įvairius metodus ir priemones.	Mokinių aktyvumas geras
Edukatoriaus kompetencijos	Reikia tobulinti	Labai geros
Edukatoriaus bendravimas su mokiniais	Šiltas, stengiasi būti draugu	Labai geras
Refleksija	Ne visada. Priklauso nuo laiko ir mokytojo	Sudaromos sąlygos refleksijai
Komunikacija iš muziejaus pusės	Stengiasi inspiruoti, tačiau nepavyksta visada pasiekti.	Dėkingi už kvietimus.

Gauti tyrimo duomenys, patvirtina Uppin ir Timoštšuk (2022) teiginį, kad sėkmingai muziejinei edukacijai būtinas išankstinis mokytojo pasiruošimas. Muziejaus edukatorių teigimu, tai formuoja teigiamą mokinių požiūrį, skatina atsakingesnę mokymosi tikslų siekimą. Mokytojų teigimu, jie prieš vizitą į muziejų ruošiasi, tačiau edukatorių požiūriu, pasiruošimas yra nepakankamas.

Edukatorių teigimu, pasigendama efektyvios komunikacijos iš mokytojų pusės. Mokytojai teigia, kad prieš vizitą į muziejų derina mokymo turinį su edukatoriais, tačiau tokio derinimo, edukatorių požiūriu neužtenka. Daugiausiai mokytojai tik paklausia ar edukacija tinkama, pagal mokinių amžių, tačiau nesigilinama į edukacijos turinį, dėl to nepavyksta visada išpildyti mokytojų lūkesčių. Pasak mokytojų, prieš vizitą yra keliami mokymosi tikslai ir jie aptariami su mokiniais, tačiau edukatoriai pastebi, kad dažnai vaikai nežino, koku tikslu atėjo, o žino tik, kokia veikla laukia. Mokytojai teigia, kad dažnai vizitą sieja su pamokos turiniu, tačiau edukatorių požiūriu, dar vis dažnai mokytojai eina į muziejų tik dėl to, kad reikia kažkur mokinius išvesti, nesistengiant vizito tikslų pritaikyti prie pamokų turinio. Edukatorių teigimu, mokytojo parengtos užduotys formuoja supratimą mokiniams, kad į muziejų atėjo ne pramogų, o mokytis ir tai skatina susikaupti. Tai sutampa su Uppin ir Timoštšuk (2022) teiginiu, kad gerai apgalvotos užduotys skatina mokinius prisiimti visą atsakomybę už užduoties įvykdymą. Tačiau, edukatorių teigimu, užduotis mokytojai rengia retai, ką patvirtina ir patys mokytojai.

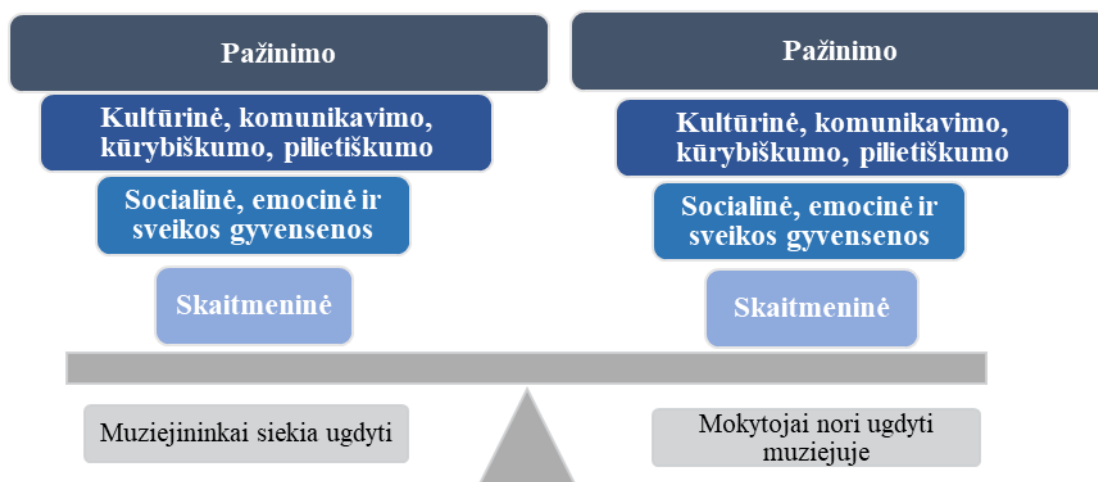
Muziejininkai teigia, kad mokytojai ruošiasi integruotoms pamokoms muziejuje ir jų metu yra aktyvūs, tačiau kitų veiklų metu – lieka pasyvūs. Mokytojų teigimu, jie gana gerai žino muziejaus erdves ir atpažįsta, kokie muziejaus eksponatai vertingi mokinių kompetencijų ugdymui bei geba organizuoti integruotas pamokas su edukatorių pagalba. Tačiau dauguma mokytojų mano, kad nėra tikslinga organizuoti edukacijų be edukatoriaus ir jie ne ypač tai geba daryti. Krucoff (2019), Sonmez'o, Ozturk'o, (2022), Noble (2021) teigimu, tokią problemą padeda išspręsti mokymai mokytojams, kaip sėkmingai integruoti muziejinę edukaciją į mokinių ugdymą ir individualiai išnaudoti muziejaus erdves pamokų vedimui. Tačiau gauti tyrimo rezultatai rodo, kad tik apie puse mokytojų, dalyvavusių apklausoje, turi aiškią poziciją, kad tokiose kursuose norėtų dalyvauti.

Aptarti tyrimo rezultatai rodo, kad kaip teigia mokytojai ruošiasi į muziejų, edukatoriai kai kuriuos dalykus vertina skirtingai. (žr. 18-tą lentelę).

18 lentelė. Mokytojų pasiruošimas: edukatorių ir mokytojų vertinimai

Mokytojo pasiruošimas	Edukatorių vertinimas	Mokytojų vertinimas
Išsamus derinimas dėl muziejinės edukacijos	Nepakankamas	Derinama dažnai
Mokymosi tikslų kėlimas ir jų aptarimas su mokiniais	Nepakankamas. Ne visada mokiniai žino koku tikslu atėjo.	Mokymosi tikslai keliami dažnai ir aptariami su mokiniais
Edukacijos integravimas į pamokos turinį	Dalis mokytojų sieja su ugdymo turiniu. Dalis ateina, tiesiog, kad reikia mokinius kažkur išvesti.	Dažnai sieja vizitą su pamokos turiniu
Mokytojų užduočių parengimas	Labai efektyvu, tačiau pasitaiko retai.	Rengia retai.
Mokytojo įsitraukimas	Aktyvūs integruotų pamokų metu, pasyvūs edukacinių programų metu	Geba organizuoti integruotas pamokas, tačiau mano, kad nėra tikslinga vykdyti edukacijos be edukatoriaus pagalbos.

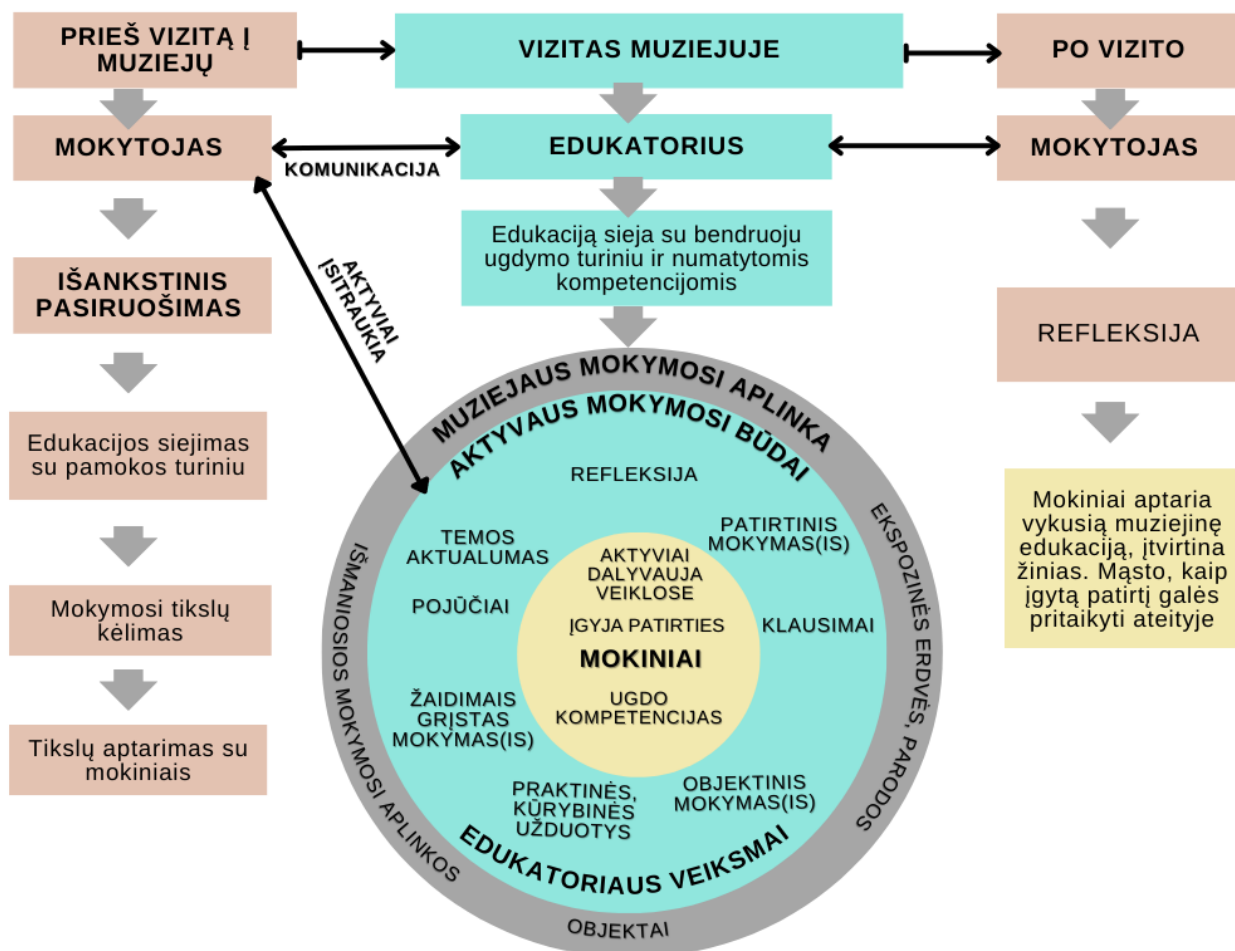
Mokslinėje literatūroje (Schuch ir kt., 2023; Altin ir Yenigul, 2019; Huard, 2017; Dorfsman ir Horenczyk, 2018; Taimur ir Sattar, 2019; Krantz ir Downey, 2021; Abril-López ir kt., 2021; Malinov ir kt., 2017; Nagawiecki, 2018; Nakano ir Wechsler, 2018; Astuti ir kt., 2021; Noble, 2021; Karamanov ir Bilyakovska, 2021; Hansson ir Ohman, 2022; Tinning, 2017) teigiama, kad muziejuje galima ugdyti įvairias kompetencijas. Tai patvirtina ir gauti tyrimo duomenys. Tačiau vienu kompetencijų ugdymas dažniau atliepiamas nei kitų. Tyrimo metu paaiškėjo, kad visiškai sutapo mokytojų pageidavimai, kokias mokinių kompetencijas norėtų ugdyti ir to, kokias ugdomas mokinių kompetencijas išvelgia. Visiškai sutapo ir edukatorių pozicija, kokias kompetencijas siekia ugdyti. Pirmoje vietoje yra pažinimo kompetencija. Kiek mažiau, bet taip pat akivaizdžiai ugdomos kultūrinė, komunikavimo, kūrybiškumo, pilietiškumo kompetencijos. Mažiau pasireiškia socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencijos ugdymas. Mažiausiai ugdoma ir siekiama ugdyti, skaitmeninė kompetencija (žr. 24-tą pav.).

24 pav. Muziejininkų ugdomų ir mokytojų norimų ugdyti mokinių kompetencijų palyginimas

Gauti duomenys patvirtina, mokslininkų (Hubbard ir Odebiyi, 2021; Abril-López ir kt., 2021) teiginius, kad mokytojų gebėjimai atpažinti mokymosi galimybes tam tikrame kontekste lemia palankų požiūrį į muziejų. Galima teigti, kad mokytojai išvelgia mokymosi galimybes muziejuje ir gerai vertina X krašto muziejaus teikiamas paslaugas.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, kokiais būdais ugdyti mokinių kompetencijas per muziejinę edukaciją, pateikiamas muziejinės edukacijos organizavimo modelis (žr. 25-tą pav.).

25 pav. Muziejinės edukacijos organizavimo modelis

Siekiant ugdyti mokinių kompetencijas per muziejinę edukaciją, reikalingas nuoseklus procesas, kurio metu aktyviai dalyvauja mokytojai, mokiniai ir edukatoriai. Nuo kiekvieno indelio ir glaudaus bendradarbiavimo priklauso sėkmingos edukacijos vykdymas. Tad, sėkmingai muziejinei edukacijai vykti reikalingi: mokytojo gebėjimai ją integruoti į ugdymo turinį ir išankstinis pasiruošimas; sklandi komunikacija tarp muziejaus ir mokyklos; edukatoriaus kompetencijos; edukatoriaus aiškus tikslas, kokias kompetencijas siekiama ugdyti pagal bendrąją ugdymo programą; edukatoriaus parenkamos mokymosi aplinkos, objektų, metodų ir priemonių dermė, numatytų kompetencijų ugdymui; mokytojo įsitraukimas edukacinės veiklos metu; refleksija ir aptarimas po edukacijos mokykloje. Visi šių komponentų dermė lemia sėkmingą mokinių kompetencijų ugdymą per muziejinę edukaciją.

Išvados

1. Muziejus turėdamas unikalias mokymosi aplinkas turi didžiulį potencialą mokinių kompetencijų ugdymui, kuriam efektyviai naudoti reikalingi mokytojų gebėjimai išvelgti mokymosi galimybes ir integruoti muziejinę edukaciją į ugdymo turinį. Prieš edukaciją būtinas išankstinis mokytojo pasiruošimas, mokymosi tikslų kėlimas ir jų aptarimas su mokiniais. Sėkmingam mokymuisi, reikalingos išankstinės mokinių žinios, tad siekiant, kad muziejinė edukacija taptų mokyklinio ugdymo dalimi – būtina edukacijas orientuoti į bendrojo ugdymo programas ir atliepti numatytų kompetencijų ugdymą. Siekiant mokinių kompetencijų ugdymo, svarbu, kad edukacijos būtų paremtos aktyviu mokymu, kuriam užtikrinti galima taikyti žaidimus, integruoti technologijas, numatyti praktines užduotis ir kt. Reikšminga tampa edukacijoje įgyta mokinio patirtis, kurią jis galėtų pritaikyti ateityje. Nuo edukatoriaus požiūrio, kokioms mokinio patirtims siekia sudaryti sąlygas, priklauso taikomi mokymo(si) būdai ir metodai. Viena geriausių praktikų taikomų muziejuje – objektinis mokymas(is). Muziejaus eksponatai yra tiesioginiai informacijos šaltiniai, sąveika su jais skatina mokinių įsitraukimą, susidomėjimą, sužadina emocijas. Pagal taikomas mokymo(si) strategijas, ugdamos atitinkamos mokinių kompetencijos. Svarbu, kad po edukacijos vyktų refleksija. Edukacija gali būti smagi, priminti pramogas, tačiau reikia nepamiršti, kad tai – ne laisvalaikio praleidimas, veikla turi būti įtrauki ir tuo pačiu suderinta su mokymo(si) tikslais. Muziejus strategiškai planuodamas parodų turinį, edukacinių veiklų pobūdį turi visas galimybes tapti svarbia ir aktualia mokinių kompetencijų ugdymo aplinka.
2. Mokinių kompetencijų ugdymui per muziejinę edukaciją atskleidimui buvo pasirinkta atvejo analizės tyrimo strategija. Siekiant surinkti kuo detalesnę informaciją apie atvejį ir jį aprašyti buvo panaudoti kokybiniai ir kiekybiniai tyrimo metodai. Dokumentų analizė, taikyta analizuojant X krašto muziejaus edukacinę veiklą. Iš dalies struktūruoto interviu (kokybinis tyrimo metodas) duomenys rinkti iš X krašto muziejaus edukatorių. Duomenų analizei taikytas turinio analizės metodas. Apklausa raštu (kiekybinis tyrimo metodas) naudota surinkti duomenims iš X krašto muziejuje apsilankiusių ir edukacijose dalyvavusių mokytojų. Duomenys apdoroti su SPSS programa, naudotas aprašomosios statistikos analizės būdas. Atsižvelgiant į teorijoje išskirtus esminius edukacijų organizavimo ypatumus, sudaryti apklausos raštu ir iš dalies struktūruoto interviu klausimynai.
3. Atlikus mokinių kompetencijų ugdymo per muziejinę edukaciją X krašto muziejuje tyrimą nustatyta:
  - X krašto muziejuje edukacijos nėra kryptingai siejamos su bendrosiomis ugdymo programomis, tačiau didžioji dalis edukacijų dera su mokyklos programos turiniu. Muziejininkai edukacijų turinį siekia pritaikyti pagal mokinių amžių, gebėjimus ir turimas žinias.
  - X krašto muziejuje vykdomas objektinis mokymas(is), pasitelkiant unikalius muziejaus eksponatus. Galima išvelgti patirtinio mokymo(si) nuostatą, nes edukatoriai akcentuoja, kad labai svarbi mokinių patirtis, kurią įgyja muziejuje. Siekiama, kad patirtis būtų prasminga, sužadinti emocijas, formuojanti kultūrinį identitetą, ugdanti kritinį mąstymą. Šiuo atveju, mokytojų požiūris sutampa, nes jų teigimu, kompetencijų ugdymui reikalinga pasitelkti objektus kritiniam ir kūrybiniam mąstymui ugdyti, bei organizuoti aktyvias kūrybines, praktines veiklas.
  - Siekiant aktyvaus mokinio įsitraukimo edukacijos metu, X krašto muziejuje edukatoriai naudoja: žaidimus; praktines, kūrybines užduotis; aktyvinančius klausimus, skatinančius

samprotavimą ir diskusiją; temos pateikimą per besimokantiesiems aktualius pavyzdžius; sąveiką su objektais; pojūčių sužadimą; refleksiją.

- Muziejininkai pasigenda išankstinio mokytojų pasiruošimo, kas turi įtakos edukacijos sėkmei. Mokytojų teigimu, jie prieš vizitą ruošiasi, kelia mokymosi tikslus, juos aptaria su mokiniais ir edukatoriais. Edukatorių teigimu, trūksta išankstinio derinimo, dėl to gali būti nepasiekti numatyti tikslai neišpildyti mokytojų lūkesčiai. Edukatoriai pastebi, kad neretai mokytojai nesieja apsilankymo su pamokos turiniu, nors mokytojai teigia priešingai. Šių prieštaravimų priežastimis, galima įvardinti komunikacijos trūkumą ir nevienodais lūkesčiais, ko tikisi mokytojai ir ko siekia muziejininkai. Būtina gerinti komunikaciją tarp muziejaus ir mokyklų, kad X krašto muziejaus edukacinė veikla efektyviai būtų naudojama mokinių kompetencijų ugdymui.
- X krašto muziejuje ugdomos visos kompetencijos pagal bendrąją ugdymo programą. Labiausiai išryškėja pažinimo kompetencijos ugdymas, kiek mažiau kultūrinės, komunikavimo, pilietiškumo ir kūrybiškumo kompetencijų ugdymas. Dar mažiau atliepiamas socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencijų ugdymas. Mažiausiai – skaitmeninės kompetencijos ugdymas. Edukatoriai teigia, kad vengia tiesiogiai perduoti akademinės žinias, tačiau pažinimo kompetencijos ugdymą įvardija pirmu numeriu, ką tapatina su įgyjamomis žiniomis. Vadinasi, X krašto muziejaus edukatoriams svarbiausia, kad mokinys įgytų žinių tiesiogiai ir per atliekamą veiklą.
- X krašto muziejuje yra siekiamybė, kad edukacija taptų, kaip procesas. Pirmiausia, pasiruošimas turi prasėdėti dar klasėje. Suderinami mokymosi tikslai ir būsima edukacija. Antra, edukacijos metu edukatorius taiko aktyvius mokymosi metodus, mokytojai įsitraukia, mokiniai atlieka užduotis, mokosi, įgyja patirties ir ugdo kompetencijas. Trečia, po edukacijos vyksta refleksija, suteikiamas atgalinis ryšys.

Rekomendacijos

Mokytojams:

- Muziejinę edukaciją sieti su pamokos turiniu. Visados prieš vizitą suformuluoti mokymosi tikslus ir juos aptarti su mokiniais. Parengti užduotis mokiniams, kurias turėtų atlikti muziejuje.
- Prieš vizitą visada suderinti keliamus mokymosi tikslus su edukatoriumi ir aprašti būsimas veiklas, ko tikėtis ir kokių rezultatų galima pasiekti.
- Aktyviai dalyvauti edukacijos metu.
- Atlikti refleksiją po edukacijos.
- Komunikuoti su muziejumi, išsakyti poreikius, teikti grįžtamąjį ryšį edukatoriui, kad būtų galima tobulinti muziejaus edukacines veiklas.
- Esant galimybėms, dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose muziejinės edukacijos tema.

Muziejaus edukatoriams:

- Muziejaus edukacijas sieti su bendrosiomis ugdymo programomis, kad jos taptų mokyklinio ugdymo dalimi.
- Komunikuoti su mokytojais, patiems išsiklausinėti prieš edukaciją ko tikisi mokytojai, kokių tikslų siekia, kaip norėtų, kad būtų ugdomos mokinių kompetencijos.
- Prieš veiklą aptarti, kokio mokytojo įsitraukimo tikimasi edukacijos metu, kokios pagalbos reikėtų.
- Tobulinti kompetencijas, kad profesionaliai būtų kuriamos ir vykdomos edukacijos.

Literatūros sąrašas

1. Abril-Lopez, D., Moron-Monge, H., Moron-Monge, M. C., Carrillo, M. D. L. (2021). The learning to learn competence in early childhood preservice teachers: An outdoor and e/m-learning experience in the museum. *Future Internet*, 13(2), 1–19. <https://doi.org/10.3390/fi13020025>
2. Ackerman, A. (2016). Museums and Health: A Case Study of Research and Practice at the Children's Museum of Manhattan. *Journal of Museum Education*, 41(2), 82–90. <https://doi.org/10.1080/10598650.2016.1169727>
3. Adomaitienė, J., Teresevičienė, M. (2001). Veiklos kompetencijų svarba ir raiška profesiniame rengime. *Padagogika*, 51, 70–80 [žiūrėta 2023-03-01]. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367176731004/J.04~2001~1367176731004.pdf>
4. Aleknevičienė, J., Pocienė, A., Šupa, M. (2020). *Kaip parašyti mokslinį rašto darbą? Mokomoji priemonė Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto kriminologijos ir sociologijos studentams*. Vilniaus universiteto leidykla. [žiūrėta 2023-02-14]. Prieiga per internetą: https://www.fsf.vu.lt/dokumentai/Kaip_parašyti_mokslini_darba_2020_EL.pdf
5. Altintas, İ. N., Yenigül, Ç. K. (2020). Active learning education in museum. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 9(1), 120–128. <https://doi.org/10.11591/ijere.v9i1.20380>
6. Annechini, C., Menardo, E., Hall, R., Pasini, M. (2020). Aesthetic Attributes of Museum Environmental Experience: A Pilot Study With Children as Visitors. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.508300>
7. Astuti, E. P., Suardana, I. W., Ambarwati, D. R. S., Wulandari, D., Isa, B. (2021). Teachers' Perceptions of Museum-Based Learning and Its Effects on Creativity: A Preliminary Study. *Proceedings of the 4th International Conference on Arts and Arts Education (ICAAE 2020)*, (pp 215-220). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210602.043>
8. Ates, A., Lane, J., F. (2020). Analyzing school-museum relations to improve partnerships for learning: A case study. *Education and Science*, 45(201), 231–246. <https://doi.org/https://doi.org/10.15390/EB.2019.8017>
9. Bėkšta, A., Jarockienė, N. (2016). *Muziejaus švietimas bendruomenei*. Vilnius: Standartų spaustuvė. [žiūrėta 2023-02-27]. Prieiga per internetą: https://www.muziejuedukacija.lt/upload/4927/upload_file/Muziejaus_svietimas_bendruomenei_Mokomoji_priemone_2015.pdf
10. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla – spaustuvė.
11. Brazdeikis, V. (2009). Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis papildytų edukacinių aplinkų kaita. *Informacijos mokslai*, 50, 57–63 [žiūrėta 2023-02-22]. Prieiga per internetą: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=45977>
12. Brown, K., Mairesse, F. (2018). The definition of the museum through its social role. *Curator: The Museum Journal*, 61(4), 525–539. <https://doi.org/10.1111/cura.12276>
13. Burritt, A. M. (2018). Pedagogies of the Object: Artifact, Context and Purpose. *Journal of Museum Education*, 43(3), 228–235. <https://doi.org/10.1080/10598650.2018.1469909>
14. Carter, D. (2017). The museum as playground: approaching the museum with a playful attitude. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, 84, 15–33 [žiūrėta 2023-02-15]. Prieiga per internetą: https://leidykla.vda.lt/Files/file/Acta_84/01_D_Carter_Acta_84_15_33_p.pdf

15. Chang, B. (2019). Reflection in learning. *Online Learning Journal*, 23(1), 95–110. <https://doi.org/10.24059/olj.v23i1.1447>
16. Citvarienė D. (2014). Šiuolaikinis muziejus ir jo bendruomenės. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, 74, 31 – 44 [žiūrėta 2023-02-15]. Prieiga per internetą: https://leidykla.vda.lt/Files/file/Acta_74/Acta_74_02_D_Citvariene_31_44_p.pdf
17. Cosovic, M. C., Brkic, B. R. (2020). Game-based learning in museums-cultural heritage applications. *Information (Switzerland)*, 11(1). <https://doi.org/10.3390/info11010022>
18. Das, S. (2015). Using Museum Exhibits: An Innovation in Experiential Learning. *College Teaching*, 63(2), 72–82. <https://doi.org/10.1080/87567555.2015.1005044>
19. Dorfsman, M. I., Horenczyk, G. (2018). Educational approaches and contexts in the development of a heritage museum. *Journal of Experiential Education*, 41(2), 170–186. <https://doi.org/10.1177/1053825917740155>
20. Dovhanchyna, R., Povoroznyuk, R., Kyrychenko, S., Petrova, A., Bailiuk, N., Kolodii, B. (2022). Foreign Language Competence Development of University Students and its Evaluation in the Context of Modern Neuroscience. *Brain. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(1), 17–28. <https://doi.org/10.18662/brain/13.1/266>
21. Falk J. H., Dierking L. D (2018) *Learning from Museums*. Lanham: Rowman & Littlefield [žiūrėta 2023-02-23]. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?id=sfJqDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
22. Fazzi, F., Lasagabaster, D. (2021). Learning beyond the classroom: students' attitudes towards the integration of CLIL and museum-based pedagogies. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 15(2), 156–168. <https://doi.org/10.1080/17501229.2020.1714630>
23. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Standartų spaustuvė [žiūrėta 2023-04-15]. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16724/9789955302056.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
24. Gerulaitis, Š., Vaivadienė, E. (2019). *Patirtinis mokymas(is). Metodinė medžiaga*. [žiūrėta 2023-03-01]. Prieiga per internetą: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/9800>
25. Gronemann, S. T. (2017). Portable Tablets in Science Museum Learning: Options and Obstacles. *Journal of Science Education and Technology*, 26(3), 309–321. <https://doi.org/10.1007/s10956-016-9680-y>
26. Hansson, P., Ohman, J. (2022). Museum education and sustainable development: A public pedagogy. *European Educational Research Journal*, 21(3), 469–483. <https://doi.org/10.1177/14749041211056443>
27. Hein, G., E. (1991). *Constructivist Learning Theory*. In *CECA (International Committee of Museum Educators)* Jerusalem Israel [žiūrėta 2023-02-20]. Prieiga per internetą: <http://www.exploratorium.edu/IFI/resources/constructivistlearning.html>
28. Huard, M. (2017). The Case for Class Discussion: Sixth-Grade's Exploration of El Anatsui's Contemporary Sculpture. *Art Education*, 70(6), 14–19. <https://doi.org/10.1080/00043125.2017.1361765>
29. Hubbard, J., Odebiyi, O. M. (2021). Examining elementary social studies preservice teachers' dispositional thinking about museum pedagogy. *Journal of Social Studies Research*, 45(4), 227–239. <https://doi.org/10.1016/j.jssr.2021.05.001>

30. Yin, R., K. (2018). *Case Study Research. Design and Methods. Four Edition* [žiūrėta 2023-04-23]. Prieiga per internetą:
https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=FzawIAdilHkC&oi=fnd&pg=PR1&dq=Case+Study+Research+and+Applications:+Design+and+Methods&ots=l_4P1enZY&sig=_aL4NWMsxkJRUIfdJ3vzPnk9-K8&redir_esc=y#v=onepage&q=Case%20Study%20Research%20and%20Applications%3A%20Design%20and%20Methods&f=false
31. Isa B. (2017). *Museum Pedagogy and Learning Experiences: An Investigation into Museum Education from Instructional Perspectives: A Thesis of Doctor of Philosophy*. RMIT University. [žiūrėta: 2022 – 10 –11]. Prieiga per internetą:
<https://researchrepository.rmit.edu.au/esploro/outputs/9921863944001341>
32. Jagošová, L., Kirsch, O., Tišliar, P. (2019). The Potential of museums in the mediation of science and technology. Museum presentation and education on the example of the Technical Museum in Brno (Czech Republic). *European Journal of Contemporary Education*, 8(1), 240–253. <https://doi.org/10.13187/ejced.2019.1.240>
33. Janilionis, V. (2015). *Koreliacinės ir regresinės analizės pagrindai*. [žiūrėta: 2023 – 05 –03]. Prieiga per internetą: <http://www.lidata.eu/index.php?file=files>
34. Jarockienė, N. (2008). Muziejų edukacinė veikla: istorija, samprata, praktika. *Kurkime ateities muziejų drauge!* 56-62 [žiūrėta: 2023-02-11]. Prieiga per internetą:
https://www.museums.lt/Ateitis/images/Kurkime_ateities_muz_leidinys/leidinys_56_62.pdf
35. Jarockienė, N. (2010). Muziejų edukacijos samprata, muziejų edukacinės programos ir jų rengimo principai. A. Bėkšta (sud), *Muziejų edukacinės programos suaugusiesiems* (pp. 31-55). Vilnius: Petro ofsetas [žiūrėta 2023-02-26]. Prieiga per internetą:
http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/06/Muzieju_edukacines_programos_suaugusiesiems.pdf
36. Jovaišaitė-Blaževičienė, I. (2022). Žaismo samprata muzeologijos teorijų požiūriu. *Knygotyra*, 79, 190–222. <https://doi.org/10.15388/knygotyra.2022.79.125>
37. Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*, 1(22), 44–50. [žiūrėta 2023-03-20]. Prieiga per internetą:
<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2000~1367166612843/J.04~2000~1367166612843.pdf>
38. Jucevičienė, P., Tautkevičienė, G. (2004). Universiteto bibliotekos mokymosi aplinkos samprata. *Pedagogika*, 71, 101–105. [žiūrėta 2023-04-26]. Prieiga per internetą:
<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2004~1367156576795/J.04~2004~1367156576795.pdf>
39. Jucevičienė, P. (2007). *Besimokantis miestas: monografija*. Kaunas: Technologija.
40. Karamanov, O., Bilyakovska, O. (2021). The Phenomenon of Learning in a Museum in a Modern Educational Space: Opportunities of Using Smart Technologies. *Czech-polish historical and pedagogical journal*, 12(2), 146–152. <https://doi.org/10.5817/cphjp-2020-028>
41. Kaunaitė, U., Litvinaitė, J., Mazgelytė, R., Morkūnienė, A. (2021). *Kultūrinės edukacijos gidas*. [žiūrėta 2023-02-01]. Prieiga per internetą: https://drive.google.com/file/d/1P-mm69Lz6hzCBia2PekBRwrpbzCSZkkw/view?fbclid=IwAR2FIRvBXZy7SsMFRPBxacL4hHWpdLZD0p1rkFVFARrlybZeM_WT7UJGpAg
42. Krantz, A., Downey, S. (2021). The Role of Single-Visit Art Museum Field Trip Programs in Visual Arts Education. *Art Education* 74(3) 37-42. <https://doi.org/10.1080/00043125.2021.1876466>

43. Kristinsdottir, A. D. (2017). Toward sustainable museum education practices: confronting challenges and uncertainties. *Museum Management and Curatorship*, 32(5), 424–439. <https://doi.org/10.1080/09647775.2016.1250104>
44. Krucoff, R. (2019). Structuring Teacher Independence to Transform Student Learning in the Museum. *Journal of Museum Education*, 44(2), 178–186. <https://doi.org/10.1080/10598650.2019.1590683>
45. Latham, K. F., Simmons, J. E. (2019). Whither museum studies? *Journal of Education for Library and Information Science*, 60(2), 102–117. <https://doi.org/10.3138/jelis.2018-0050>
46. Lee, J. H., Lee, H. K., Jeong, D., Lee, J. E., Kim, T. R., & Lee, J. H. (2021). Developing Museum Education Content: AR Blended Learning. *International Journal of Art and Design Education*, 40(3), 473–491. <https://doi.org/10.1111/jade.12352>
47. Makauskienė R. (2017). Medicinos tema Palangos gintaro muziejaus ekspozicijose ir edukacinėje veikloje. *Edukacija*, 235–246 [žiūrėta 2023-02-01]. Prieiga per internetą: <https://www.lndm.lt/wp-content/uploads/2017/11/235-246.pdf>
48. Malinov, Y. K., Nikitina, E. Y., Sokolova, L. N., Sergejeva, M. G., Sergejeva, M. G. (2017). The creative potential of museum pedagogy within the modern society El potencial creativo de la pedagogía museística dentro de la sociedad moderna. *Pág*, 38(40), 27 [žiūrėta 2023-02-01]. Prieiga per internetą: <https://www.revistaespacios.com/a17v38n40/a17v38n40p27.pdf>
49. Mažeikienė, N., Gerulaitienė, E., Kairienė, A., Norkutė, O., Kynė, G. (2022). Atominio turizmo maršrutas kaip edukacinė aplinka. In N. Mažeikienė, E. Gerulaitienė, A. Kairienė, O. Norkutė, G. Kynė (sud.) *Mokymasis už mokyklos ribų: nauja mokymosi vietos samprata* (pp. 66–136). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. <https://doi.org/10.7220/9786094675256>
50. Medina, M. S., Maerten-Rivera, J., Zhao, Y., Henson, B. (2022). A Systematic Review of Assessment Tools Measuring Cultural Competence Outcomes Relevant to Pharmacy Education. *American Journal of Pharmaceutical Education* 86 (3) *American Journal of Pharmaceutical Education March 2022*, 86 (3) 207-216 [žiūrėta 2023-03-01]. Prieiga per internetą: <https://www.ajpe.org/content/86/3/8672>
51. Moorhouse, N., tom Dieck, M. C., Jung, T. (2019). An experiential view to children learning in museums with Augmented Reality. *Museum Management and Curatorship*, 34(4), 402–418. <https://doi.org/10.1080/09647775.2019.1578991>
52. Nagawiecki, M. (2018). Museums as Vital Resources for New Americans: The Citizenship Project. *Journal of Museum Education*, 43(2), 126–136. <https://doi.org/10.1080/10598650.2018.1455462>
53. Nakano, T. C., Wechsler, S. M. (2018). Creativity and innovation: Skills for the 21st century. *Estudos de Psicologia (Campinas)*, 35(3), 237–246. <https://doi.org/10.1590/1982-02752018000300002>
54. Neifachas, S., Slušnienė, G., Butvilas, T. (2022). *Mokyklų pasirengimo diegti atnaujintas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąsias programas veiklos tyrimas. Tyrimo ataskaita* [žiūrėta 2023-03-30]. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/06/Tyrimo-ataskaita-2022-06-10.pdf>
55. Noble, K. (2021). ‘Getting Hands On with Other Creative Minds’: Establishing a Community of Practice around Primary Art and Design at the Art Museum. *International Journal of Art and Design Education*, 40(3), 615–629. <https://doi.org/10.1111/jade.12371>

56. Pagano, L. C., Haden, C. A., Uttal, D. H., Cohen, T. (2019). Conversational reflections about tinkering experiences in a children's museum. *Science Education*, 103(6), 1493–1512. <https://doi.org/10.1002/sce.21536>
57. Paliokas, I., Sylaiou, S. (2016). The use of serious games in museum visits and exhibitions: A systematic mapping study. In *8th International Conference on Games and Virtual Worlds for Serious Applications, VS-Games*. Barcelona, Spain. <https://doi.org/10.1109/VS-GAMES.2016.7590371>
58. Schuch, J. C., Harden, S. B., & Smith, H. A. (2023). Museums Using Community Dialogue as a Building Block toward Cultural Competence. *Journal of Latinos and Education*, 22(1), 302–316. <https://doi.org/10.1080/15348431.2020.1749632>
59. Sitzia, E. (2018). The ignorant art museum: beyond meaning-making. *International Journal of Lifelong Education*, 37(1), 73–87. <https://doi.org/10.1080/02601370.2017.1373710>
60. Sonmez, D., Öztürk, N. (2022). Preparing to teach in informal settings: preservice science teachers' experiences in a natural history museum. *International Journal of Science Education*, 44(18), 2724–2744. <https://doi.org/10.1080/09500693.2022.2149285>
61. Širiakovienė A, Bilbokaitė R, & Rimšaitė G. (2016). Pradinių klasių mokytojų požiūris į mokinių kūrybiškumo ugdymą muziejine edukacija. *Mokytojų ugdymas*, 26(1), 110–118. [žiūrėta 2022-11-10]. Prieiga per internetą: [PDF\) PRADINIŲ KLASIŲ MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į MOKINIŲ KŪRYBIŠKUMO UGDYMĄ MUZIEJINE EDUKACIJA \(researchgate.net\)](https://www.researchgate.net/publication/311111111)
62. Taimur, S., Sattar, H. (2019). *Education for Sustainable Development and Critical Thinking Competency* (p. 1–11). https://doi.org/10.1007/978-3-319-69902-8_64-1
63. Taimur, S., Sattar, H. (2020). Education for Sustainable Development and Critical Thinking Competency. In: L. Filho, W., Azul, A.M., Brandli, L., Özuyar, P.G., Wall, T. (eds) *Quality Education. Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95870-5_64
64. Tandzegolskienė, I., Kasperiūnienė, J. (2020). Smart learning environments in a contemporary museum: a case study. *Journal of Education Culture and Society*, 2, 353–375. [žiūrėta 2023-02-18]. Prieiga per internetą: <https://orcid.org/0000-0001-6851-7637>
65. Tinning, K. (2017). Vulnerability as a Key Concept in Museum Pedagogy on Difficult Matters. *Studies in Philosophy and Education*, 37(2), 147–165. <https://doi.org/10.1007/s11217-017-9579-y>
66. Tišliar, P. (2017). The development of informal learning and museum pedagogy in museums. *European Journal of Contemporary Education*, 6(3), 586–592. <https://doi.org/10.13187/ejced.2017.3.586>
67. Tougu, P., Marcus, M., Haden, C. A., Uttal, D. H. (2017). Connecting play experiences and engineering learning in a children's museum. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 53, 10–19. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2017.09.001>
68. Uppin, H., Timoštšuk, I. (2022). Teaching in a natural history museum: what can we learn from Estonian elementary school teachers? *Cultural Studies of Science Education*, 17(4), 1159–1192. <https://doi.org/10.1007/s11422-022-10138-z>
69. Villacanas de Castro, L. S., Moreno-Serrano, L. M., Giner Real, C. (2020). Museum education, cultural sustainability, and English language teaching in Spain. *Pedagogy, Culture and Society*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/14681366.2020.1794947>

70. Wang, C., Zhu, Y. (2022). A Survey of Museum Applied Research Based on Mobile Augmented Reality. *Computational Intelligence and Neuroscience* <https://doi.org/10.1155/2022/2926241>
71. Watermeyer, R. (2015). Science engagement at the museum school: Teacher perspectives on the contribution of museum pedagogy to science teaching. *British Educational Research Journal*, 41(5), 886–905. <https://doi.org/10.1002/berj.3173>
72. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga

Informacijos šaltinių sąrašas

1. *Komunikavimo kompetencija* (2021) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/Komunikavimo-kompetencija-su-prieNmokykliniu-2021-09-29.pdf>
2. *Kultūrinė kompetencija* (2021) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/Kultūrinė-kompetencija-su-prieNmokykliniu-2021-09-29.pdf>
3. *Kūrybiškumo kompetencija* (2021) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/Kūrybiškumo-kompetencija-su-prieNmokykliniu-2021-09-29.pdf>
4. *Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas*, (2023) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/83e890a09add11eda06e9a4a8dd92fc1>
5. *Pažinimo kompetencija* (2021) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/Pažinimo-kompetencija-su-prieNmokykliniu-2021-09-29.pdf>
6. *Pilietiškumo kompetencija* (2021) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/Pilietiskumo-kompetencija-su-prieNmokykliniu-2021-09-20.pdf>
7. *Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija* (2021) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/SESG_Kompetencija-su-prieNmokykliniu-2021-09-29.pdf
8. *Skaitmeninė kompetencija* (2021) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/11/SKAITMENINE%CC%87-KOMPETENCIJA-2021-11-03.pdf>
9. Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) Lietuvos skyriaus įstatai (2012) [žiūrėta 2023-02-25]. Prieiga per internetą: https://icom-lithuania.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/40/2019/01/ICOM_Lietuva_istatai.pdf
10. X krašto muziejaus veiklos ataskaita (2022).
11. X muziejaus veiklos nuostatai (2021)

Priedai

1 priedas. Apklausos raštu mokytojams klausimynas

Apklausa „Mokinių kompetencijų ugdymas muziejine edukacija“

Kauno technologijų universiteto, edukologijos magistrantūros studijų programos II kurso studentė Inga Nagaitienė atlieka tyrimą, kurio tikslas: atskleisti mokinių kompetencijų ugdymą muziejine edukacija. Prašome Jus atsakyti į pateiktus klausimus. Anketa yra anoniminė. Surinkti duomenys bus naudojami rengiant mokslines išvadas bei rekomendacijas.

1.Mokykla, kurioje dirbate (įrašykite) _____

2.Lytis

- Moteris
- Vyras

3.Amžius

- 20 – 30
- 30 – 40
- 40 – 50
- 50 – 60
- 60 ir daugiau

4.Jūsų darbo stažas

- Iki 10 metų
- 10 – 20 metų
- 20 – 30 metų
- 30 – 40 metų
- 40 metų ir daugiau

5. Su kokio amžiaus vaikais lankote muziejų?

- Ikimokyklinio amžiaus vaikais
- Pradinių klasių mokiniais
- 5 - 9 klasių mokiniais
- 10 -12 klasių mokiniais

6.Kaip dažnai (su mokiniais) lankotės Tauragės krašto muziejuje ir jo padaliniuose?

- Kartą per savaitę
- Kartą per mėnesį
- Kartą per tris mėnesius
- Kartą per pusę metų
- Kartą per metus
- Kartą per kelis metus
- Lankausi pirmą

7. Kokia veikla vyko šio vizito metu?

- Ekskursija
- Integruota pamoka
- Edukacija

7.1. Ekskursijos/integruotos pamokos/edukacijos tema (įrašykite)**8. Kaip ruošiatės vizitui į muziejų? (Pažymėkite X)**

	<i>Visada</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Kartais</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>	<i>Negaliu atsakyti</i>
Derinate su muziejaus edukatoriais mokymo turinį						
Apsilankymą muziejuje siejate su bendruoju ugdymo (pamokos) turiniu						
Suformuluojate konkrečius vizito mokymosi tikslus						
Su mokiniais aptariate keliamus mokymosi tikslus						
Akcentuojate vaikams, kad tai ką išmoks bus vertinama ir vertinga						
Parengiate konkrečias užduotis (užduočių lapai ar kt.), kurias mokiniai turės atlikti muziejuje						
Kita (įrašykite)						

9. Kaip vertinate šį apsilankymą muziejuje? (Pažymėkite X)

	<i>Visiškai sutinku</i>	<i>Sutinku</i>	<i>Nei sutinku, nei nesutinku</i>	<i>Nesutinku</i>	<i>Visiškai nesutinku</i>	<i>Negaliu atsakyti</i>
Programos turinys atitiko mokinių amžių ir jų gebėjimus						
Programa buvo vertinga numatytiems ugdymo tikslams pasiekti						
Taikyti įtraukiantys (aktyvūs) mokymosi metodai						
Mokiniai buvo aktyvūs mokymosi procese						
Mokiniai turėjo galimybę reflektuoti po veiklos ar jos metu						
Edukatorius buvo kompetentingas						
Edukatorius gebėjo dirbti su mokiniais						

10. Kaip manote, kokios kompetencijos ugdytos mokiniams šio vizito metu?*(Galima žymėti kelias variantus)*

- Kultūrinė kompetencija
- Pažinimo kompetencija
- Pilietiškumo kompetencija
- Kūrybiškumo kompetencija

- Komunikavimo kompetencija
- Skaitmeninė kompetencija
- Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija
- Nei viena
- Kita (įrašykite) _____

11. Kaip manote, kaip muziejus galėtų prisidėti prie mokinių kompetencijų ugdymo?

(Galima žymėti kelias variantus)

- Organizuoti veiklas, pasitelkiant muziejaus objektus kūrybiniam ir kritiniam mąstymui ugdyti
- Rengti parodas/pamokas tvarumo ugdymui
- Organizuoti vaikams įtraukiančias, kūrybines, praktines veiklas
- Organizuoti edukacijas, kuriose būtų derinama fizinė ir protinė veikla
- Integruoti informacines technologijas į edukacines programas
- Plėsti edukacinių programų tematiką, pasiūlą
- Daugiau dėmesio skirti edukacijų turiniui (informacijai apie istoriją, kultūrą ir kt.)

12. Kokias mokinių kompetencijas norėtumėte ugdyti muziejuje?

(Galima žymėti kelis variantus)

- Kultūrinę kompetenciją
- Pažinimo kompetenciją
- Pilietiškumo kompetenciją
- Kūrybiškumo kompetenciją
- Komunikavimo kompetenciją
- Skaitmeninę kompetenciją
- Socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetenciją
- Kita (įrašykite) _____

13. Nuo 2024 m. bus pradėtos pilnai vykdyti atnaujinamos ugdymo programos, paremtos kompetencijų ugdymu. Numatoma net iki 30 proc. pasirenkamojo ugdymo turinio. Kaip manote, ar tai turės įtakos Jūsų sprendimui dažniau integruoti muziejinę edukaciją į mokinių ugdymą?

(Pažymėkite vieną)

- Taip, lankysiuosi dažniau
- Manau/gali būti, kad lankysiuosi dažniau
- Ne, tai neturės įtakos, mano sprendimui lankytis muziejuje
- Nežinau/negaliu atsakyti.

14. Kaip vertinate savo žinias ir gebėjimus, kaip muziejinę edukaciją integruoti į ugdymo turinį? (Pažymėkite X)

	<i>Visiškai sutinku</i>	<i>Sutinku</i>	<i>Nei sutinku, nei nesutinku</i>	<i>Nesutinku</i>	<i>Visiškai nesutinku</i>	<i>Negaliu atsakyti</i>
Gerai žinau artimiausių muziejų erdves/ekspozicijas/parodas						
Įžvelgiu, kurie muziejaus objektai/ekspozicijos/parodos gali būti panaudotos konkrečioms kompetencijoms ugdyti						

Gebu/organizuoju integruotas pamokas muziejuje su darbuotojų pagalba.						
Gebu/organizuoju integruotas pamokas muziejuje ir be darbuotojų pagalbos (kai muziejininkas suteikia tik patalpas)						

14. Kokia jūsų nuomonė dėl ? (Pažymėkite X)

	<i>Visiškai sutinku</i>	<i>Sutinku</i>	<i>Nei sutinku, nei nesutinku</i>	<i>Nesutinku</i>	<i>Visiškai nesutinku</i>	<i>Negaliu atsakyti</i>
Norėčiau dalyvauti profesinio tobulėjimo kursuose muziejų edukacijos tema.						
Norėčiau daugiau/geriau išnaudoti muziejaus potencialą mokinių kompetencijų ugdymui						
Manau, kad nėra tikslinga mokytojams be muziejaus edukatoriaus organizuoti veiklas muziejuje						

15. Ko (kokių veiklų/metodų/programų ir kt.) pasigendate ar galbūt norėtumėte pasiūlyti muziejams, kad čia būtų galima ugdyti mokinių kompetencijas?

DĖKOJU JUMS UŽ ATSAKYMUS!

2 priedas. Iš dalies struktūruoto interviu edukatoriams klausimynas

Interviu klausimai

Atlieku tyrimą, kurio tikslas - atskleisti mokinių kompetencijų ugdymą per muziejinę edukaciją. Toliau pateikti klausimai, apie kuriuos norėčiau išgirsti Jūsų, kaip edukatoriaus nuomonę.

1. Papasakokite, kaip organizuojate edukacijas?
2. Koks yra Jūsų organizuojamos (vykdomos) edukacinės veiklos ryšys su mokyklos bendrosiomis ugdymo programomis?
3. Kaip manote, kokias mokinių kompetencijas ugdote edukacijų metu?
4. Pasidalinkite patirtimi, kaip užtikrinate aktyvų mokinių įsitraukimą.
5. Papasakokite, kokioms mokinių patirtims ugdyti skiriate prioritetą? Kodėl?
6. Kokius iššūkius patiriate vykdydami ar organizuodami edukacinę veiklą, kaip juos sprendžiate?
7. Pasidalinkite savo įžvalgomis, kaip mokytojai ruošiasi ir paruošia mokinius vizitui į muziejų?
8. Kaip manote, kaip muziejus galėtų patobulinti savo veiklą ugdant mokinių kompetencijas?

3 priedas. Mokytojų pasiūlymų ir atsiliepimų analizės lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pasiūlymai	Ilgesnės edukacijos	„Edukacijų kurios truktų visą dieną.“ (R1)
	Nemokamos paslaugos	„Pamokos turėtų būti nemokamos.“ (R2) „Paslaugos galėtų būti nemokamos.“ (R3)
	Konkrečių kompetencijų ugdymas	Pavyzdžiui skaitmeninės kompetencijos ugdymui butu galima panaudoti laiko juosta ir pan. (R4)
	Senovės atmosferos atkūrimas	„Siūlyčiau taip pat pridėti senąsias lietuviu šventes, atkuriant tuometinę atmosferą.“ (R5)
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Atsiliepimai	Edukatoriaus kompetencijos	„Manau, kad muziejaus darbuotojai yra aukščiausios kvalifikacijos, puikiai dirba“ (I6) „<...> edukatorė kompetentinga, veiklose ugdomos įvairios kompetencijos.“ (I8)
	Komunikacija	„Muziejaus darbuotoja nuolat siūlo veiklas ir edukacijas, o reikalui esant deriname laiką, temą, tikslus.“ (I12) „Malonu, kad čia organizuojamos įvairios edukacijos ir į jas kviečiami mokiniai.“ (I10) „Galima susiderinti ir susitarti norima tema. Ačiū muziejininkei už geranorišką bendradarbiavimą.“ (I13) „Muziejaus darbuotojai <...> informuoja visuomenę apie vykstančius renginius muziejuje.“ (I6)
	Patrauklios edukacijos	„<...>vykstančios edukacijos įtraukiančios, įdomios, kūrybiškos“ (I13) „Ačiū, labai patiko Jūsų vedamos edukacijos.“ (I7) „Visos muziejuje vykstančios veiklos labai įdomios“ (I8) „Čia visada smagu apsilankyti“ (I12) „<...>grįžus iš edukacijų lieka patenkinti visi: ir tėveliai, ir vaikai, ir mes. Visą laiką čia pasisemiame tik gerų emocijų.“ (I7)

4 priedas. Interviu duomenų analizės lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Edukacijos pritaikymas mokinių ugdymui	Edukacijų siejimas su bendrosiomis ugdymo programomis	<p>„Aš niekada nesieju, <...> niekada nesidomėjau, kad man reikėtų tą surišti. <...> man atrodo, kad <...> kad mokyklos irgi yra orientuotos, kad vaikai perimtų mūsų tradicijas. <...> Jeigu nori kokią senovišką dalyką parodyti, tu pataikysi visada 100 proc., bet koku atveju į formalųjį ugdymą.“ (R1)</p> <p>„<...> su bendrosiomis ugdymo programomis tikrai siejasi. Ir čia daugiau ateina mokytojai, <...> su pageidavimais, kad bet būtent tokią ir tokią temą norim praveisti“ (R2)</p> <p>„Tai kol kas mes savo turinio specialiai neadaptuojam ir ne pritaikom prie mokyklos bendrojo ugdymo programų. Tačiau yra buvę tokių atvejų, kad parodos susidubliavo su tuo, ką vaikai mokosi mokykloje. Dėl to mes sulaukdavom neįtikėtino tų parodų pasisekimo. <...> šie atvejai yra <...> atsitiktinumas nei tikslingas, tendencingasėjimas.“ (R3)</p> <p>„<...> kadangi dirbu progimnazijoje <...> žinau, kad čia man viskas į temą. <...> istorija visų pirma, tai yra pirmoje vietoje <...> geografiją, tie patys žemėlapiai <...> muzika, partizanų dainos <...> lietuvių kalba, ugdymas patriotiškumo, tautiškumo. <...> kalbininkams – rusų kalba. <...> vokiečių kalba.“ (R4)</p> <p>„Gal ne viskas specialiai orientuota būtent tik į ugdymo programas <...> nemažai edukacijų sukurta yra ir aš pati buvau kadaise sukūrusi, tikrai specialiai nesiedama su programa.“ (R5)</p>
	Kultūros paso reikalavimai	<p>„<...> pagal kultūros paso reikalavimus tai, kaip ir netgi privalo būti įtraukiamos bendrosios ugdymo programos. <...> esu tikrai išnagrinėjus dabar naujas patvirtintas ugdymo programas <...>“ (R2)</p> <p>„<...> edukacijos yra teikiamos kultūros pasui, tai rengiant edukacijas galvoju, kokias kompetencijas noriu su šia edukacijas ugdyti. <...> jei edukacija neatitiks kultūros paso reikalavimų, ta edukacija nepateks į šią programą. Jei nepateks, didelė tikimybė, kad edukacija bus mažai lankoma“ (R5)</p>
	Edukacijų tematikos	<p>„<...> kadangi aš myliu tradicijas ir myliu savo kraštą, <...> Aš tas tą meilę visiems tiems dalykams aš transliuoju tam, kas ateina. <...> jie tikrai išsineša, nors mažą dalį to pabuvimo senovėje, to pajautimo <...>“ (R1)</p> <p>„Turi būti susiję su muziejaus turiniu, su vertybėmis. <...> žavėjaisi edukacijom, kurios turi, pavyzdžiui, gilią prasmę, toki atminties momentą, aš manau, kad ši dar yra tokia siekiamybė, nes dar yra edukacijos srityje labai didelio „plavinėjimo“ ir kopijavimo.“ (R3)</p> <p>Tai, aišku, šitą edukacija sukurti įkvėpė pats muziejaus formatas. (R4)</p> <p>„<...> visada galvoju apie ekspozicijas, muziejaus turinį. Idėjų ieškau juose. Tada pradėdau galvoti, kaip galėčiau tai panaudoti praktikoje.“ (R5)</p>
	Adaptavimas pagal mokinių amžių.	<p>„<...> Žiūriu pagal vaikus, kas tai amžiaus grupei įdomu yra. <...> kokia klasė <...>. Ieškom tada lengvesnio ar sunkesnio sprendimo.“ (R1)</p> <p>„<...> Klausimus įvairius skiriu, žiūrint pagal vaikų amžių, kokie ateina – lengvesnius, o jei ateina vyresnės klasės, tai sunkesnius ar daugiau.“ (R2)</p> <p>„Ką galima kalbėti su dvyliktokais, su suaugusiais tai, žinoma, su ta pačia terminologija apie tą patį nekalbėsi penktokui, šeštokui. <...> kaip ir ekskursijų vadovė aš turiu prisitaikyti prie lankytojų amžiaus, juos sudominti pagal jų supratimą.“ (R3)</p>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai

Mokinių aktyvus įtraukimas	Klausimai	<p>„Pradedant edukaciją aš visada užduodu aktyvinančius klausimus. <...> ką jūs žinot, ar girdėjot <...> Ir jie išlieka aktyvūs visą edukacinį laiką <...> viktorinos netgi pobūdžio gali tokius klausimus užduoti.“ (R2)</p> <p>„Tai klausimas, gal kažkieno tai, kad buvo seneliai, giminaičiai išstremti į Sibirą ir prasideda kontaktas, mūsų diskusija <...> Vaikai pradeda dalintis senelių pasakojimais.“ (R4)</p> <p>„<...> pradedu pasakoti kažką, įtraukiu juos klausinėdama <...> (R5)</p>
	Temos aktualinimas per besimokančiųjų interesus	<p>„Įdomus dalykas visiems mums <...> yra jie patys. Ir aš surišu su jų šeima <...> Ir kai aš pradedu sakyti jiems sakyti pavyzdžiais, tada jie klausosi tobulai. Tada jie aktyvus yra, pradeda patys pasakoti, pradeda lyginti.“ (R1)</p> <p>„<...> kad grupė suvoktų, kad tas turinys apie kurį kalbu jiems yra aktualus. Nesvarbu, kad praėjo 100 metų, <...> aktualus per jų asmeninę patirtį.“ (R3)</p> <p>„Pasakodama, pamažu į švarų vandenį pradėjau pilti įvairius skysčius, mesti šiukšles ir stebėjome, kaip skaidrus vanduo tampa nešvariu. Vaikai dalinosi savo pastebėjimais, kaip jie nesusimąsto, kaip kiekvienas teršiam ir kaip tai veikia mūsų upes, jūras ežerus ir pan.“ (R5)</p> <p>„Bando irgi įsijausti į tą vaidmenį <...>. Sakau, žiūrėkit va, jūsų visą klasę uždaro į vagoną. Veža, veža dieną – dvi. Sakau, nėra nei kur gamtinius reikalus atlikti. Berniukai, va jūsų klasiokės gražios mergaitės. Nu kaip, ar ryžtumėtės tokius reikalus atlikti, joms matant. <...> ir pradeda diskutuoti.“ (R4)</p>
	Žaidimais grįstas mokymas(is)	<p>„<...> dažnai būna įtraukiama ir mūsų krašto žemaitiškų žaidimų, ratelių. Būna ir tradicinės muzikos.“ (R1)</p> <p>„Viskas yra žaidybine forma“ (R2)</p> <p>„vaidmenų žaidimas gaunasi, kad vaikai tikrai klausytų ir sektų ką sakau, nes jiems reikės atlikti nurodytą veiksmą“ (R5)</p> <p>„čia buvo tikrai spektaklis, pasidalinkite savo įspūdžiais.“ (R4)</p> <p>„Istorija, kai į sunkvežimį buvo suvaryti ir ten liepė visiems sėstis. Tai, kad sėdosi visi kažkam tai ant kelių, kažkam ant peties. Tai aš juos į kitokį kampą suspaudžiu ir sakau, dabar sėskitės. <...> jie bando irgi taip susėsti. <...> Jie pradeda įsivaizduoti ir suprasti tą visą siaubą.“ (R4)</p>
	Praktinė veikla	<p>„<...> kur atlieka gryna tą veiksmą surištą su ta edukacija ar <...> daugiau amatu. <...> jeigu yra gruodžio mėnesis, <...> mes ir pinam vaikus. Ateina Užgavėnės, mes darom kaukes<...>.“ (R1)</p> <p>„Kadangi mes turime virtualų turą <...> su klausimais <...> tas korteles ieško atsakymų. <...> Archeologijoje jie kasa tą smėlį, stato piliakalnius, gynybinius įtvirtinimus, apkasus.“ (R2)</p> <p>„Jie ir emblemas paišosi <...> apygardos ir slapyvardžius kuriasi, ir priesaiką sako, ir visa kita“ (R4)</p> <p>Praktinėje veikloje visada pasitelkiu kūrybines užduotis. <...>. Svarbiausia man, kad vaikas kažką sukurtų savo rankomis.“ (R5)</p>
	Pojūčiai	<p>„Kas liečia veiklas tai visada duodu čiupinėti, uostyti, vertinti, duodu atspėti. Per visus pojūčius – per lietimą, regą, klausą“ R1</p> <p>„Labai gerai yra duoti ką nors pačiupinėti<...>“ (R2)</p> <p>„Ta prasme būna tokie segmentai, kažką papasakoju, parodau, įtraukiu – paliesk, pačiupinėti <...>.“ (R3)</p>
	Išmaniųjų technologijų integravimas	<p>„Viena kategorija klausimų yra, kur jie ieško virtualiam ture, tai pagal išmaniuosius savo įrenginius gali prisijunti nuo savo telefonu ar muziejaus planšečių. <...> kur archeologija <...> vedu, tai ten jau yra tos interaktyvios priemonės, produktai. Vaikams tai patinka.“ (R2)</p>

	Refleksija	<p>„Ypatingai jeigu po edukacijos padaro pats mokytojas irgi kažkokios esmės aptarimo mokykloje, na jau išėjus iš edukacijos ir man atrodo labai super, nes vis tiek įtvirtina tas žinias.“ (R2)</p> <p>„Būtinai edukacijos pabaigoje refleksija.“ (R3)</p> <p>„Dažnai po edukacijos pasiūlau net arbatos, pagal galimybes, jei yra laiko. Prie kurios bendraujam, dalinamės įspūdžiais, ir kitais jiems rūpimais dalykais. Noriu, kad ne tik manęs klausytų, bet tuo pačiu raginu ir juos pačius, kad man kažką papasakotų.“ (R5)</p> <p>„Kaip mokytojai turi laiko. Kitą kartą, jeigu turim laiko, mes visi kartu galim aptarėm tą pojūtį.“ (R4)</p>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Sąveika su objektais	Kritiniam mąstymui ugdyti	<p>„Pavyzdžiui spintoje turiu pridėjusi visokių daiktų. Tai klausiu – nu vaikai, kas čia galėtų būti?“ (R2)</p> <p>„<...> apžvelkite, visus, visus eksponatus, kokių matote daugiausiai, sugrupuokite. <...> daug mato religinių eksponatų <...> padėjo žmonėms išgyventi – malda. <...> visi lietuviški simboliai. <...> galim padaryti išvadą, kad mūsų žmonės vis dėlto labai mylėjo savo tėvynę. <...> meldamiesi ir mylėdami jie <...> turėjo viltį, kad jie sugrįš į Lietuvą.“ (R4)</p> <p>„<...> užduodama tam tikrą užduotį. Kad pasakytų ką jie mato objektuose, kas jiems patraukia dėmesį ir kodėl.“ (R5)</p>
	Emociniam įsitraukimui skatinti	<p>„Ant kiek jos yra suskaičiuotos. O, jeigu jūsų telefonus dabar taip „abra kadabra“ paversčiau į šitas maldaknyges, kurios būtų labiau sudėvėtos. <...> jie tą bando tą ryšį įsivaizduoti, kiek vadinasi, jie dirba su telefonu, kiek jų seneliai tą maldaknygę skaitė, vartė ir stiprybės sėmėsi.“ (R4)</p> <p>„<...> išsirinkite vieną iš šių skulptūrų ir pasakykit gal ji primena ką ar kokius jausmus kelia, kodėl tą pasirinkot. Nu ir kalbamės, kodėl vienam tai atrodo draugystė, o kitam kažkas kitas“ (R5)</p>
	Tiesioginės informacijos skaitymui	<p>Būtent apie tarpukarį. Jie norėjo, bet irgi apie tas socialines sąjungas, tas vėliavas išgirsti. Tai va pažiūrėjom tas vėliavas (R2)</p> <p>Būna, kad liepiu kažkokį daiktą patyrinėti ir, kad jie papasakotų, ką jie ten išvelgė, ką iš jo sužinojo (R5)</p>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Edukatoriaus požiūris	Akademinis – edukacinis	<p>Na man visgi labai svarbu, kad vaikai įgytų naujų žinių. Kad po visko jau išėję jaustųsi kažko naujo sužinoję. <...> Tad maloni veikla turi būti lydima pažinimu tuo ką darai.</p>
	Meninis - emocinis	<p>„Tai pagrindas, nes jie išsineša didelę dalį emocijos patirtos. Ir tik prie emocijos biški informacijos prisiriša.“ (R1)</p> <p>„Tai aš skiriu dėmesį patiems patyriminiams ir taktiniams pojūčiams ir emocijai“ (R2)</p> <p>„Bet emociniai jausmai, vis dėlto, eitu pirmu numeriu.“ (R3)</p> <p>„<...> kai jie sako priesaiką, ką jie jautė bučiuodami vėliavą. Kokius jausmus patyrė. <...> Tai jie pasidalina savo emocijom“ (R5)</p> <p>„Na, kai vaikai atlieka kūrybinį darbą, kur pasitelkia savo vaizduotę, <...>, man labai norisi, kad jie atsipalaiduotų, išlaisvintų savo mintis ir tiesiog pabūtų be jokio streso.“ (R5)</p>
	Tapatybės – kultūrinis	<p>„Aš ugdau ir pasitikėjimą vienas kitu ir pagarbą <...> Teikiu kaip pavyzdį, kaip senoliai darydavo. Kaip jie elgdavosi <...>.“ (R1)</p> <p>„<...> svarbus turinys. <...> Tai turinys, kultūrinis identitetas. <...> prasmingos patirtys vis tiek yra susijusios su muziejaus tikslais, su vertybėmis“ (R3)</p> <p>„Kalbam kokie buvo rusai baisūs žmonės, kai elgiasi su lietuviais baisiai. <...> aš vis tiek stabdau - nereikia, juos labai smerkti.“</p>

		<i>Papasakoju <...> kad tie patys rusai buvo ir geri žmonės. <...> (R4) padarome išvadą, kad vis dėlto, kad ir kokie buvo geri tie rusų žmonės, vokiečių žmonės, tie patys lietuviai, kurie tapo sribais, kad juos visus tais žvėrimis pavertė karas. “</i>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Edukatoriaus bendravimas su mokiniais	Edukatoriaus, kaip mokytojo pozicija	<i>„Kaip vedantysis edukatorius, aš pasirenku tokią psichologinę strategiją, kad aš esu lygi su jais. Kad jie negalvotų, kad aš esu mokytojos analogas, autoriteto analogas.“ (R2)</i> <i>„Pabandau tapti, kaip ir drauge, kaip ir lydere.“ (R4)</i> <i>Man patinka, kai jie <...> pradeda dalintis savo gyvenimo detalėmis apie mokyklą, šeimą, draugus ir kita. Kai leidi jiems pasipasakoti, susidomi jų pasakojimais, jie gi jaučiausi svarbūs“ (R5)</i>
	Mokymosi atmosferos kūrimas	<i>„Man svarbiausia, kad jie pasijustų kaip namuose. <...> laisvai, atsipalaidavę be jokios baimės.“ (R1)</i> <i>„Aš irgi nenoriu būti, <...> pikta <...> kuri ateina ir rėkia ant tų vaikų. <...> Kad jiems geras įspūdis paliktų apie muziejų.“ (R2)</i> <i>„<...> man tas didžiausias smagumas, kad jie nebijo čia, jie jaučiasi gerai šitoj erdvėj, ta erdvė jiems yra priimtina.“ (R3)</i> <i>„<...> vaikas turi jaustis gerai, jaukiai, motyvuotai<...> jei mes sukursim nemalonę aplinką, vaikas nenorės nei kažką daryti, nei kažko girdėti. (R5)</i>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Per muziejinę edukaciją ugdomos kompetencijos	Kultūrinė	<i>„<...>rateliai, linksmybės, nes etnokultūra yra – žmogus dirbo tuo pačiu dainavo, prigrojo. Ir visa tai lėmė, kad mes kuriam edukacija, kad būtų fonas – dirba ir tada tuo pačiu turi dainuoti, šokti.“ (R1)</i> <i>„<...>ten smulkioji tautosaka. Pasakau kažkokį sakinį ir aš jiems padedu išnarplioti, ką reiškia tai seniau toks pasakymas, ir ką reiškia dabar“ (R3)</i> <i>„Kultūrinę tai tikrai, nes ir parodų keičiasi, kurias labai išnaudojo kada mokiniai ateina. Tiek teminėmis edukacijomis ir pan.“ (R5)</i>
	Pažinimo	<i>„Teorinę medžiagą šaltinius visus susirenku <...>, tai aš domiuosi X kraštu.“ (R1)</i> <i>„<...> praktiškai irgi visos atliepia pažinimo kompetenciją nes tų istorinių žinių ateina su kiekviena edukacija ir jas mokiniai įgyja.“ (R2)</i> <i>„Man atrodo, kad mes vis dėlto labai, dar kol kas, daug skiriam tai pažinimo, pirminei informacijai.“ (R3)</i> <i>„Kam yra naujas terminas, aš jau tada pradėdau nuo pradžių – kas tai yra <...>.“ (R4)</i> <i>„Pažinimo, nes suteikiu žinių, pasakoju ir panašiai.“ (R5)</i>
	Kūrybiškumo	<i>„Kūrybiškumo kompetenciją, aš sakyčiau daugiausiai atliepia, <...> Tai jie gali pašyti, tekstus kurti, ką jie nori. Lavinami meniniai gebėjimai, skatinama vaizduotė “ (R2)</i> <i>„O kūrybiškumas, <...> Jie ir emblemas paišosi <...> ir slapyvardžius kuriasi, ir priesaiką sako, ir visa kita.“ (R4)</i> <i>„Kūrybiškumo, nes pas mane edukacijoje daug kūrybinio proceso.“ (R5)</i>
	Pilietiškumo	<i>„<...>myliu tradicijas <...> Aš tas tą meilę visiems tiems dalykams aš transliuoju „<...>vis tiek jiems ugdosi meilė savo kraštui. <...> Gal net nesupranta, kad jiems aš įskiepiju to patriotizmo nors biški.“(R1)</i> <i>„Pilietiškumo kompetenciją, <...> nes vis tiek tai skatina tokį pasididžiavimą mūsų gimtojo krašto praeitimi ir panašiai.“ (R2)</i>

		<p>„Be abejo, pilietiškumo kompetenciją. Na čia turbūt yra mūsų muziejaus numeris pirmas. (R4)</p> <p>„Dar kai kuriais aspektais paliečiu ir pilietiškumo kompetenciją. <...> nes paliečiu ir krašto istorijos temas, kurios verčia didžiulius protėviais ir šalimi kurioje gyvenam.“ (R5)</p>
	Komunikavimo	<p>„Komunikavimo kompetenciją, tai daugiausia turbūt atliepia <...> nes tai yra grynai toks komandinis darbas. Dirba komandom komunikuoja, bendrauja“ (R2)</p> <p>„Komunikavimą jie ugdo patys, <...> jie per pamoką kažkokius pranešimus kūrė ir paskui čia atėję, va šitoj aplinkoj, šitoj parodoj jie dar kartą pristatė savo pranešimą“ (R4)</p> <p>„Dar komunikavimo sakytčiau, nes dažnai veiklose prašau kalbėti, išreikšti mintis, pagrįsti nuomonę ir pan.“ (R5)</p>
	Skaitmeninė	<p>„Viena kategorija klausimų yra, kur jie ieško virtualiam ture, tai pagal išmaniuosius savo įrenginius gali prisijunti nuo savo telefonu ar muziejaus planšečių.“ (R2)</p> <p>„<...> tą skaitmeninę, kaip mes naudojame, jeigu reikia kažkokio vaizdo rodyti ar skaidres. Ar kažkokia muzika va toms partizanų dainoms paleisti.“ (R4)</p>
	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	<p>„Šiek tiek galima prijungti ir socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetenciją. Tai čia būtent kalbame apie emociją.“ (R2)</p> <p>„Bet manyčiau, kad reikėtų skirti labiau emociniam intelektui, bendradarbiavimui grupėje, kad edukacijos metu mokinys atrastų save kitokį negu formalioje aplinkoje“ (R3)</p>
	Visos kompetencijos	<p>„Tai čia visos pas mus. <...> Kažkur labiau vienos išsiskiria. <...> visą laiką per pamoką 2 – 3 sukonkretinti. <...> tai jos yra visos, tik atitinkamai pagal amžių, pagal edukaciją, pagal profilį išskirti kažkokią tai labiau.“ (R4)</p> <p>„Muziejuje galima ugdyti visas kompetencijas, tik aš pabrėžiu ne visas vienu metu.“ (R2)</p> <p>„Bet iš esmės visas kompetencijas galima ugdyti. Priklausomai nuo pristatomos temos ir veiklų.“ (R5)</p>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Organizaciniai iššūkiai	Kokybiškos edukacijos kūrimas	<p>„<...> kiekviena edukacija, kiekvieni svečiai yra iššūkis. <...> kaip tą padaryti, kaip jiems pateikti, kad jie užsikabintų už to. R1:</p> <p>„<...> tau reikia sukurti naują edukaciją, nes reikia praplėsti paslaugų sferą <...> kuri, kaip sugalvoji. Nei kas mokina, kaip reikia<...>“ (R5)</p> <p>„<...> prioritetą teikiame ne edukacijai, o renginiams. <...> edukacija turėtų būti kokybiška, reikalavimai kyla, administravimas sudėtingėja, situacija kultūros lauke kinta ir reik reaguoti edukacijai į tai.“ (R3)</p>
	Muziejaus infrastruktūra (techniniai dalykai)	<p>„<...> su judėjimo negalia. <...>, tai aš negalėčiau jam edukacijos praveisti. paveldo objektas, jokių liftų, nieko negalime rengti“ (R2)</p> <p>„<...> yra ūkiniai dalykai ir erdvės. Trūksta man patogių stalų, kur vaikai galėtų prie jų patogiai dirbti. Trūksta erdvės, kur tuos patogius stalus ir kėdes galėčiau sudėti.“ (R5)</p> <p>„<...> kažkas atsitiko su šituo fotoaparatu. <...> Bet ėjo, ėjo kažkiek nuotraukėlių padarė ir sugriuvo. Ir ką daryti toliau. <...> „ (R3)</p>
	Finansai	<p>„<...> bandėm rašyti projektą „Atviras muziejus“ ir per kultūrinės veiklos tikslinę auditoriją būtų buvusi neįgalieji <...> Lietuvos kultūros taryba neskyrė finansavimo, <...> būtumėm labai smarkiai kokybine prasme pasistūmėję į priekį.“ (R3)</p> <p>„Norėtusi ir daugiau interaktyvumo, technologijų įtraukimo, ką būtų puikiai galima išnaudoti edukacijoje. Kas padėtų ir sukurti naujas</p>

		<i>veiklas. Buvo rašomas projektas, interaktyvioms priemonėms, tačiau finansavimo negauta“ (R5)</i>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Iššūkiai susiję su mokykla ir mokytojais	Mokinių turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių priėmimas	<p><i><...>kai žmonės atvažiuoja su tam tikrais sutrikimais. Ir tada, dalis jau atkrenta. Pavyzdžiui, toks dalykas, kaip teorinė dalis ir lieka tik tas veiksmas, uoslė, sensorika.“ (R1)</i></p> <p><i>„<...>tai yra vaikai turintys, specialiuosius ugdymo poreikius.<...> visiškai neįmanoma prognozuoti, sakykim, kaip jie elgsis. Kas svarbiausia iš pedagogų ir nelabai kartais sulaukti pagalbos dar <...> pedagogai tiesiog nepraneša iš anksto, kad jie ateis su tokiais vaikais.<...> ateina su lydinčiais asmenimis, <...> bet tai nereiškia, kad jie yra kompetentingi, pasiruošę. Puikiai žinom, kad mokyklos tokių specialistų neruošia“ (R2)</i></p> <p><i>” Dažniausiai jei žinai, kad tokie vaikai ateis, nusiteiki psichologiškai ir pasiruoši tam. Net pagalvoji, kaip dar labiau juos įtraukti. <...> Klausiau mokytojų kas jam patinka, kaip galėčiau nuraminti. Mokytojos atsakymo neturėjo. Jis taip garsiai šaukė, kad negalėjau susikalbėti su likusiais vaikais. Jis laktė, ėmė daiktus“ (R5)</i></p>
	Nepakankamas mokytojų įsitraukimas	<p><i>„<...> yra tokių mokytojų, kurie ateina edukacijų ir žodžiu čia tavo reikalas. <...> Ne mano darbas mokyti gražaus elgesio, kaip elgtis muziejuje <...>. Tokius dalykus turi sakyti pedagogas prieš ateinant.“ (R2)</i></p> <p><i>„<...>šiuo atveju aš įžvelgiu mokytojų netinkamą situacijos valdymą. Man labai trūko pagalbos. Plius mokytojų buvo ne viena.“ (R5)</i></p>
	Komunikacijos su mokykla trūkumas	<p><i>„<...>Dažnai blogi atsiliepimai ir kyla dėl to, kad jie ateina nežinodami, į ką. Jie turėtų patys, prieš, išsiklausinėti, kokia tai bus veikla, kokių rezultatų tikėtis“ (R2)</i></p> <p><i>„<...> atrodo, tikrai bandome komunikuoti ir sakyti kartas nuo karto, tikrai leidžiam tą ir komunikacinę medžiagą, kad ateikit, kviečiam nemokamai. Bet tiek, kiek dabar yra tų paslaugų teikiama, tikrai yra neišnaudojama.“ (R2)</i></p> <p><i>„Tačiau yra buvę ir toks atvejis, kai ateina mokytoja ir sako, kad noriu vykdyti integruotą pamoką tokia tema, kuri net nėra susijusi su turiniu <...> mokytoja manęs neprašė kažkaip pasiruošti <...> Ateina ir žiūri į mane, kad aš kažką daryčiau. Tai aš ir pasakoju apie ekspoziciją. Tai visiškai nesisiejo su jų pamoka. <...> iš mokytojos supratau, kad tiesiog jau reikia kažkur tuos mokinius išsivesti ir tiek. Ji visiškai nei galvojo, kaip pritaikyti, nei ką.“ (R5)</i></p>
	Išvykos problemos mokytojams	<p><i>„Man jau dabar sako – mes norėtumėm dažniau pas jus atvažiuot, bet mes negalim. Mums nei autobusams nėra pinigų, nei leidžia valdžia per dažnai išvažinėti“ (R1):</i></p> <p><i>„<...> ganėtinai sunku iš tos mokyklos, galbūt išeiti, nes vis tiek ten turi ir direktoriaus įsakymus jiems gauti ir panašiai. Jau realiai vos ne 2 turi pamokas jungtis. <...> Bet čia yra jau mokyklų problema <...> galvoju, kad situacija turėtų pagerėti, nes tos naujos ugdymo programos tikrai į muziejų pusę“ (R2)</i></p>
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokytojų pasiruošimas	Mokymosi tikslų kėlimas	<p><i>„Būna kartais ir nelabai supranta, bet bent jau žino kokių tikslu atėjo, ką veiks. <...> visi 100 proc. tą žino.“ (R1)</i></p> <p><i>„Kiti nežino, į ką jie atėjo. Jie turi žinoti tikslą <...>. Ar jie ateina įtvirtinti žinias, ar jie ateina visiškai naujų dalykų sužinoti. Tai mokytojas turi pats iškelti tikslą.“ (R2)</i></p> <p><i>„Kai mokytojai ateina labai nepasiruošę ir tiesiog labai nuteikia netgi grupę nemaloniai. Vaikai kažkaip nejaučia, kur ateina, nejaučia pagarbos nei tai aplinkai.“ (R3):</i></p>

		„Kaip džiugu matyti, kai vaikai <...> žino ko atėjo, kad buvo informuoti ir pažiūrėjo į tai atsakingai <...> mokytojai sako, mes ateisim, nes norim aplinką pakeisti. <...> Svarbu žinoti ko nori išeidamas kitur. Ar praleisti laisvai laiką ar išmokti.“ (R5)
	Mokinių išankstinės žinios	„<...>kaip dauguma, pavyzdžiui, turi kažkokių žinių, turėjo pamoką ir įtvirtinti tai“ (R2) „Kai kurie mokytojai buvo vis tiek jau supažindinę su tuo pačiu terminu, kas yra <...> kažkokį supratimą, tie vaikai, kas jau atėjo, turėjo. Kiti atėjo žali visiškai <...> Pasidarau pirminį vaizdą ir toliau <...> dirbu atitinkamai pagal jų pasiruošimą“ (R4) „<...>ateina mokytoja su mokiniais pažiūrėti eksponuojamos laikinos parodos. Tokiu atveju, niekada nepastebėjau, kad mokiniai būtų kažkaip paruošti ar mokytojai patys pasiruošę. Na kad ir su ugdymo turiniu abejoju ar sieja. Tiesiog yra proga pamatyti kažką naujo ir ateina. Bet čia nėra blogai <...>“ (R5)
	Mokytojų išankstinis derinimas dėl veiklos	„Jie paklausia ar tinka čia dideliems ar mažiukams. Ir aš visada paklausiu kokia klasė. <...> Būna kad net sako „pasiūlykite ką nors“. Tai ir gerai. Randam sprendimą.“ (R1) „Yra kažkokia programos dalis, reikia kažkur tuos vaikus nuvesti. Na ir veda bele kur, vos ne taip. Sakau, kad man to komunikavimo trūksta labai ir man tai toks įspūdis, kad jie nesiruošia.“ (R2) „Yra buvę atvejų, kai mokytojas ateina ir pasako turiu tokią pamoką, noriu ateiti ir pasinaudoti jūsų erdve. Ateina mokytojas ir pats praveda pamoką, man net nieko nereikia daryti.“ (R5)
	Užduočių parengimas	„Labai faina, jeigu mokytojai kartais <...> skiria kažkokių užduočių. Ir tai yra visai kitoks mokinių įsitraukimas. <...> ten kažkokias praktines užduotis ten duoda. Jie tada įdėmiai klauso, jau tada ne tai, kad tai ne kažkoks tai pramoginio pobūdžio užsiėmimas jiems čia, kad tik laiko prastumti iš mokyklos išeiti“ (R2) Jeigu yra integruota pamoka, tai tikrai ateina mokytojai pasiruošę. Jau vaikai, aš matau, yra ir klasei gavę užduotis, tai jiems čia yra sukuriama tik atitinkama aplinka, tai užduočiai atlikti, įtvirtinti, pajauti kažkokias tai emocijas. (R4) „Pavyzdžiui, vienai edukacijai reikia išankstinio pasiruošimo ir vaikai keletą dalykų turi atsinešti iš namų <...> džiugu matyti, kai vaikai atsineša. Kai vaikai iš anksto nuteikiami, jie atrodo net lengviau įsilieja į veiklą. (R5)
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokytojų įsitraukimas	Ugdymo turinio papildymas	„<...>na jei ateina į edukaciją, mokytojas sumoka ne pinigėlius, <...> tik atlydi vaikus, nes žino, kad vaikai bus užimti nuo iki. Tai belieka tik paskui tą refleksija padaryti. Tai ir gerai, nes nu tada mums nereikia ten verstis per galvą ir spėti, ir savo kažką pristatyti dar mokytojams“ (R4) „<...>integuotas pamokas mokytojai, matau, ateina pasiruošę. Edukacijas – ne. Tam ir moka pinigus, kad už juos kažkas padirbėtų.“ (R2) „<...> Bet jei reikia kažkokios fizinės pagalbos, <...> parodyti, padėti – tai jie padeda. <...> veiklos metu, mokytojais įžvelgia tam tikrus dalykus ir vaikų kažko paklausia, skatina samprotauti, kritiškai mąstyti, tai net papildoma edukacinę veiklą <...>Vieni sėdi pasyvūs ir jiems neįdomu, kaip tu tvarkaisi, kiti prisideda,“ (R5) „<...>aktyviai klausimus visos veiklos metu, sakykim, uždavinėja. Nu tai labai džiugu, kad tokių pedagogų yra (R2)

	Grupės elgesio valdymas	„<...> dažnai pastebiu, kad mokytojai vaikus nuteikia, kad būtų pavyzdingi, mandagūs, klausyti, kad būti geri <...> Būna, kad mokytojai vizito metu drausmina vaikus.“ (R1)
Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Dalykai, ką reikalinga tobulinti	Darbuotojų kompetencijos	„<...> galėtų būti galbūt kažkokie gerų edukatorių mokymai <...> dabar realiai nu ką nemokamai „susišaudom“ kartais <...> muziejus irgi turėtų investuoti tai gal kartais ir į mokamus dalykus <...> dalinimasis gerąja patirtimi, sakykim su kitais muziejais <...> kurie turi irgi kažkokių strategijų, galbūt gerų išvystytų“ (R2) R3: „reikia mums muziejuje darbuotojų kompetencijas edukacinėje srityje tobulinti“ „<...> pirmiausia edukatorius turi žinoti iš vis kas yra kompetencija, kokios kompetencijos turi būti ugdomos edukacijų metu. <...> Ne visi turi žinių, <...> kaip kurti edukacijas ir kaip jas vykdyti. <...> mokyti <...> kad jie paskui mokėtų, kaip ugdyti mokinių kompetencijas“ (R5)
	Edukacijų metodai	„Reikėtų tą muziejinę edukaciją <...> suvienodinti. Nu, kad visi kokybine prasme mes dirbtumėm pat tame pačiame lygmenyje, naudotume tuos pačius metodus ir panašiai. <...> Reikia dirbti su padaliniais, nes padaliniai yra nutolę vertybine prasme.“ R3:
	Turinio plėtimas.	„<...> matau visame muziejuje dar neišnaudoto potencialo. Kiek turime dar erdvių, kurios nėra iki galo įveiklintos. <...> po renovacijos turi tokias nuostabias erdves <...> erdvės žavi tiesiog buvimu juose“ (R5)
	Komunikacija su mokykla	„<...> geresnė komunikacija su mokytojais kažkoku būdu inspiruoti, kai būtent kad prieš edukaciją vykdant jau mes žinotume, kokius jų lūkesčius ar rezultatus turėtume pateisinti <...>“ (R2): „<...> reikėtų pačių vaikų klausti, ko jie nori, ko jie tikis. Kokios veiklos jiems įdomu, kaip jiems lengviau ir paprasčiau mokytis. Gal reikėtų net kokio tyrimo <...> ir su mokytojais. <...> kitaip mes žinosim, ko jie nori ir kaip mes galim padėti tas kompetencijas ugdyti“ (R5)